

ZARZĄD MIASTA I GMINY SUCHOWOLA

*Uchwała Nr XV/77/99
Rady Miejskiej w Suchowoli
z sprawie przyjęcia uwarunkowań
i kierunków zagospodarowania przestrze-
nnego Miasta i Gminy Suchowola
z dnia 23 grudnia 1999 roku.*

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
MIASTA I GMINY SUCHOWOLA**

SUCHOWOLA - 1998/99 R.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Suchowola opracował zespół w następującym składzie:

1. mgr inż. arch. Wanda Pietrasz - główny projektant (nr wid. 567/88 uprawnień do projektowania w planowaniu przestrzennym), koordynator prac, zagadnienia przestrzenne,
2. mgr inż. Magdalena Bogdanowicz - zagadnienia demograficzne, infrastruktury społecznej i gospodarczej oraz formalno-prawne
3. mgr Bożena Gajewska - zagadnienia środowiska przyrodniczego i rekreacji
4. mgr inż. Czesława Kruszevska - zagadnienia gospodarki wodnej, ściekowej i odpadami
5. inż. Elżbieta Kępska - zagadnienia elektroenergetyki i telekomunikacji
6. mgr inż. Jan Kruszewski - zagadnienia komunikacyjne
7. tech. plastyk Blanka Jesionkowska Krygier - prace graficzne i techniczne
8. tech.ekon. Krystyna Właźniak - prace biurowe i maszynopisanie

SPIS TREŚCI:

	Str.
I. WSTĘP	6
1. Podstawy opracowania	6
2. Przedmiot studium.....	6
3. Zadania studium.....	7
4. Elaborat studium	7
5. Opinie do studium.....	7
6. Dane ogólne o gminie.....	8
II. UWARUNKOWANIA ROZWOJU MIASTA I GMINY	9
1. Ocena lokalnych zasobów środowiska przyrodniczego i występujące zagrożenia dla środowiska	9
1.1. Położenie fizyczno-geograficzne i administracyjne, struktura użytkowania gruntów.....	9
1.2. Rzeźba terenu.....	10
1.3. Budowa geologiczna i surowce mineralne.....	10
1.4. Wody powierzchniowe i podziemne.....	12
1.5. Gleby – element wartości rolniczej przestrzeni produkcyjnej...	17
1.6. Lasy.....	20
1.7. Warunki klimatyczne.....	21
1.8. Obszary i obiekty prawnie chronione.....	23
1.9. Zagrożenia i degradacja środowiska.....	23
1.10. Funkcjonowanie środowiska przyrodniczego.....	26
2. ☒ Środowisko kulturowe.....	28
2.1. Obiekty zabytkowe i o wartościach kulturowych.....	28
2.2. Stanowiska archeologiczne.....	31
3. Potencjał ludnościowy i jego rozmieszczenie.....	32
4. Zasoby i warunki mieszkaniowe.....	37
5. Usługi.....	40
5.1. Oświata i wychowanie.....	40
5.2. Służba zdrowia i opieka społeczna.....	42
5.3. Kultura.....	42
5.4. Handel i gastronomia.....	43
5.5. Turystyka i sport.....	44
5.6. Administracja.....	45
5.7. Obiekty sakralne.....	45
5.8. Inne usługi.....	45
6. Działalność gospodarcza	46
6.1. Rolnictwo i obsługa rolnictwa.....	46
6.2. Przemysł i rzemiosło.....	51
6.3. Leśnictwo.....	51
7. Potencjał gminy i warunki życia mieszkańców na tle województwa białostockiego - stan 1997 r.	52

8. Struktura przestrzenna gminy.....	53
9. Elementy zagospodarowania przestrzennego o charakterze ponadlokalnym	55
10. Komunikacja.....	55
10.1. Sieć drogowa.....	55
10.2. Techniczne zaplecze motoryzacji	63
10.3. Komunikacja autobusowa.....	64
10.4. Wnioski wynikające z funkcjonowania komunikacji.....	64
11. Infrastruktura techniczna.....	66
11.1. Elektroenergetyka.....	66
11.2. Telekomunikacja.....	68
11.3. Radiotelekomunikacja i teletransmisja.....	69
11.4. Ciepłownictwo.....	69
11.5. Gazownictwo.....	70
11.6. Zaopatrzenie w wodę.....	70
11.7. Odprowadzenie i oczyszczenie ścieków sanitarnych.....	78
11.8. Gospodarka odpadami stałymi.....	80
12. Cele i kierunki polityki przestrzennej państwa na obszarze miasta i gminy Suchowola.....	81
13. Zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych, wynikające z polityki przestrzennej	82
 III. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA I GMINY SUCHOWOLA	
1. Ogólne kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy.....	90
1.1. Problemy i bariery rozwoju gminy.....	91
1.2. Szanse rozwoju gminy.....	91
1.3. Cele rozwoju przestrzennego gminy.....	91
2. Kierunki i zadania zagospodarowania przestrzennego gminy – realizacja celów rozwoju przestrzennego.....	93
2.1. Kierunki i zadania ochrony wartości i zasobów środowiska przyrodniczego.....	93
2.2. Kierunki i zadania ochrony dóbr kultury.....	98
2.3. Kierunki i zadania rozwoju infrastruktury społecznej.....	99
2.4. Kierunki i zadania rozwoju gospodarczego gminy i terenów dla tych potrzeb.....	102
2.5. Kierunki kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej....	105
2.5.1. Kierunki rozwoju przemysłu.....	
2.5.2. Tereny zabudowy usług turystycznych.....	
2.5.3. Obowiązki w zakresie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.....	
2.5.4. Obszary niezbędne do realizacji polityki Państwa na obszarze gminy.....	

2.6. Kierunki i zadania rozwoju komunikacji.....	108
2.7. Kierunki i zadania rozwoju infrastruktury technicznej.....	114
2.7.1. Zaopatrzenie w wodę.....	
2.7.2. Odprowadzenie ścieków i unieszkodliwianie odpadów stałych.....	
2.7.3. Ciepłownictwo.....	
2.7.4. Elektroenergetyka.....	
2.7.5. Telekomunikacja.....	
2.7.6. Gazownictwo.....	
2.8. Obrona cywilna.....	124
2.9. Kierunki działania i zadania władz samorządowych w celu realizacji polityki przestrzennej gminy.....	125

I. WSTĘP

1. Podstawy opracowania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy

- a) art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 89, poz. 415),
- b) uchwałą Nr X XXVIII/193/98 Rady Miejskiej w Suchowoli z dnia 1 czerwca 1998 r. w sprawie sporządzenia „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego”,
- c) umowa o dzieło na wykonanie studium j.w. z dnia 10.08.1998 r. zawarta między Zarządem Miasta i Gminy w Suchowoli i zespołem projektowym kierowanym przez głównego projektanta studium mgr inż. arch. Wandę Pietrasz - uprawnienia urbanistyczne Nr 567/88.

2. Przedmiot studium.

2.1. Uwarunkowania rozwoju.

- a) stan i funkcjonowanie środowiska przyrodniczego, a głównie zasoby, obiekty i obszary chronione, zagrożenia.
- b) stan i funkcjonowanie środowiska kulturowego - obiekty i obszary chronione i wymagające ochrony, zagrożenia,
- c) potencjał demograficzny, jego struktura, tendencje i prognozy ze szczególnym uwzględnieniem zatrudnienia i bezrobocia,
- d) warunki zamieszkiwania ludności - stan zasobów mieszkaniowych, potrzeby,
- e) wyposażenia gminy w urządzenia infrastruktury społecznej - stan zasobów, tendencje oraz potrzeby i możliwości przestrzenne rozwoju,
- f) potencjał gospodarczy - majątek produkcyjny, rolnictwo, obsługa turystyki i rekreacji, rynku pracy,
- g) wyposażenia w infrastrukturę techniczną, w tym: urządzeń, sieci, zagrożenia i potrzeby,
- h) wyposażenia w urządzenia komunikacji: układ drogowy, uliczny, urządzenia obsługi i komunikacja zbiorowa - stan tendencje, zagrożenia i potrzeby,
- i) struktura własnościowa gruntów,
- j) związki gminy z otoczeniem,
- k) cele i kierunki polityki przestrzennej państwa na obszarze gminy.

2.2. Kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy dotyczące:

- a) chronionych i wymagających ochrony obszarów i obiektów środowiska przyrodniczego i kulturowego,
- b) preferencji terenów dla różnych form i rodzajów użytkowania,
- c) terenów predestynowanych do przekształceń zagospodarowania,
- d) zasad wyposażenia terenów w infrastrukturę techniczną i urządzenia komunikacji tj. modernizacji rozbudowy i budowy systemów,
- e) terenów strategicznej koncentracji przedsięwzięć publicznych,
- f) terenów wymagających obligatoryjnie opracowania planów miejscowych i predestynowanych do objęcia takimi planami na podstawie bieżących decyzji Rady Miejskiej - zależnie od zaistniałych potrzeb i możliwości finansowych.

2.3. Polityka przestrzenna obejmująca: kierunki, zasady działania oraz zadania i priorytety z zakresu:

- a) gospodarki mieniem komunalnym i tworzenia jego zasobów,
- b) działalności planistycznej i lokalizacyjnej,
- c) realizacji przedsięwzięć publicznych,
- d) współpracy z administracją rządową i gminami sąsiadującymi.

3. Zadania studium - szczególnie tworzenie bazy informacyjnej i koordynacyjnej do:

- podejmowania przez władze gminy decyzji co do sporządzania planów miejscowych,
- negocjacji w sprawach wprowadzenia do planów miejscowych zadań z programów rządowych,
- prowadzenia długofalowej polityki w sferze gospodarki nieruchomościami gminnymi,
- podejmowania przedsięwzięć publicznych.

4. Elaborat studium tworzą:

- rysunek uwarunkowań rozwoju zagospodarowania przestrzennego w skali 1:25.000,
- rysunek kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy w skali 1:25.000,
- tekst studium powiązany merytorycznie z w rysunkami,
- dokumentacja studium w tym - dokumenty formalno-prawne.

5. Opinie do studium:

- Wojewody Białostockiego,
- zarządy gmin sąsiadujących,
- Wydziału Ochrony Środowiska Urzędu Wojewódzkiego,
- Wydziału Geodezji, Kartografii, Katastru i Nieruchomości,
- Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
- Dyrekcji Okręgowej Dróg Publicznych,
- Urzędu Ochrony Państwa,
- Wojewódzkiego Sztabu Wojskowego,
- Wojewódzkiej Komendy Policji,
- Rejonowej Komendy Straży Pożarnych,
- Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej,
- Zakładu Energetycznego,
- Dyrekcji Regionalnej Lasów Państwowych.

6. Dane ogólne o gminie

Suchowola powstała przed 1596 r. jako wieś królewska na terenie dawnej Puszczy Nowodworskiej. Od 1698 r. zaczął się rozwijać tu handel, co spowodowało rozwój miejscowości i już w latach 1766-75 stawała się miastem z wyróżniającym się rynkiem, zwana była „Paryżem”, ale prawa miejskie uzyskała dopiero w 1777 r. od króla Stanisława Augusta z inicjatywy Antoniego Tyzenhauza. W końcu XVIII wieku Suchowola liczyła już 1000 mieszkańców, rozwijał się bardzo szybko handel zbożem, powstawały zakłady przetwórcze – młyny, browary oraz rozwijało się też rzemiosło. Od 1807 r. Suchowola znalazła się w granicach zaboru rosyjskiego.

W okresie międzywojennym rozwijał się przemysł garbarski i budowlany – powstała cementownia.

W czasie II wojny światowej Suchowola uległa w 35 % zniszczeniu, nastąpiła też całkowita zagłada ludności żydowskiej. W 1950 r. Suchowola straciła prawa miejskie, które odzyskała dopiero w 1997 roku.

Miasto Suchowola liczy obecnie 2.514 osób i zajmuje powierzchnię 25 km². Całą gminę zamieszkuje 8.044 osoby i zajmuje powierzchnię 255 km². W skład gminy wchodzi 46 sołectw, a 50 miejscowości. Gmina jest członkiem Stowarzyszenia Gmin Górnej Biebrzy, Stowarzyszenia - Gospodarcza Unia Gmin „Progres XXI” oraz Związku Gmin „Kumiałka Biebrza”.

II. UWARUNKOWANIA ROZWOJU MIASTA I GMINY

1. Ocena lokalnych zasobów środowiska przyrodniczego i występujące zagrożenia dla środowiska.

1.1. Położenie fizyczno-geograficzne i administracyjne, struktura użytkowania gruntów.

- Gmina Suchowola leży w obrębie makroregionu Niziny Północnopodlaskiej i obejmuje dwa mezoregiony Kotlinę Biebrzy w północno-zachodniej części oraz Wysoczyznę Białostocką podzieloną doliną Brzozówki na Wysoczyznę Suchowską i Wysoczyznę Goniądzką.
- W układzie administracyjnym gmina Suchowola położona jest w środkowej części województwa podlaskiego i graniczy od północy z gminą Sztabin, od wschodu z gminą Dąbrowa Białostocka, od południa z gminami Janów i Korycin, od zachodu z gminą Jaświły.
- Strukturę użytkowania gruntów z roku 1997 gminy Suchowola charakteryzuje poniższe zestawienie.

Tabela nr 1

Lp.	Wyszczególnienie	UŻYTKOWANIE GRUNTÓW			
		w indywidualnych gospodarstwach rolnych w granicach gminy		w granicach administracyjnych gminy	
		ha	%	ha	%
1.	Powierzchnia ogólna	23.716	100,00	25.589	100,00
2.	Użytki rolne w tym:	19.269	81,25	19.515	76,27
2.1.	- Grunty rolne	10.917	56,65	11.065	56,69
2.2.	- Sady	72	0,37	73	0,37
2.3.	- Łąki	5.405	28,05	5.418	27,77
2.4.	- Pastwiska	2.875	14,93	2.959	15,17
3.	Lasy	2.124	8,96	2.753	10,76
4.	Grunty pozostałe	2.323	9,79	3.321	12,97

Źródło: Podstawowe dane statystyczne wg miast i gmin za 1997 r.
Urząd Statystyczny w Białymstoku 1998 r.

1.2. Rzeźba terenu

W strukturze geomorfologicznej województwa podlaskiego Wysoczyzna Białostocka, w obrębie której leży gmina Suchowola, charakteryzuje się znacznym wyniesieniem nad poziom morza (120-227 m.) oraz występowaniem równoleżnikowych, rytmicznie powtarzających się ciągów moren czołowych. Wysoczyznę Białostocką na terenie gminy przedziela dolina Brzozówki na Wysoczyznę Suchowolską i Wysoczyznę Goniądzką.

Część zachodnia gminy między wsiami Jatwież i Karpowicze leży w obrębie Wysoczyzny Goniądzkiej. Jest to obszar zbudowany głównie z osadów wodnolodowcowych nadbudowany formami czołowo morenowymi, położony na wysokości 125,1 - 139,2 m. n.p.m.

Środkowa i wschodnia część gminy położona jest na obszarze Wysoczyzny Suchowolskiej. Jest to obszar urozmaiconej wysoczyzny polodowcowej zbudowanej z gliny zwałowej nadbudowanej formami marginalnymi powstałymi podczas recesji lądolodu takimi jak moreny czołowe, czy kemy oraz płatami osadów wodnolodowcowych.

Deniwelacje terenu są tu duże od 120 m. n.p.m. do 227 m. w strefie moren czołowych między Czerwonką a Jałówką. Północna część Wysoczyzny Suchowolskiej rozcięta jest licznymi drobnymi rzeczkami i potokami wpadającymi do Biebrzy.

Część północno-zachodnia gminy to fragment Kotliny Biebrzańskiej, która charakteryzuje się płasko-równinną rzeźbą terenu i obejmuje: taras zalewowy i taras nadzalewowy rzeki Biebrzy przykryty piaskami eolicznymi i wydrami oraz część równin torfowych wypełniających rozległe obniżenia Kotliny Biebrzańskiej. Obszar ten wyniesiony jest na 116-117 m. n.p.m.

W zachodniej części obszaru gminy dominującym elementem rzeźby terenu jest dolina Brzozówki z prawobrzeżnym dopływem Olszanką.

Niskofalista rzeźba terenów wysoczyznowych gminy Suchowola stanowi korzystny element środowiska przyrodniczego dla rozwoju i funkcjonowania rolnictwa. Średni wskaźnik bonitacji rzeźby terenu w skali 10 punktowej IUNG wynosi 7,4 pkt. (średni wskaźnik dla województwa 7,7 pkt.).

Współczesne procesy geomorfologiczne na obszarze gminy nie powodują istotnych zmian w rzeźbie terenu - zmiany powodowane erozją wodną są znikome i nie wpływają na istotne zmiany w konfiguracji terenu, jedynie niewielkie zmiany w jej krajobrazie powodowane są powierzchnią eksploatacją surowców mineralnych.

1.3. Budowa geologiczna i surowce mineralne.

1.3.1. Budowa geologiczna.

Pod względem tektonicznym obszar gminy Suchowola położony jest w obrębie wyniesienia mazursko-podlaskiego wchodzącego w skład prekambryjskiej platformy wschodnioeuropejskiej.

Na podłożu prekambryjskim leżą bezpośrednio osady mezozoiczne - kredy górnej wykształcone w postaci margli, kredy piszącej i gezy oraz silnie zniszczone i zredukowane osady trzeciorzędu - margle, opoki i gezy paleocenu, mułki eocenu, piaski kwarcowo-glaukonitowe oligocenu oraz ily i mułki miocenu. Strop podłoża czwartorzędu jest silnie rozcięty i często w podłożu występują osady kredy górnej.

Miąższość pokrywy czwartorzędowej na terenie gminy wynosi około 160 m. i należy do dwóch kompleksów glacialnych bez wyraźnego rozdzielania osadami interglacialnymi. Są to osady glacialne zlodowacenia południowopolskiego na które składają się gliny zwałowe, osady wodnolodowcowe i zastoiskowe oraz osady zlodowacenia środkowopolskiego reprezentowane przez osady glacialne.

Powierzchnie Wysoczyzny Suchowolskiej i Goniądzkiej buduje glina zwałowa stadiału północno-mazowieckiego.

Są tu liczne wały i pagóry moren czołowych, wały ozów oraz rozległe pagóry kemowe.

W zachodniej i południowej części gminy zarówno na Wysoczyźnie Suchowolskiej jak i Goniądzkiej rozciągają się stożki osadów wodnolodowcowych. Na powierzchni wysoczyzny gliniastej dość licznie występują pokrywy piasków lodowcowych.

W Kotlinie Biebrzy głęboka erozja podczas postoju lądolodu zlodowacenia północnopolskiego rozcięła głęboko aż po osady zlodowacenia południowopolskiego osady środkowopolskiej wysoczyzny polodowcowej.

Odpywające sprzed czoła lądolodu zlodowacenia północnopolskiego wody lodowcowe osadziły w tym obniżeniu osady wodnolodowcowe. U schyłku zlodowacenia północnopolskiego nastąpiła zmiana odpływu wód rzecznych i obniżenie Kotliny Biebrzy wykorzystane zostało przez wody Biebrzy i jej dopływu Brzozówki, które pozostawiły po sobie plejstoceński poziom tarasów rzecznych. Kolejne zmiany bazy erozyjnej tych rzek doprowadziły do rozcięcia tarasu nadzalewowego, osadzeniowe osadów tarasu holocenijskiego na którym rozwinęły się szerokie równiny torfowe. Na powierzchniach tarasów nadzalewowych rozpoczęły się procesy eoliczne prowadzące do powstania powierzchni piasków eolicznych i wydmy.

1.3.2. Surowce mineralne

Występowanie surowców mineralnych na obszarze gminy Suchowola ściśle wiąże się z utworami czwartorzędowymi. Występują one przeważnie w przypowierzchniowej warstwie utworów czwartorzędowych i są eksploatowane metodą odkrywkową.

1). Na terenie gminy Suchowola występują następujące surowce mineralne:

a) piaski ze żwirem są eksploatowane dość równomiernie na obszarze całej gminy. Pod względem genetycznym wyróżniono: piaski czołowo morenowe, lodowcowe, kemowe i wodnolodowcowe. Najbardziej rozpowszechnione są piaski ze żwirem czołowo morenowe występują one na obszarze całej gminy, jednak koncentracja ich eksploatacji występuje w okolicy wsi Okopy i Kopciówka.

2). Na terenie gminy Suchowola nie udokumentowano żadnego złoża surowców mineralnych.

3). Na terenie gminy Suchowola zostały wydzielone następujące obszary perspektywicznego występowania:

a) złóż kruszywa grubego

Rejon 1 - Okopy - piaski ze żwirem o miąższości 2,0 - 4,5 m.

Rejon 2 - Bachmackie - pospółka o miąższości 3,0 - 6,0 m.

Rejon 3 - kol. Kopciówka - piaski ze żwirem o miąższości 6,8 - 8,9 m.

Rejon 4 - Wólka - piaski z domieszką żwiru o miąższości 2,5 - 3,6 m.

Rejon 5 - Kopciówka - piasek ze żwirem z wzgórza kremowego.

Rejon 6 - Połomin - piaski drobnoziarniste o miąższości 4,2 m.

Rejon 7 - Sucha Góra - piaski różnoziarniste o miąższości 3 m.

Kruszywo występujące w w/w rejonach może być wykorzystywane zarówno dla potrzeb budownictwa jednorodzinnego jak i budownictwa drogowego.

b) złóż qytii:

W rejonie Domuraty stwierdzono występowanie na obszarze 1,5 ha qytii o miąższości złoża 0,4 m.

Zasoby szacunkowe - 6 tys. m³.

4) Na obszarze gminy występuje 49 punktów eksploatacji surowców mineralnych, w tym 8 punktów dawnej eksploatacji (obecnie nieczynnych) oraz 41 punktów czynnej eksploatacji.

Z ogólnej liczby 41 czynnych wyrobisk, 17 punktów eksploatacyjnych ze względu na zły surowiec lub brak możliwości rozszerzenia eksploatacji zakwalifikowano do rekultywacji.

Eksploatacja w istniejących wyrobiskach jest dorywcza na lokalne potrzeby, przeważnie ręczna, jedynie w kilku punktach do eksploatacji używana jest koparka.

- *Materiały źródłowe* - Inwentaryzacja złóż kopalin mineralnych stałych na terenie województwa białostockiego - gmina Suchowola wyk. Przedsiębiorstwo Geologiczne w Warszawie, Zakład w Warszawie - 1992 r.
- Archiwum W.O.Ś. Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku.

1.4. Wody powierzchniowe i podziemne

1.4.1. Wody powierzchniowe

a) Hydrografia

Pod względem hydrograficznym obszar gminy Suchowola leży w zlewni Biebrzy. Łączna powierzchnia wód otwartych wynosi 178,0 ha, co stanowi 0,7 % obszaru gminy (śr. woj. 1,0 %).

Głównym elementem sieci hydrograficznej gminy jest rzeka Brzozówka i jej dopływ Olszanka.

Rzeka Brzozówka płynie szeroką doliną w zachodniej części gminy; początkowo w kierunku północnym, a po wpłynięciu do doliny Biebrzy w kierunku zachodnim. Na wysokości wsi Karpowicze, Brzozówka przejmuje prawobrzeżny dopływ rzeczkę Olszankę, która odwadnia centralną część gminy.

Północną część gminy stanowi rzeka Biebrza, która przyjmuje drobne ciek z północnej części gminy.
Na obszarze gminy znajduje się szereg zagłębień bezodpływowych wypełnionych wodą.

W ramach koncepcji budowy obiektów i urządzeń małej retencji opracowanej przez Biuro Studiów i Projektów Gospodarki Wodnej Rolnictwa „BIPROMEL” w Warszawie (1996 r.) na terenie gminy Suchowola przewiduje się budowę lub odbudowę 3 obiektów służących małej retencji, modernizację 3 budowli na ciekach podstawowych i 55 na obiektach melioracji szczełogłowych służących nawodnieniom.

Tabela nr 2

I.p.	Lokalizacja Miejscowość	Zlewnia				Pow. zlewni w przekroju zbiornika w km ²	Przepływ w prze- kroju Q 1 % m ³ /sek	Pow. zbiornika w ha	Objętość retencyjna w tys. m ³
		II rzędu	III rzędu	IV rzędu	Dopływ				
1.	Suchowola Olszanka	Narew	Biebrza	Brzozów- ka	Olszanka	86,5	15,6	1,3	19,5
2	Kol. Bach- mackie	Narew	Biebrza	Brzozów- ka	wody gruntowe	6,5	-	3,0	7,5
3.	Karpowicze - Jaz	Narew	Biebrza	Brzozów- ka	Brzozów- ka	649,8	117,0	150	1,0

Realizacja powyższych zadań pozwoli na uzyskanie dodatkowej pojemności retencyjnej V- 28,0 tys. m³, łączna powierzchnia wód otwartych wyniesie 154,3 ha.

Zbiorniki wodne „Suchowola” i kol. „Bachmackie” będą spełniały funkcje: retencyjną, turystyczną i ekologiczną natomiast „Jaz Karpowicze” - retencyjną, gospodarczą i ekologiczną.

b) Wielkości przepływowe rzek.

Przepływy charakterystyczne i spływy jednostkowe w podstawowych przekrojach głównych rzek gminy.

Suchowola ilustruje poniższe zestawienie tabelaryczne.

Tabela nr 3

Rzeka przekrój	Pow. w km ²	Przepływ w m ³ /sek					spływy jednostkowe l/sek/km ²				
		NNQ	SNQ	SQ	SWQ	WQ	NN	SN	S	SW	W
BIEBRZA pow. ujścia Brzozówki	2329,6	1,63	3,50	12,4	248,0	358,0	0,699	1,502	5,322	106,45	153,67
BRZozówka ujście do Biebrzy	696,8	0,111	0,621	3,495	94,0	127,0	0,159	0,891	5,015	134,9	182,2
OLSZANKA ujście do Brzozówki	89,0	0,038	0,078	0,444	-	-	0,426	0,876	4,98	-	-

Przepływy dyspozycyjne (95 %) wód powierzchniowych w gminie Suchowola ilustruje poniższe zestawienie tabelaryczne.

Tabela nr 4

Rzeka	Przepływ w m ³ /sek z obszaru			Powierzchnia w km ² u ujścia
	SNQ (95 %)	Qn	Q dyspozycyjne	
1	2	3	4	5
Biebrza pow. ujścia Brzozówki	3,5	1,9	+ 1,6	2.329,6
Brzozówka ujście do Biebrzy	0,621	0,62	+ 0,001	696,8

* - przepływ nienaruszalny (wielkość wg. kryterium hydrobiologicznego - I.M.iG.W. Warszawa 1980 r.) w podstawowych przekrojach SNQ (95 %) Dorzecze Biebrzy zostało zaliczone do zlewni o nadwyżkach przepływu dyspozycyjnego, ale o ograniczonych zasobach wód powierzchniowych, natomiast dorzecze Brzozówki zostało zaliczone do zlewni deficytowych tzn. iż w okresach stanów niżówkowych występują deficyty zasobów wód powierzchniowych.

c) Zagrożenia powodziowe.

Z obliczeń rzędnych zasięgu fali powodziowej dla rzek województwa podlaskiego wynika, że zagrożone falą powodziową na obszarze gminy są tereny położone:

-rzeka Biebrza - ujście rzeki Brzozówki	- 111,46 m. n.p.m.,
-rzeka Brzozówka - ujście do Biebrzy	- 111,46 m. n.p.m.,
-rzeka Brzozówka - wieś Karpowicze	- 115,17 m. n.p.m.,
-rzeka Brzozówka - kol. Jatwież	- 115,89 m. n.p.m.

W funkcjonowaniu sieci rzecznej gminy Suchowola istotną rolę w zakresie ochrony przeciwpowodziowej spełnia niewątpliwie szeroka i zabagniona pradolina Biebrzy.

d) Stan czystości wód powierzchniowych.

Stan czystości kontrolowanych rzek gminy w 1994 r. przedstawia się następująco:

Tabela nr 5

l.p.	Rzeka - Stanowisko	Km biegu rzeki	Powierzchnia zlewni km ²	Klasa czystości wg	
				zarządzenia	badan
1.	Biebrza - most drogowy Dąbrowa Białostocka. - Lipsk	130,2	480,7	I	III

1	2	3	4	5	6
2	Biebrza - wyżej m. Dolistowo	78,2	-	II	II
3	Olszanka - w profilu ujściowym do rzeki Brzozówki	0,5	-	II	II
4	Brzozówka w m. Karpowicze	10,4	649,8	II	II

Klasyfikacja czystości kontrolowanych rzek gminy przedstawia się następująco:

Tabela nr 6

Nazwa rzeki	Rok badań	Długość kontrolowanej rzeki w km	Klasa czystości w km i %								Projektowana* klasa czystości
			I	%	II	%	III	%	n.o.n.	%	
Biebrza	1986	30,4	-	-	-	-	8,0	26,3	22,4	73,7	II
	1994	80,6	-	-	24,3	30,0	56,6	70,0	-	-	
Brzozówka	1984	55,8	-	-	26,2	47,0	29,6	53,0	-	-	II
	1994	55,8	-	-	27,1	48,5	28,7	51,5	-	-	

* Zarządzenie Nr 18/72 Prezydium WRN z dnia 27.05.1971 r.

Źródło: Raport o stanie środowiska w woj. białostockim w 1994 r. - W.I.O.Ś.
- Białystok 1995 r.

Zgodnie z zarządzeniem Nr 18/77 rzeka Biebrza na terenie gminy Suchowola została zaliczona do II klasy czystości.

Taką klasę czystości ma niewielki odcinek rzeki około 4 km od ujścia rzeki Brzozówki do m. Dolistowo.

Porównując badania wody z 1986 i 1994 r. należy stwierdzić poprawę stanu czystości rzeki, na badanych odcinkach nie wystąpiły wody pozaklasowe.

Rzeka Brzozówka na całej długości powinna odpowiadać II klasie czystości (zgodnie z zarządzeniem 18/71). W porównaniu do badań przeprowadzonych w 1984 roku stan czystości rzeki nie uległ istotnym zmianom.

W pozostałych mniejszych ciekach wodnych brak jest badań kontrolnych, przy czym należy podkreślić, że nie obserwuje się tu wpływu zanieczyszczeń ściekowych związanych z działalnością gospodarczą.

1.4.2. Wody podziemne.

Wody podziemne o znaczeniu użytkowym występują głównie w piaszczysto-żwirowych utworach czwartorzędowych i trzeciorzędowych oraz w węglanowych utworach kredowych.

Wodonośność utworów kredowych i trzeciorzędowych jest słabo rozpoznana.

Warunki występowania wód podziemnych w obrębie czwartorzędu są bardzo skomplikowane, wynikające przede wszystkim z nieciągłości warstw wodonośnych. Tym niemniej utwory czwartorzędowe stanowią główne źródło ujmowania wód podziemnych dla celów użytkowych na obszarze gminy.

W obrębie tych utworów wyróżnia się kilka utworów wodonośnych charakteryzujących się zróżnicowaną zasobnością i zasięgiem przestrzennym.

Wyróżniane poziomy wodonośne to:

- poziom wodonośny spagowy (najniższy)
- poziom wodonośny międzymorenowy
- przypowierzchniowy poziom wodonośny.

Wody z ujęć czwartorzędowych a w szczególności z poziomu wodonośnego międzymorenowego są podstawowym źródłem zaopatrzenia ludności w wodę na terenie gminy Suchowola. Warstwy wodonośne tego poziomu tworzą naprzemianległe z glinami piaski i żwiry znajdujące się na znacznych głębokościach.

Rzeczywista głębokość zalegania warstw wodonośnych i ich wydajność przedstawiają istniejące ujęcia wód podziemnych.

Tabela nr 7

Lp	Miejscowość	Użytkownik	Gł. studni w m	Gł. występowania warstwy wodonośnej w m	Stratygrafia	wydajność Q w m ³ /h	Depresja S w m
1.	Suchowola	Wieś	59,0	50,0 - 57,5	CZ.	43,9	21,0
2.	Suchowola	Wieś	56,5	46,0 - 56,5	CZ.	64,6	7,5
3.	Suchowola	Wieś	58,0	3,0 - 3,5 10,0 - 13,0 45,0 - 52,2	CZ.	61,89	6,40
4.	Kopciówka	Wieś	97,0	30,0 - 33,0 49,0 - 53,0 54,0 - 57,0			
5.	Kopciówka	Wieś	99,0	58,0 - 95,0 15,0 - 18,5 55,0 - 60,0 66,5 - 69,0	CZ.	88,0	12,5
6.	Leśniki	Wieś	80,0	72,0 - 95,0	CZ.	90,0	11,9
7.	Leśniki	Wieś	92,0	62,0 - 80,0 46,0 - 48,0 49,0 - 54,0 58,0 - 89,0	CZ.	22,2	8,55
8.	Czerwonka	Wieś	98,0	88,0 - 95,0	CZ.	60,0	10,0
9.	Czerwonka	Wieś	99,0	2,0 - 11,0	CZ.	33,0	16,5
10.	Chodorówka Nowa	Wieś	76,5	28,0 - 40,0 59,0 - 60,0 68,0 - 73,0			
11.	Chodorówka Nowa	Wieś	155	138,0 - 151,0	CZ. T	32,0	18,2
12.	Chodorówka Nowa	Wieś	150	16,0 - 23,0 29,0 - 31,0 41,0 - 65,0 111,0 - 116,0 135,5 - 150,0	} CZ. } T	24,0	11,2
						70,0	25,2

CZ - czwartorzęd

T - trzeciorzęd

Pod względem jakości wody zarówno ujęcia czwartorzędowe jak i trzeciorzędowe charakteryzują się dobrymi parametrami fizyko-chemicznymi.

Wody poziomu przypowierzchniowego występują w akwenach rzecznych oraz w utworach wodonośnych.

Jako poziom „użytkowy” występuje on w dolinach rzek Brzozówki, Biebrzy, Olszanki oraz dolinach mniejszych cieków i zagłębień terenowych, a

także na terenach wysoczyznowych, zbudowanych z piaszczystych utworów pochodzenia wodnolodowcowego. Głębokość zalegania zwierciadła wody w dolinach rzecznych i zagłębieniach waha się w granicach 0,1 - 1,0 m. a na wysoczyznach do 5-8 m., stanowią one podstawowe źródło wód w studniach kopanych. Wody tego poziomu podlegają dużym wahaniom, zależnie są od intensywności opadów i roztopów wiosennych. Narażone one są na zanieczyszczenia bakteriologiczne.

Gmina Suchowola leży w rejonie o ograniczonych lokalnie dobrych zasobach wodnych od 50-200 m³/24h/km² (do 2.318 l/sek/km²).

Zaopatrzenie ludności w drobną wodę pitną powinno odbywać się na bazie ujęć wód z poziomu międzymorenowego. Zasoby wód podziemnych i powierzchniowych nie powinny ograniczać rozwoju gospodarczego gminy.

1.5. Gleby - element wartości rolniczej przestrzeni produkcyjnej

W podziale województwa na regiony glebowo-rolnicze (11 regionów wg JUNG Puławy, 1989 r.) obszar gminy Suchowola położony jest w obrębie dwóch regionów: Moniecko-Dąbrowskiego i Nadbiebrzańskiego.

W regionie Moniecko-Dąbrowskim dominuje rzeźba nisko-falista. Miejscami tylko pagórkowata z licznymi obniżeniami dolinnymi. Wśród gruntów ornych przeważają gleby kompleksów żytnich. Użytki zielone w większości mają uregulowane stosunki wodne.

Cechą charakterystyczną regionu Moniecko-Dąbrowskiego jest silna kamienistość i nie tylko gruntów ornych, lecz także i użytków zielonych położonych w obniżeniach śródpolnych.

Skalą macierzystą gleb obszaru gminy Suchowola są utwory czwartorzędowe pochodzenia lodowcowego i wodnolodowcowego. Wykształcone w postaci piasków naglinowych i piasków zwałowych całkowitych a także glin silnie spiaszczonych oraz w dolinach rzecznych i zagłębieniach piasków rzecznych i utworów organicznych.

Region Nadbiebrzański, który obejmuje północną część gminy, charakteryzuje się dominacją użytków zielonych - kompleksy 2 z i 3 z. Użytki zielone - to najczęściej bagienne bielawy podtopione. Część z nich została zmeliorowana, a część podmokłych łąk kompleksu 3 z nie jest w ogóle użytkowana.

1.5.1. Waloryzacja przyrodnicza gleb.

Pod względem typologicznym gleby gminy Suchowola są mało zróżnicowane. Na obszarze gminy dominują trzy typy gleb: gleby brunatne wylugowane i kwaśne (Bw), gleby piaszkowe różnych typów genetycznych (bielicowe, rdzawe, brunatne kwaśne - AB) oraz gleby pseudobielicowe (A).

Gleby brunatne (Bw) - tworzą znaczne zasięgi powierzchniowe i koncentrują się głównie we wschodniej części gminy (okolice wsi Leszczyny, Podgrodzisk).

Gleby piaszkowe (AB) i pseudobielicowe (A) dominują w pozostałej części gminy. Na południu gminy w okolicach wsi Trzyrzecze i Nowe Stojło występują lokalnie czarne ziemie.

W dolinie rzeki Brzozówki, Biebrzy i pozostałych mniejszych cieków występują gleby torfowe, murszowo-torfowe i murszowo-mineralne i glejowe.

1.5.2. Waloryzacja użytkowo-rolnicza gleb

- a) Udział powierzchniowy i procentowy klas bonitacyjnych gruntów ornych i użytków zielonych przedstawia się następująco:

Tabela nr 8

GRUNTY ORNE + SADY			UŻYTKI ZIELONE		
klasa	ha	%	klasa	ha	%
I	-	-	I	-	-
II	-	-	II	-	-
IIIa	2,0	0	III	49,0	0,6
IIIb	377,0	3,4	IV	2.749,0	32,0
IVa	2.204,0	19,8	V	3.562,0	41,5
IVb	3.699,0	33,4	VI	2.165,0	25,2
V	3.505,0	31,5	VIz	62,0	0,7
VI	1201	10,8			
VIz	123	1,1			
Razem	11.111	43,4	Razem	8.587,0	33,6

Razem użytki rolne w gminie wynoszą 19.698 ha co stanowi 77 % ogólnej powierzchni.

- b) Kompleksy rolniczej przydatności gleb ilustruje poniższe zestawienie tabelaryczne

Tabela nr 9

Nr kompleksu	Nazwa kompleksu	ha	%
Grunty orne			
1.	pszenno b. dobry	-	-
2.	pszenno dobry	96	0,9
3.	pszenno wadliwy	9	0,1
4.	żytni b. dobry	2.941	26,4
5.	żytni dobry	3.178	28,3
6.	żytni słaby	3.088	27,7
7.	żytni b. słaby	902	8,1
8.	zbożowo-pastewny mocny	410	3,7
9.	zbożowo-pastewny słaby	532	4,8
	Razem	11.156	43,7
1	2	3	4
Użytki zielone			
1z	użytki zielone b. dobre i dobre	-	-
2z	użytki zielone średnie	3.081	37,0
3z	użytki zielone słabe i b. słabe	5.248	63,0
	Razem	8.329	32,5
Razem użytki rolne		19.485	76,2

1	2	3
Grunty rolne nieprzydatne	213	0,8
Tereny pozostałe	5.891	23,0
Ogólna powierzchnia geodezyjna	25.589	100,0

Źródło: „Warunki przyrodnicze produkcji rolnej woj. białostockie - IUNG - Puławy 1988 r.

Przestrzenne rozmieszczenie kompleksów przydatności rolniczej gleb ściśle wiąże się z przestrzennym występowaniem poszczególnych typów gleb oraz bonitacja i tak:

- kompleksy 4 i 5 żytnej bardzo dobrej i żytnej dobrej występują zgodnie z rozmieszczeniem gleb typu pseudobielicowego (A) oraz gleb brunatnych wylugowanych i kwaśnych (Bw),
- kompleksy 6 i 7 - żytnej słabej i bardzo słabej odpowiada rozmieszczeniu gleb piaszkowych różnych typów genetycznych (AB),
- pozostałe kompleksy (2, 3, 8, 9) zajmują niewielkie powierzchnie i nie rzutują na ogólną wartość rolniczej przestrzeni produkcyjnej gminy,
- rozmieszczenie użytków zielonych ściśle wiąże się z układem dolin rzecznych i obniżen terenowych.

1.5.3. Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Tabela nr 10

OCENA GLEB W PUNKTACH					
Bonitacja		Przydatność rolnicza		Wskaźnik syntetycznych jakości	
Grunty rolne	Użytki zielone	Grunty orne	Użytki zielone	Grunty orne	Użytki zielone
39,5	30,4	47,7	31,1	43,6	30,7

Tabela Nr 11

Wskaźnik bonitacji				Ogólny wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej
Jakości i przydatności rolniczej	Agroklimatu	Rzeźba terenu	warunków wodnych	
- 38,1	7,8	3,0	3,7	52,6

Źródło: IUNG - Puławy- 1988 r.

Powyższy wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej (52,6 pkt.) lokuje gminę Suchowola na 31 miejscu w dawnym woj. białostockim (druga grupa gmin o wskaźniku 60,0 - 50,1).

Powyższe uzasadnia, że warunki przyrodnicze gminy Suchowola pozwalają na rozwijanie w jej obrębie funkcji rolniczej.

1.5.4. Melioracje

Na ogólną powierzchnię gruntów ornych - 11.027 ha wg stanu na rok 1987 melioracji wymaga 4.200 ha gruntów, aktualnie zmeliorowanych jest 241 ha tj. 5,73% potrzeb melioracji gruntów ornych w gminie.

Na ogólną powierzchnię użytków zielonych - 8636 ha wg stanu na rok 1987 melioracji wymaga 7400 ha użytków zielonych, aktualnie zmeliorowanych jest 3382 ha tj. 45,70% potrzeb melioracji użytków zielonych w gminie.

Źródło: Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Białymstoku.

1.6. Lasy

Według podziału Polski na Krainy przyrodniczo-leśne, lasy gminy Suchowola znajdują się w II Krainie Przyrodniczo-Leśnej tj. w Krainie Mazursko-Podlaskiej i w 5 Dzielnicy - Wysoczyźnie Bielsko-Białostockiej, charakteryzującej się występowaniem prawie wszystkich typów siedliskowych lasu oraz bardzo zróżnicowanym drzewostanem.

W podziale administracyjnym lasów województwa podlaskiego, lasy gminy Suchowola należą do Nadleśnictwa Czarna Białostocka.

Lesistość gminy przedstawia się jak niżej:

Tabela nr 12

Rok	Ogólna pow. gminy w ha	Lasy państwowe		Lasy prywatne		Razem	% udział lasów w ogół. Pow.
		pow. w ha	%	pow. w ha	%		
1997	23716	629	22,85	2124	77,15	2753	11,60

Źródło: Rocznik statystyczny woj. białostockiego 1998r.

Lasy państwowe gospodarstwa leśnego, które zajmują 22,85% ogólnej powierzchni lasów gminy występują w zwartym kompleksie w środkowej części gminy.

Lasy prywatne stanowią 77,15% ogólnej pow. lasów gminy są rozdrobnione i występują na całej powierzchni gminy.

W układzie typów siedliskowych lasów dominuje Bór Mieszany Świeży (BMśw), Bór Świeży (Bśw) i Las Mieszany Świeży (LMśw) oraz Ols (OL) w dolinach rzecznych i obniżeniach terenowych.

Na siedliskach boru mieszanego świeżego (BMśw) drzewostan tworzy głównie sosna z niewielką domieszką brzozy i świerku. Na siedliskach lasowych występują głównie drzewostany sosnowo-dębowo-świerkowe ze znaczną domieszką brzozy, osiki, lipy i innych.

Dominującą klasą drzewostanów jest I, II klasa wieku (1-20, 21-40 lat) i III kl. wieku (41-60lat).

Na terenie lasów państwowych występują lasy ochronne - wodochronne, które swym zasięgiem obejmują oddziały 357 i częściowo 356, 355, 360, 345, 347 i 351.

Źródło: ODLP-Białystok 1997r.

Funkcją gospodarczą lasów państwowych na terenie gminy Suchowola jest produkcja wysokiej klasy surowca drzewnego.

Podstawą prowadzenia gospodarki w lasach państwowych stanowią plany urządzeniowe gospodarstwa leśnego, zatwierdzone przez Naczelnego Dyrektora Lasów Państwowych.

Główna funkcja lasów prywatnych to również produkcja surowca drzewnego, przede wszystkim na potrzeby własne właścicieli. Pełnia one jednocześnie funkcję wodo i glebochronną, krajobrazową oraz ostoję dla dzikiego ptactwa i zwierzyny. Gospodarka leśna w lasach prywatnych prowadzona jest głównie w oparciu o uproszczone plany urządzenia lasów poszczególnych obszarów wsi.

Warunki przyrodniczo leśne uwzględniają także potrzebę opracowania granicy polno-leśnej w gminie. Gmina Suchowola objęta jest państwowym krajowym projektem zwiększania lesistości. Lasy na terenie gminy Suchowola nie są zagrożone szkodliwym oddziaływaniem gazów i pyłów.

1.7. Warunki klimatyczne.

W podziale województwa białostockiego na kraje klimatyczne obszar gminy Suchowola poza skrawkiem obszaru północno-zachodniej części gminy (Kraina Kotliny Biebrzańskiej) zalicza się do Krainy Wysoczyzn Północnopodlaskich.

Warunki klimatyczne gminy Suchowola odpowiadają warunkom panującym na Wysoczyźnie Białostockiej wchodzącej w skład w/w Krainy z tym że tereny bezpośrednio przylegające do Kotliny Biebrzańskiej ulegają jej wpływom klimatycznym, co uwidacznia się przez zwiększoną wilgotność powietrza, niższe temperatury wiosną i latem oraz nieco wyższe temperatury w listopadzie i grudniu.

Poniższą charakterystykę obszaru gminy oparto głównie o dane meteorologiczne ze stacji: Białystok, Osowiec, Suchowola i Biebrza z okresu lat 1948-1967 wg. opracowania S.J. Pióro „Klimat województwa białostockiego”

1.7.1. Temperatura.

Rozkład roczny temperatury w °C, średnie oraz absolutne maksymalne i minimalne ilustruje poniższe zestawienie tabelaryczne.

Tabela nr.13

Lp	Stacja meteorol.	Rodz. obserw.	Miesiące												Śr. roczna
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
1	Białystok	śr	-4,3	-4,2	0,6	7,2	12,9	16,7	18,0	16,7	12,6	7,5	2,2	-1,6	6,9
		max	7,7	9,9	17,2	29,3	31,7	32,4	36,0	34,6	30,9	25,4	16,5	13,8	
		min	-38,4	-30,8	-22,6	-6,9	-4,3	-0,7	5,3	-0,8	-3,8	-11,2	-20,7	-23,5	
2	Biebrza	śr	-4,4	-4,6	-1,2	6,5	11,9	15,8	17,1	16,0	12,1	7,0	2,0	-1,6	6,4
		max	6,9	11,9	16,6	25,7	30,7	31,4	34,8	35,1	30,8	24,4	16,3	13,5	
		min	-	-35,5	-30,0	-8,2	-6,4	0,9	1,7	0,7	-4,8	-12,4	-20,3	-27,1	

Ponadto:

- przejście średniej temperatury dobowej przez tzw. progi termiczne przypada dla 0 °C (okres gospodarczy) na 9 kwietnia i 2 listopada,
- okres wegetacyjny traw średnio 200 dni, średnia data jego początku przypada na 10 kwietnia i kończy się pod koniec października lub na początku listopada,
- początek prac polowych przypada średnio na I-szą dekadę kwietnia, a koniec na I-szą dekadę listopada,
- okres przymrozkowy wynosi średnio 150 dni,
- pokrywa śnieżna utrzymuje się ca 92 dni.

1.7.2. Opady atmosferyczne

Średni roczny rozkład opadów atmosferycznych, sumy maksymalne i minimalne oraz wskaźnik opadów okresu wegetacyjnego przedstawia poniższe zestawienie tabelaryczne.

Tabela Nr 14

Lp.	Stacja meteorol.	Rodz. obserw.	Miesiące												Śr. roczne	wskaźnik % v-x
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12		
1.	Suchowola	śr.	22	25	27	33	52	68	68	80	46	37	40	33	531	66,1
		max.	41	44	59	72	116	111	119	205	142	107	85	67	695	
		min.	10	5	4	13	22	32	12	24	13	2	18	11	336	
2.	Osowiec	śr.	28	31	27	39	51	66	78	71	52	35	48	39	565	62,5
		max.	50	51	54	70	111	123	134	145	170	92	113	110	753	
		min.	12	6	6	13	18	16	9	22	9	1	16	9	369	
3.	Białystok	śr.	34	36	31	39	52	69	63	77	49	41	47	44	582	60,0
		max.	48	50	74	62	112	141	155	152	144	118	85	89	741	
		min.	12	9	4	14	18	14	13	13	3	2	21	18	365	

Ponadto:

- Średnia roczna częstotliwość burz (okres 1953-1967) wynosiła w Białymstoku – 21,9, a w Osowcu – 11,6.,
- Średnia roczna wilgotność względna powietrza utrzymuje się w granicach od 82 – 83 %,
- Średnie roczne zachmurzenie na pograniczu z Kotliną Biebrzańską wynosi 6,8 pokryci nieba a w wysoczyźnie – 6,9. Ilość dni pochmurnych od 155-166 a pogodnych 26-27,
- Średnie suma godzin usłonecznienia (okres 1955-1967) w miesiącach VI-VIII w Białymstoku wynosiła 661,2, co stanowi 43,3 % w stosunku do całego roku, a w Biebrzy 634,0 (43,2 %).

1.7.3. Dynamika powietrza atmosferycznego.

Rozkład średniej częstotliwości wiatrów i prędkości w m/sek na poszczególne kierunki oraz częstotliwość cisz za okres obserwacji 1953-1967 ilustruje poniższe zestawienie tabelaryczne.

Tabela Nr 15

L.p	Stacja meteorologiczna	%	Kierunek								Cisza w %
		Vm/sek	N	NE	E	SE	S	SW	W	NW	
1.	Białystok	%	8,9	6,7	8,2	12,3	13,1	17,5	20,4	12,9	12,9
		V	2,9	3,0	3,4	3,7	3,5	3,5	3,5	3,6	
2.	Biebrza	%	10,6	7,5	10,9	11,0	10,7	16,2	18,8	14,3	20,0
		V	3,3	3,4	3,3	3,5	3,7	4,3	4,4	3,4	

1.8. Obszary i obiekty prawnie chronione

Na terenie gminy do terenów o szczególnych walorach przyrodniczych i krajobrazowych objętych ochroną prawną należą:

- Biebrzański Park Narodowy wraz otuliną powołany rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 9 września 1993 r. (Dz.U.) Nr 86 z 17.09.1993 r. poz. 399). Celem Parku jest ochrona bagien i torfowisk, które są największym tego typu pierwotnym obszarem w Europie Środkowej, a także stworzenie warunków do prowadzenia działalności naukowej i dydaktycznej oraz rozwijanie turystyki kwalifikowanej i wypoczynku.
- Pomniki przyrody :
 - głaz narzutowy – wieś Grodzisk (nr ewid. 311 – uznany za pomnik przyrody zarządzeniem Nr 4/70 Wojewody Białostockiego z dnia 21.02.1979 r. (Dz. Urz. WRN Nr 4, poz. 27),
 - głaz narzutowy – wieś Czerwonka (nr ewid. 82 – uznany za pomnik przyrody Decyzja Nr Rlop – 410b/3/1-14/69 Wydziału Rolnictwa i Leśnictwa Prezydium WRN w Białymstoku z dnia 5.09.1969 r. (Dz.Urz.)WRN Nr 4, poz. 84).

1.9. Zagrożenia i degradacja środowiska

Obszar gminy Suchowola charakteryzuje się stosunkowo niewielkim stopniem przekształcenia środowiska. Źródła powstawania konfliktów ze środowiskiem przyrodniczym wynikają głównie z rozwoju i funkcjonowania miasta Suchowoli oraz innych większych jednostek osadniczych położonych w obrębie obszaru gminy oraz intensyfikacji rolnictwa (nawożenie i ochrona roślin), wzrostu ruchu i transportu komunikacyjnego.

1.9.1. Zagrożenia wód powierzchniowych

Stan zanieczyszczenia wód powierzchniowych został omówiony w pkt.1.4.1. do niniejszego tekstu. Potencjalne zagrożenia zarówno dla wód powierzchniowych jak i gruntowych może stanowić brak oczyszczalni ścieków w rejonach grupowego zwodociągowania wsi.

Na stan czystości wód może także negatywnie wpływać działalność związana z produkcją rolną, a zwłaszcza intensywne stosowanie nawozów sztucznych i środków chemicznej ochrony roślin.

Zagrożeniem dla wód zwłaszcza wód podziemnych może być również nieprawidłowa utylizacja odpadów, a w szczególności tych odpadów, które zawierają różnego rodzaju niebezpieczne związki toksyczne.

1.9.2. Zagrożenia powietrza atmosferycznego

Gmina Suchowola jak i całe województwo Podlaskie charakteryzuje się stosunkowo czystym powietrzem atmosferycznym.

Średnie roczne stężenia badanych zanieczyszczeń atmosferycznych w latach 1991-93 przez Wojewódzka Stację Sanitarno-Epidemiologiczną i P.I.O.Ś. w Białymstoku jest wiele niższe od wartości dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń powietrza (zał. Nr 1 i Nr 2 do rozporządzenia Ministra O.Ś.Z.N. i L. Z 28 kwietnia 1998 r. Dz. U. Nr 55 poz. 355).

Głównymi źródłami zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego jest przemysł, kotłownie lokalne i paleniska indywidualne oraz transport.

W stoku turze zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego dominują zanieczyszczenia pyłowe i gazowe pochodzące z procesów energetycznego spalania paliw stałych, głównie węgla kamiennego, koksu i drewna.

Szacunkowe wielkości emisji zanieczyszczeń w roku 1993 pochodzących z procesów energetycznych w gminie Suchowola i gmin najbliższej położonych (wg obliczeń P.I.O.Ś. w Białymstoku na podstawie danych W.O.Ś. U.W.) przedstawiają się jak niżej.

Tabela nr 16

Gmina	Wielkość emisji zanieczyszczeń w roku Vg/rok				Procentowy udział SO ₂ i pyłu w gminie w stosunku do całego województwa	
	SO ₂	NO ₂	CO	Pył	SO ₂	Pył
Suchowola	7,6	2,5	26,5	14,4	0,053	0,183
Knyszyn	22,9	18,4	85,8	34,8	0,159	0,443
Dąbrowa Białostocka	74,3	24,5	413,9	73,3	0,515	0,933
Maciki	235,8	78,8	262,6	273,0	1,635	3,475

Aktualnie zanieczyszczenie dwutlenkiem azotu i ołowiem wzdłuż tras komunikacyjnych są znikome i nie stwarzają zagrożenia dla środowiska. Tym niemniej w przypadku nasilenia (wzrostu) ruchu kołowego może nastąpić pewne zagrożenie dla wypasania bydła w pobliżu tych dróg oraz uprawy warzyw, a na terenach zabudowanych może zagrażać zdrowiu ludzi.

W związku z powyższym należy dążyć do zmniejszenia emisji pyłów i gazów i to głównie poprzez:

- modernizację i budowę instalacji odsiarczając-odpylających,
- modernizację lub likwidację kotłowni węglowych i palenisk indywidualnych przechodząc na gaz ziemny lub olej opałowy lekki,
- poprawę układów komunikacyjnych z jednoczesnym utrzymaniem dobrego stanu nawierzchni dróg i stawiania ostrych rygorów w zakresie zanieczyszczeń pochodzących z procesów spalania benzyny i ropy.

Należy także odnotować, że ocena sytuacji radiologicznej w oparciu o wyniki pomiarów skażeń dokonywanych przez specjalistyczne jednostki nie wykazała żadnych zagrożeń dla środowiska i ludzi na terenie gminy.

1.9.3. Zagrożenia hałasem i wibracjami oraz elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym.

- a) Dopuszczalne natężenie hałasu dla różnych obszarów określa rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 maja 1998 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku.

Największe zagrożenia środowisk hałasem powoduje zazwyczaj przemysł i komunikacja.

Pewne lokalne uciążliwości w tym zakresie mogą wynikać z funkcjonowania istniejących zakładów przemysłowych, zwłaszcza w obrębie m. Suchowola oraz usługowych działających na podstawie wpisu do ewidencji zakładów prowadzących działalność gospodarczą. W takich przypadkach należy przestrzegać zasadę, iż hałas i wibracje przekraczające dopuszczalne natężenie nie mogą sięgać poza obręb działki, na której są wytwarzane.

Hałas komunikacyjny – wraz ze wzrostem natężenia ruchu obserwuje się coroczny przyrost poziomów hałasu komunikacyjnego, widoczne to jest głównie w mieście Suchowola i wzdłuż drogi krajowej S 19.

W celu ograniczenia uciążliwości wynikających z nadmiernego hałasu komunikacyjnego należy dążyć między innymi do budowy obwodnic, utrzymywania dobrej nawierzchni dróg i ulic, dobrej organizacji ruchu itp.

- b) Na obszarze gminy Suchowola głównym urządzeniem wytwarzającym elektromagnetyczne promieniowanie niejonizujące szkodliwe dla ludzi i środowiska jest napowietrzna linia elektroenergetyczna WN 110 kV Sokółka – Dąbrowa – Augustów.

Od w/w źródła należy zachować następujące szerokości stref ochronnych:

- Linia WN 110 kV – min. 14,5 m od skrajnego przewodu linii przy zalecanej odległości od osi linii 40 m.

1.9.4. Zagrożenia powierzchni ziemi i innych elementów środowiska przyrodniczego

- a) **Zagrożenia spowodowane eksploatacją surowców mineralnych**

Powierzchniowa degradacja i dewastacja terenów, a zwłaszcza rzeźby terenu, związana jest głównie z eksploatacją surowców mineralnych.

Wielkość i zakres eksploatacji surowców mineralnych wraz z określeniem potrzeb rekultywacji wyrobisk poeksploatacyjnych szczegółowo przedstawiono w pkt. 1.3.2. niniejszego tekstu.

Ponadto w zależności od głębokości eksploatacji surowców oraz sposobu ich wydobywania (np. przy pomocy sprzętu mechanicznego) istnieje możliwość zarówno zakłócenia układu funkcjonowania wód wglębnych jak i ich chemicznego (smary) zanieczyszczenia.

b) Zagrożenia odpadami.

Jednym z poważnych zagrożeń i degradacji środowiska są odpady komunalne i przemysłowe. Odpady te, a w szczególności, które nie są odpowiednio składowane (utyliczowane) wywierają negatywny wpływ na stan środowiska przyrodniczego, głównie w formie skażenia wody, gleby, powietrza, niszczenia walorów krajobrazowych łącznie z wyłączeniem z użytkowania określonych terenów rolnych lub leśnych.

Zagrożenia odpadami wynikają także z faktu, że na wysypiska trafiają różne substancje niebezpieczne codziennego użytku np. leki, środki owadobójcze, baterie, lampy rtęciowe, smary, rozpuszczalniki itp.

Celem uniknięcia takich zagrożeń na terenie gminy zorganizowano składowiska przejściowe tj. ustawienie kontenerów w miejscach wytwarzania odpadów (przy wsiach) z wywożeniem na wysypisko w gminie Janów, a w przyszłości na nowe wysypisko na terenie gminy Suchowola.

We wsiach zwodociagowanych brak jest kanalizacji sanitarnej, w tym małych oczyszczalni ścieków, co w konsekwencji może doprowadzić do zanieczyszczenia zarówno wód powierzchniowych jak i podziemnych.

W związku z powyższym, czasowo nieczystości płynne (ścieki) powinny być unieszkodliwiane poprzez ich gromadzenie w lokalnych szczelnych zbiornikach a następnie wywożone do punktu zlewnego oczyszczalni ścieków w Suchowoli.

1.10. Funkcjonowanie środowiska przyrodniczego.

1.10.1. Podstawowa struktura funkcjonalno-przyrodnicza gminy.

W strukturze obszaru gminy istotną rolę odgrywają jej przyrodnicze struktury funkcjonalno-przestrzenne tworzące tzw. system ekologiczny gminy.

Do głównych obszarów (struktur) systemu ekologicznego gminy należą:

a) doliny rzek, a w tym:

- dolina rzeki Biebrzy – jako wieloprzestrzenny element tworzący układ powiązań przyrodniczych o znaczeniu ponadregionalnym (E.S.O.CH.) i funkcjach: naukowej, dydaktycznej, ekologicznej i bioklimatycznej, krajobrazowej i rekreacyjnej,
- dolina rzeki Brzozówki i Olszanki – jako wieloprzestrzenny element systemu przyrodniczego o znaczeniu regionalnym i funkcjach: ekologicznej, krajobrazowej i gospodarczej,
- pozostałe mniejsze doliny cieków wodnych i obniżen terenowych jako elementy drobnoprzestrzenne systemu przyrodniczego gminy o znaczeniu lokalnym i funkcjach: ekologicznych, krajobrazowych i gospodarczych.

Szczegółowa charakterystyka i znaczenie w/w elementów została zawarta w pkt.1.4.1. niniejszego tekstu.

b) kompleksy leśne.

Wszystkie kompleksy leśne jako elementy drobnoprzestrzenne systemu przyrodniczego gminy o znaczeniu lokalnym i funkcjach ekologicznych, gospodarczych i krajobrazowych. W większości lasy te w powiązaniu z ciągami ekologicznymi ekosystemu dolin rzecznych zachowują układ ciągłości przestrzennej.

Szczegółowa charakterystyka i znaczenie tych elementów została zawarta w pkt. 1.6. niniejszych uwarunkowań.

c) Elementami wspomagającymi i współdziałającymi w zakresie funkcjonowania systemu ekologicznego gminy są tereny otwarte o charakterze rolno-osadniczym, głównie tereny upraw polowych i zieleni towarzyszącej osadnictwu.

d) Podstawowym warunkiem rozwoju gospodarczego i zagospodarowania przestrzennego gminy jest zachowanie walorów w/w struktur środowiska przyrodniczego z jednoczesnym zapewnieniem możliwości jego właściwego funkcjonowania.

W związku z powyższym obszary systemu ekologicznego (strefy ekologicznej) gminy podlegać powinny ochronie przed zainwestowaniem i degradacją głównie sanitarną.

e) Wszystkie pozostałe obszary tj. poza systemem przyrodniczym (terenami otwartymi) posiadają warunki abiotyczne do rozwoju różnych form osadnictwa i zabudowy. Przy czym należy podkreślić, iż są to zarazem obszary o podstawowych wartościach rolniczej przestrzeni produkcyjnej stwarzających odpowiednie warunki do rozwoju określonych form gospodarki żywnościowej.

1.10.2. Główne wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy

- 1) Utrzymanie wartości i walorów terenów aktywnych biologicznie, tworzących system ekologiczny w strukturze przestrzennej obszaru gminy,
- 2) Utrzymanie naturalności i ciągłości terenów systemu ekologicznego jako warunku niekolizyjnego ich funkcjonowania z rozwojem zainwestowania gminy,
- 3) Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych, w szczególności ujęć wód komunalnych, wód rzeki Biebrzy, Brzozówki i Olszanki przed zanieczyszczeniami sanitarnymi i nadmierną eksploatacją – stosownie do ustalonych klas czystości i nienaruszalności przepływów biologicznych rzek.

W tym także wnioskuje się o potrzebę:

- skutecznego rozwiązywania unieszkodliwiania ścieków w rejonach grupowego zwodociągowania wsi,
- poprawy dyspozycyjności wód poprzez tworzenie małej retencji wód w elementarnych zlewniach.

- 4) Radykalne ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery pochodzących ze źródeł energetycznych i zakładów przemysłowych

oraz komunikacji. Ochrona zabudowy mieszkaniowej i walorów przyrodniczych przed negatywnym wpływem zanieczyszczeń atmosferycznych – stosownie do obowiązujących norm państwowych. Zmniejszenie emisji energetycznych można będzie osiągnąć poprzez m.in. gazyfikację gminy.

- 5) Niwelacja zagrożeń hałasem oraz promieniowaniem elektromagnetycznym niejonizującym głównie w obszarach stałego zamieszkiwania ludzi.
- 6) Ochrona i racjonalne gospodarowanie rolniczą przestrzenią produkcyjną, a w tym ochrona przed:
 - zanieczyszczeniami stałymi i płynnymi,
 - przeznaczeniem wartościowych gruntów na cele inne niż rolnicze,
 - negatywnymi skutkami powierzchniowej eksploatacji surowców mineralnych.

Preferowanie rozwoju rolnictwa ekologicznego zapewniającego produkcję „zdrowej żywności” z ukierunkowaniem jego rozwoju.

2. Środowisko kulturowe

2.1. Obiekty zabytkowe wpisane i nie wpisane do rejestru zabytków.

W gminie występują nieliczne obiekty o wartościach kulturowych, które zostały wpisane do rejestru zabytków. Znajdują się one w następujących miejscowościach:

Grodzisk – wiatrak holenderski, drewniany, 1923 r.

Kol. Dubasiewskie – zagroda nr 8:

- a) dom drewniany, 1813 r.
- b) stodoła drewniana, XVIII/XIX w.,
- c) spichlerz drewniany, 1853 r.

Obiekty te podlegają ochronie prawnej na mocy przepisów ustawy z dnia 15 lutego 1962 r. o ochronie dóbr kultury i wszelkie prace przy tych zabytkach i w ich bezpośrednim sąsiedztwie wymagają uzyskania zezwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Białymstoku.

Obiekty zabytkowe nie wpisane do rejestru zabytków.

Oprócz obiektów wpisanych do rejestru zabytków, na terenie gminy występują obiekty nie wpisane do rejestru zabytków ale uwzględnione w publikacji z 1992 r. „Zabytki architektury i budownictwa w Polsce woj. białostockie 3”.

1. w. Chmielniki
 - a) kapliczka mur. 1905,
 - b) 2 domy z oborami nr 6,8.
2. w. Chmielówka
 - a) kapliczka drewn. l. 60 XIX w.
 - b) 2 zagrody Nr 6 i 8
 - c) dom Nr 9

d) 2 spichlerze w zagrodzie nr 5 i 10.

3. Ciemne

a) kapliczka drewn. k. XIX w.

4. Czerwonka

a) szkoła drewn. 1934,

b) zagroda nr 32 (dom + obora) 1930,

c) 11 domów nr 3, 4, 5, 13, 25, 32, 33, 37, 39, 48, 69.

d) wiatrak koźlak,

e) stodoła w zagrodzie nr 14.

5. Domuraty

a) 8 domów o nr 3, 4, 5, 6, 8, 9, 12, 13 (1905 – 1925 r.)

6. Domuraty – Knipały

a) dom nr 11 1900 r.

7. Dryga

a) 2 domy nr 21, 24,

b) wiatrak holenderski 1900.

8. Dubasieńskie Kolonia

a) zagroda Nr 8 (dom drewn. 1813 r. stodoła drewn. XVIII/XIX,

b) spichlerz drewn. 1853 r.

9. Dubasiewszczyzna

a) 3 domy nr 6, 9, 14

10. Głęboczyzna

a) 2 domy z oborami nr 16, 20

11. Grodzisk

a) 6 domów nr 6a, 7, 9, 12, 13, 22

b) wiatrak holenderski drew. 1923.

12. Grymiaczki

a) zagroda Nr 13 – dom, obora, 2 stodoły, spichlerz,

b) zagroda Nr 15 dom, spichlerz.

13. Jatwież Duża

a) kościół cmentarny p.w. Matki Bożej Pocieszenia mur. 1946-47,

b) 2 domy nr 9, 10.

14. Karpowicze

a) kapliczka mur. ok. 1910.

15. Kopciówka

a) 6 domów nr 9, 10, 13, 32, 33, 42.

16. Krzywa
 - a) wiatrak holenderski drewn. 1920 r.
17. Laudańszczyzna
 - a) 4 domy nr 1, 2, 8, 9.
18. Leszczany
 - a) 6 domów nr 1, 6, 16, 17, 19, 20 (1920 – 1925).
19. Leśniki
 - a) dom z obora nr 8 1930.
20. Morgi
 - a) dom nr 2 - 2 połowa XIX w.
 - b) Spichlerz w zagrodzie nr 10 1920 r.
21. Nowa Chodorówka
 - a) kapliczka mur. 1928 r.
 - b) kapliczka mur. 1925 r.
 - c) szkoła drewn. 1935 r.
 - d) 2 domy nr 4 i 8 1920, 1930.
22. Okopy
 - a) zagroda nr 3, dom z obora drewn. 1900, stajnia ze spichlerzem drewn., obora drewniana 1934 r.,
 - b) zagroda nr 8 – stodoła mur-drewn. 1934, piwnica mur-drewn. 1930,
 - c) dom z oborą nr 23 1925 r.
23. Olszanka
 - a) kapliczka mur. 1920 r.
 - b) 6 domów nr 5, 8, 9, 15, 22, 36 (1910-1925).
23. Ostrówek
 - a) 2 domy nr 1, 10 1920 r.
24. Podostrówek
 - a) 5 domów nr 3, 7, 9, 11, 14 1920-1925,
 - b) łamus w zagrodzie nr 8 1889.
25. Połomin
 - a) 4 domy nr 8, 9, 10, 18 1910-1929
26. Rutkowszczyzna
 - a) 5 domów nr 1, 2, 7, 13, 14 1923-1930
 - b) spichlerz w zagrodzie nr 5 1920 r.
27. Stara Chodorówka
 - a) kapliczka mur. 1900,
 - b) zagroda dom i obora drewn. 1920,
 - c) 9 domów nr 2, 7, 9, 14, 23, 27, 28, 31, 39 1920 – 1930.

28. Suchowola

- układ przestrzenny z XVIII w.
- a) zespół kościoła par. p.w. śś Apostołów Piotra i Pawła
kościół murowany 1884 – 1885,
ogrodzenie z brama mur. 1885 r.,
- b) szpital ob. dom parafialny drewn. 1850 r.,
- c) zespół szkoły ob. ZSR i LO budynek murowany XX w.
- d) 79 domów - 12 ulic
- e) wiatrak holenderski drewn. 1900.
- f) spichlerz w zagrodzie 13. drewn. k. XIX w.

29. Trzyrzecze

- a) pozostałości zespołu dworskiego – stodoła mur. 1830 r.
- b) spichlerz mur.-drewn. 1830 r.
- c) 2 domy nr 5, 13.

30. Wólka

- a) 2 domy nr 5, 20.

Cmentarze

1. Chodorówka Nowa – cmentarz rzymsko-katolicki,
2. Hołodolina – cmentarz rzymsko-katolicki,
3. Jatwież Duża – cmentarz rzymsko-katolicki,
4. Karpowicze – cmentarz rzymsko-katolicki parafii w Suchowoli,
5. Grodzisk – cmentarz rzymsko-katolicki.

Parki

Parki znajdują się we wsiach: Podgrodzisk, Połomin, Trzyrzecze, Żuchowo.

2.2. Stanowiska archeologiczne.

Do rejestru zabytków archeologicznych zostały wpisane następujące stanowiska:

- w Jatwiezi Małej – cmentarzysko średniowieczne na działce nr 268,
- w Grodzisku – grodzisko z X-XIII w. Nr rej. 28,
- w Grodzisku – osada z XI-XII w. Nr rej. 162,
- w Okopach – kurhan z VII-VIII w. Nr rej. 163.

Inne stanowiska archeologiczne:

1. Głęboczyzna - XVII w. Osada,
2. Głęboczyzna kol. Ślady osadnictwa 12 – 13 w.
3. Grodzisk – grodzisko, osada kurhan, ślady osadnictwa
4. Grymiaczki – ślady osadnictwa,
5. Kiersnówka – osada i śl. osadnictwa,
6. Ludańszczyzna – 9 stanowisk śl. osadnictwa,
7. Leszczany – XVII w. osada,
8. Leśniki 3 stanowiska – ślady osadnictwa.
9. Podgrodzisk – 3 stanowiska – osady,
10. Pokośno – 2 stanowiska – osady i ślady osadnictwa,
11. Podostrówek – 1 stanowisko – ślady osadnictwa,
12. Rudkowszczyzna kol. – 1 stanowisko – osada,
13. Dwugły – 2 stanowiska – osada i cmentarz,
14. Suchowola – 1 stanowisko - ślady osadnictwa,
15. Domuraty – 1 stanowisko – punkty osadnicze,

16. Domuraty kol. – 2 stanowiska – punkty i ślady osadnictwa,
17. Chmielniki – 11 stanowisk – punkty i ślady osadnictwa,
18. Chmielówka – 7 stanowisk – punkty i ślady osadnictwa,
19. Chmielówka kol. 2 stanowiska – ślady osadnictwa,
20. Ciemne – 1 stanowisko – ślady osadnictwa,
21. Grodzisk kol. – 5 stanowisk – punkty i ślady osadnictwa,
22. Horodniana – 11 stanowisk – punkty i ślady osadnictwa,
23. Żakle – 2 stanowiska – ślady osadnictwa.

Dotychczas przebadano około 25 % powierzchni gminy, rejestrując 76 stanowisk archeologicznych, datowanych od epoki kamienia po okres nowożytny.

3. Potencjał ludnościowy i jego rozmieszczenie

3.1. Liczba ludności

Liczba ludności gminy Suchowola na przestrzeni lat 1970-1987 spadła o 2.029 osób, co stanowi ca 20 % przedstawia to szczegółowo poniższa tabela:

Tabela nr 17

Lata	Liczba ludności			na 100 mężczyzn przypada kobiet	1970 r. =100% ogółu	1970 r. =100% kobiet	Zmiany w % w stosunku do roku poprzedniego
	Ogółem	mężczyźni	kobiety				
1	2	3	4	5	6	7	8
1970	10073	5030	5043	100	100,0	100,0	X
1975	9678	4836	4842	100	96,1	96,0	96,1
1980	8810	4409	4391	100	87,5	87,1	91,0
1985	8481	4288	4193	98	84,2	83,1	96,3
1988	8156	4118	4038	98	81,0	80,1	96,2
1989	8082	4068	4014	99	80,2	79,6	99,1
1990	8015	4048	3967	98	79,6	78,7	99,2
1991	8003	4024	3978	99	79,5	78,9	99,9
1992	8135	4125	4010	97	80,8	79,5	101,6
1993	8132	4127	4005	97	80,7	79,4	100,0
1994	8085	4071	4014	99	80,3	79,6	99,4
1995	8062	4071	3991	98	80,0	79,1	99,7
1996	8057	4058	3999	99	80,0	79,3	99,9
1997m	2514	1242	1272	102			
w	5530	2797	2733	98			
o	8044	4039	4005	99	79,9	79,4	99,5

Uwaga : w 1997 r. Suchowola otrzymała prawa miejskie, stąd rozbitcie na miasto i wieś

Od 1989 r. spadki liczby ludności w ciągu roku były minimalne i wynosiły 0,5 – 0,1 %

Ludność wg wieku i płci w 1978 r. i 1997 r.

Tabela nr 18

Wiek	Ogółem		Mężczyźni		Kobiety		na 100 mężczyzn kobiet	
	1978	1997	1978	1997	1978	1997	1978	1997
1	2	3	4	5	6	7	8	9
0-14	1934	1254	958	883	976	900	101,9	101,9
15-19	479	608	235	313	244	295	103,8	94,2
20-24	513	576	328	302	185	274	56,4	90,7
25-29	532	356	314	213	218	143	69,4	67,1
30-34	524	352	297	199	227	153	76,4	76,9
35-39	445	333	248	191	197	142	79,4	74,3
40-44	392	333	202	183	190	150	94,1	82,0
45-49	444	301	232	163	212	138	91,4	84,7
50-54	554	230	276	109	268	121	97,1	111,0
55-59	483	323	249	155	234	168	94,0	108,4
60-64	442	317	157	158	285	159	181,5	100,6
65 i więcej	1443	942	637	380	806	562	126,5	147,9
	8175	8044	4133	4039	4042	4005	97,8	99,0

Największy spadek liczby kobiet na przestrzeni lat 1978-79 wystąpił w wieku 25-40 lat wynika to z migracji młodych kobiet w latach osiemdziesiątych.

Obecnie następuje zahamowanie migracji kobiet i wzrost ich liczby w wieku 20-24 czyli w wieku zawierania małżeństw, jest to bardzo korzystne zjawisko dla rozwoju gminy. W 1997 r. w grupie wieku 20-24 przypadało ca 90 kobiet na 100 mężczyzn, gdy w roku 1978 było ich tylko 56 (wzrost o 61 %).

3.2. Zmiany zaludnienia w poszczególnych wsiach w latach 1988-1997.

Tabela nr 19

Lp.	Wieś	1988	1997	Zmiany		Uwagi
				ogółem	1988=100%	
1	2	3	4	5	6	7
1	Suchowola	2325	2460	+135	105,8	
2	Bachnackie Kolonia	133	120	-13	90,2	
3	Brukowo	46	60	+14	130,4	
4	Chmielówka	95	91	-4	95,8	
5	Chmielniki	104	91	-13	87,5	
6	Chlewisk Dolny	} 45	21	-1	97,8	
7	Chlewisk Górny		23			

1	2	3	4	5	6	7
8	Chodorówka Nowa	183	174	-9	95,1	
9	Chodorówka Stara		193			
10	Chodorówka St. Kolonia	} 290	81	-16	94,5	
11	Ciemne + Żakle	118	90	-2	98,3	90+26
12	Czerwonka	312	327	+15	104,8	
13	Domuraty	134	131	-3	97,8	
14	Dubasiewskie Kolonia		86			
15	Dubasiewszczyzna	} 127	38	-3	97,6	
16	Dryga		181			
17	Dryga Kolonia	} 320	173	+34	110,6	
18	Głębowczyzna	110	121	+11	110,0	
19	Grodzisk	133	114	-19	85,7	
20	Grymiaczk	82	82	0	100,0	
21	Hołodolina	69	85	+16	123,2	
22	Horodniana	235	197	-38	83,8	
23	Jatwież Duża	303	319	+16	105,3	
24	Jatwież Mała	116	140	+24	120,7	
25	Karpowicze	335	29	-6	98,2	
26	Kiersnówka	137	148	+11	108,0	
27	Kopciówka	238	231	-7	97,1	
28	Krzywa + Poświętne	132	100	+16	112,1	100+48
29	Laudańszczyzna	145	150	+5	103,4	
30	Leśniki	54	52	-2	96,3	
31	Leszczany	98	103	+5	105,1	
32	Morgi	52	53	+1	101,9	
33	Nowe Stojło	77	103	+26	133,8	
34	Okopy	97	94	-3	96,9	
35	Olszanka	143	132	-11	92,3	
36	Ostrówek	64	51	-13	79,7	
37	Piątka + Toblewo	69	49	-5	92,8	49+15
38	Podgrodzisk	83	85	+2	102,4	
39	Podhorodniana	34	49	+15	144,1	
40	Podostrówek	97	79	-18	81,4	
41	Pokošno	332	310	-22	93,3	
42	Połomin		53			
43	Połomin Kolonia	} 117	57	-27	76,9	
44	Poświętne razem z Krzywą		48		X	
45	Rutkowszczyzna	104	118	+14	113,5	
46	Sucha Góra	49	43	-6	87,8	
47	Tobolewo razem z Piątkiem		15		X	
48	Trzyrzecze	166	171	+5	103,0	
49	Wólka	236	233	-3	98,7	
50	Zgierszczańskie Kol.	36	38	+2	105,5	
51	Żakle z Ciemnym		26		X	

We wsiach występują zarówno wzrosty liczby ludności jak i jej spadki, wyraźniejszy wzrost występuje w mieście, przybyło tam 135 osób tj. ca 6 %.

3.3. Struktura ludności wg płci i wieku

Na ogólną liczbę 8044 osób, 4039 to mężczyźni, a 4005 kobiety.

Struktura wieku ludności gminy w latach 1988-1997

Tabela nr 20

Grupy wieku	1988		1997	
	ogółem	%	Ogółem	%
Wiek przedprodukcyjny 0-17	2.218	27,1	2.160	26,8
Wiek produkcyjny 18-59 K i 64 M	4.229	51,7	4.277	53,2
Wiek poprodukcyjny 60 i więcej K 65 i więcej M	1.728	21,2	1.607	20,0
Razem	8.175	100,0	8.044	100,0

Na przestrzeni lat 1988-1997 nastąpił niewielki spadek liczby dzieci i młodzieży oraz ludzi w wieku poprodukcyjnym, zwiększyła się zaś liczba ludności w wieku produkcyjnym, co jest szansą dla wzrostu gospodarczego gminy.

3.4. Ruch naturalny ludności

Na przestrzeni lat 1991 – 1997 ruch naturalny ludności w przeliczeniu na 1000 mieszkańców jest bardzo podobny, za wyjątkiem dwóch ostatnich lat 1996 i 1997, w których nastąpił spadek zawartych małżeństw i spadek zgonów.

Szczegółowo ruch naturalny przedstawiał się następująco:

Tabela nr 21

Wyszczególnienie	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997		
							wieś	miasto	razem
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Małżeństwa	58	61	48	51	63	45	21	9	30
Urodzenia	140	117	145	117	92	132	90	20	110
Zgony	117	135	118	127	102	89	76	21	97
Przyrost naturalny	23	-18	27	-10	-10	43	14	-1	13
Na 1000 M małżeństwa	6,9	7,3	5,8	6,2	7,7	5,5	3,7	3,6	3,7
urodzenia	16,7	14,0	17,4	14,2	11,2	16,1	15,8	8,1	13,7
zgony	14,0	16,2	14,2	15,4	12,4	10,9	13,3	8,5	12,1
przyrost nat.	2,8	-2,2	3,3	-1,2	-1,2	5,3	2,5	-0,4	1,6

Dodatni przyrost naturalny wystąpił w latach 1991, 1993, 1996 i 1997.

3.5. Migracje ludności

Na przestrzeni 7 lat saldo migracji było ujemne, największy odpływ nastąpił w 1992, 1994 roku. Dwukrotnie większy jest odpływ do miast od odpływu na wieś.

Tabela nr 22

Wyszczególnienie	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997		
							wieś	miasto	razem
1	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Napływ	93	76	105	64	61	74	42	24	66
z miast	36	42	71	28	24	32	21	11	32
ze wsi	57	34	34	34	37	39	21	13	34
z zagranicy	-	-	-	2	-	3	-	-	-
Odływ	128	129	135	115	108	96	84	29	113
do miast	94	91	97	67	72	57	59	19	78
na wieś	32	38	34	36	24	89	24	9	33
za granicę	2	-	4	12	12	-	1	1	2
Saldo migracji	-35	-53	-30	-51	-47	-22	-42	-5	-47

3.6. Zatrudnienie

Pracujących wg sekcji EKD, bez rolnictwa indywidualnego, w mieście było 358 osób, a na wsi 153 osoby, tabela poniższa pokazuje pracujących w poszczególnych działach:

Tabela nr 23

Wyszczególnienie	miasto	wieś	razem
Ogółem	358	153	511
W tym: kobiety	216	70	286
w tym: przemysł	2	28	30
budownictwo	11	19	30
handel i naprawy	94	-	94
transport	-	29	29
administracja, ochrona	51	1	52
edukacja	96	60	156
ochrona zdrowia, opieka społeczna	29	4	33

W rolnictwie w wieku produkcyjnym jest 4.801 osób.

3.7. Bezrobocie

W 1997 roku było 379 osób bezrobotnych, 47 % stanowiły kobiety ; szczegółowo przedstawia ten problem poniższe zestawienie:

Tabela nr 24

Wyszczególnienie	Miasto	Wieś	Razem
Bezrobotni ogółem	192	187	379
W tym kobiety	101	76	177
Z tego : absolwenci	5	11	16
Zwolnieni z przyczyn dot. zakładu	8	5	13
Z prawem do zasiłku	48	44	92
W wieku 18-44 lat	146	164	310
Pozostający bez pracy powyżej 12 m-cy	103	104	207

Na przestrzeni lat 1992-1997 liczba bezrobotnych przedstawiała się następująco:

1992	- 368 osób,
1993	- 352 osoby,
1994	- 351 osób,
1995	- 438 osób,
1996	- 431 osób,
1997	- 379 osób.

4. Zasoby i warunki mieszkaniowe

Zasoby mieszkaniowe w gminie Suchowola w latach 1970-1997 kształtowały się następująco:

Tabela nr 25

Rok	Liczba mieszkańców	Ilość izb	Powierzchnia użytkowa	Przeciętna				
				Pow. uż. na osobę	Liczba izb / miesz.	Liczba osób / miesz.	Osób / izbę	Pow. mieszk.
1970	2141	7306	136611	13,7	3,41	4,66	1,37	63,8
1978	2130	8118	159431	17,7	3,81	4,23	1,11	74,8
1988	2070	8308	168670	20,7	4,01	3,93	0,98	81,5
1989	2092	8455	171799	21,4	4,04	3,84	0,95	82,1
1990	2114	8586	174544	21,9	4,06	3,77	0,93	82,6
1991	2130	8693	176800	22,2	4,08	3,73	0,92	83,0
1992	2153	8799	179161	22,2	4,19	3,76	0,92	83,2
1993	2175	8942	182159	22,5	4,11	3,72	0,90	83,8
1995	2184	9025	183761	22,9	4,13	3,68	0,89	84,1
1996	2196	9109	185578	23,2	4,15	3,65	0,88	84,5
	2205	9174	186935	23,3	4,16	3,63	0,87	84,8
1997	miasto	730	3016	22,1	4,13	3,42	0,83	75,7
	wieś	1477	6170	24,0	4,18	3,72	0,89	89,3
	razem	2207	9186	23,3	4,16	3,64	0,88	84,8

Na przestrzeni 27 lat liczba mieszkań zwiększyła się o 66 (rocznie przybywało średnio 2,4 mieszkania. Przyrost liczby mieszkań nie był duży, wyraźnie natomiast poprawiły się warunki mieszkaniowe, o czym świadczą powyżej podane wskaźniki i tak średnia powierzchnia jednego mieszkania wzrosła z 63,8 m² do 84,8 m² czyli o 33 %, liczba izb w mieszkaniu z 3,41 wzrosła do 4,16 czyli o 22 %, liczba osób na izbę zmalała z 1,37 do 0,88 czyli o 36 % i powierzchnia użytkowa na 1 osobę wzrosła z 13,7 do 23,3 m² tj. o 70 %. Nieco niższe wskaźniki ma miasto.

Niewielka liczba mieszkań znajduje się we władaniu gminy. Są to:

	miasto	wieś	Razem
Liczba mieszkań	11	17	28
Powierzchnia mieszkań	435	766	1.201
Średnia wielkość 1 mieszkania	39,5	45,1	42,9

W budynkach tych mieszkają nauczyciele, pracownicy służby zdrowia, rejonu dróg publicznych i SKR.

Rozmieszczenie zasobów mieszkaniowych w poszczególnych wsiach przedstawia tabela.

Tabela nr 26

Lp.	Miejscowość	Mieszkania				w tym		Budynki	
		1970	1978	1988	1997	opuszczon e	niezamieszkałe	Ogółem	niezamieszkałe
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Suchowola	539	612	651	751	9	15	649	3
2	Bachnackie Kolonia	38	36	34	36	-	2	36	-
3	Brukowo	11	12	11	13	1	-	12	-
4	Chmielówka	29	27	24	30	1	4	30	-
5	Chmielniki	27	24	22	33	-	5	33	-
6	Chlewisk Dolny	} 15	13	12	9	-	1	9	-
7	Chlewisk Górny				5	-	1	5	-
8	Chodorówka Nowa	52	50	47	54	-	5	53	-
9	Chodorówka Stara	44	44	62	47	3	3	47	1
10	Chodorówka St. Kolonia	20	21		21	-	-	21	-
11	Ciemne + Zakle	25	23	22	23	-	-	23	
12	Czerwonka	102	98	83	98	-	15	96	
13	Domuraty	33	34	34	40	-	3	40	1
14	Dubasiewskie Kolonia	22	20		20	-	-	20	-
15	Dubasiewszczyzna	18	16	33	15	-	2	15	-
16	Dryga	45	42	72	47	-	1	47	-
17	Dryga Kolonia	34	32		36	-	2	36	-
18	Głęboczyzna	28	27	27	30	1	-	29	
19	Grodzisk	30	29	29	32	-	-	32	-
20	Grymiaczki	21	20	18	21	-	2	21	-
21	Holodolina	18	18	17	20	-	1	20	-
22	Horodnianska	51	51	50	56	-	1	56	1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
23	Jatwież Duża	82	81	76	81	-	2	81	1
24	Jatwież Mała	38	35	32	38	-	5	38	-
25	Karpowicze	87	88	88	100	2	8	99	-
26	Kiersnówka	38	39	36	38	-	1	38	-
27	Kopciówka	67	64	52	58	-	5	58	-
28	Krzywa	21	21	29	33	1	-	33	-
29	Laudańszczyzna	35	36	34	37	-	3	35	-
30	Leśniki	15	14	14	14	-	-	14	-
31	Leszczany	26	25	24	25	-	1	25	-
32	Morgi	14	14	12	16	-	3	16	-
33	Nowe Stojło	16	16	18	16	-	-	16	-
34	Okopy	32	30	28	37	-	7	37	-
35	Olszanka	49	40	38	45	-	8	43	4
36	Ostrówek	16	15	14	15	-	1	15	-
37	Piątek	21	19	20	21	-	1	21	-
38	Podgrodzisk	31	26	23	21	-	2	21	-
39	Podhorodnianka	12	10	10	13	-	1	13	-
40	Podostrówek	25	22	22	24	-	2	23	-
41	Pokošno	87	84	77	86	1	10	84	1
42	Połomin	22	20	30	21	-	4	21	-
43	Połomin Kolonia	16	14		15	-	2	14	-
44	Poświętne	9	9						
45	Rutkowszczyzna	32	27	27	28	-	-	28	-
46	Sucha Góra	18	15	12	15	-	3	15	-
47	Trzyrzecze	36	36	35	41	2	3	41	-
48	Wólka	68	67	61	70	-	6	70	1
49	Zgierszczańskie Kol.	14	13	12	13	-	1	13	-
Ogółem		2070			1607	12	127	1593	10

Jak przedstawiał się ruch budowlany na przestrzeni lat 1989-1997 pokazuje poniższe zestawienie:

Mieszkania oddane do użytku w latach 1989-1997

Tabela nr 27

Rok	Mieszkania	Izby	Powierzchnia	Przeciętna powierz. Mieszk.
1989	21	140	2.996	142,7
1990	23	139	2.946	128,1
1991	17	110	2.300	135,3
1992	23	106	2.379	103,4
1993	11	55	1.368	124,4
1994	16	104	2.020	126,3
1995	13	89	1.853	142,5
1996	10	65	1.357	135,7
1997 m	1	5	108	108,0
w	2	11	200	100,0
razem	3	16	308	102,7

Mieszkania nowo wybudowane mają większą średnią powierzchnię i są lepiej wyposażone.

O poprawie warunków mieszkaniowych – zależnie od okresu budowy – świadczy także poniższe zestawienie (dane z SP 1988 r):

Tabela nr 28

Wyszczególnienie	Mieszkania	Izby	Przeciętna ilość izb/mieszk.
Ogółem	2.070	8.308	4,01
Wybudowane przed 1945 r.	650	2.162	3,33
1945-1960	511	1.883	3,68
1961-1970	348	1.449	4,16
1971-1978	301	1.379	4,58
1979-1988	260	1.435	5,52

Podobnie przedstawia się sprawa wyposażenia mieszkań w instalacje takie jak: łazienki, centralne ogrzewanie, co pokazuje poniższa tabela:

Tabela nr 29

Wyszczególnienie	Ogółem mieszkań	Wyposażenie mieszkań w :				
		wodociąg	ustęp spłukiw	łazienka	ciepła woda	centralne ogrzewanie
Ogółem	2.070	1.191	775	845	864	731
Budynki wybudowane przed 1945 r.	650	266	88	96	104	62
1945 - 1960	511	226	108	127	139	96
1961 - 1970	348	229	164	185	183	158
1971 - 1978	301	240	202	216	218	205
1979 - 1988	260	230	213	221	220	210

5. Usługi

5.1. Oświata i wychowanie

5.1.1. Szkoły podstawowe

Szkoły podstawowe znajdują się w Czerwonce, Wólce, Chodorówce Nowej, Jatwiezi Dużej i szkoła podstawowa w Suchowoli. Wszystkie szkoły posiadają klasy I – VI.

Liczba szkół od 1988/89 spadła z 9 do 5, zmiany te przedstawia poniższe zestawienie:

Tabela nr 30

Wyszczególnienie	1988/1989	1996/1997		
		miasto	Wieś	Razem
Szkoły podstawowe	9	1	4	5
Pomieszczenia do nauki	67	26	37	63
Oddziały	64	23	42	65
Nauczyciele	86	39	41	80
Uczniowie	1.100	556	383	939
Absolwenci	127	90	47	137
Liczba uczniów na 1 pomiesz.	16	21	10	15
Liczba uczniów na 1 oddz.	17	24	9	14
Liczba uczniów na 1 nauczyciela	13	14	9	12

Przeciętne wskaźniki są korzystniejsze na wsi, wynika to ze spadku liczby dzieci w wieku szkolnym jak też dojazdu dzieci do szkoły w Suchowoli.

5.1.2. Szkoły ponadpodstawowe

a) liceum ogólnokształcące w Suchowoli.

Liceum posiada 16 pomieszczeń 12 oddziałów i 14 nauczycieli pełnozatrudnionych.

b) szkoły średnie i zawodowe.

- Zespół Szkół Zawodowych – posiada 4 oddziały, 5 pomieszczeń do nauczania i 3 nauczycieli pełnozatrudnionych, 105 uczniów, z tego 87 niepracujących (23 uczniów jest w szkole zawodowej i 82 w szkole średniej rolniczej).

- Gimnazjum tymczasowo mieści się w szkole podstawowej a docelowo Zespole Szkół w Suchowoli.

5.1.3. Przedszkola

Na terenie gminy działa 6 placówek przedszkolnych, z tego 1 przedszkole, które znajduje się w Suchowoli i 5 oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych.

Szczegółowe dane dla tych placówek podaje zestawienie:

Tabela nr 31

Wyszczególnienie	1988/89	1996/1997		
		miasto	wieś	razem
placówki	7	2	4	6
w tym przedszkola	1	1	-	1
oddziały przedszkolne	6	1	4	5
miejsca	50	32	-	32
dzieci	189	115	55	170
dzieci w przedszkolu	43	40	-	40
nauczyciele	14	5	4	9
w przedszkolu	4	2	-	2

5.2. Służba zdrowia i opieka społeczna

W Suchowoli znajduje się przychodnia rejonowa a w Wólce ośrodek zdrowia. Obie te placówki zatrudniają 3 lekarzy, 2 lekarzy stomatologów, 6 pielęgniarek i 1 położną, przedstawia to poniższe zestawienie:

Tabela nr 32

Wyszczególnienie	Miasto	Wieś	Razem
ośrodki zdrowia	1	1	2
lekarze	2	1	3
lekarze dentyści	2	-	2
farmaceuci	3	-	3
położne	1	-	1
pielęgniarki	5	1	6
na 10 tys. ludności: lekarze	8	1,8	3,7
lek - den.	8	-	2,5
farmaceuci	11,9	-	3,7
pielęgniarki	19,9	-	7,5

W Suchowoli znajdują się 2 apteki (prywatne) oraz dwóch lekarzy prowadzących praktykę prywatną.

5.3. Kultura

Na terenie miasta i gminy z zakresu kultury znajdują się następujące obiekty: biblioteka, kino, dom kultury i zespoły artystyczne.

5.3.1. Biblioteka - znajduje się w Suchowoli, na terenach wiejskich, punkty biblioteczne zostały zlikwidowane po 1988 r. (w 1988 r. było 21 punktów bibliotecznych).

Biblioteka posiada 20,9 tysiąca woluminów i 994 czytelników. W ciągu 1997 r. wypożyczono 19,5 tys. książek, co daje na 1 czytelnika 19,6 wolumina.

5.3.2. Kino - posiada 150 miejsc, w ciągu roku 1997 wyświetlono 52 seanse dla 1.032 widzów. Średnio na 1 seansie było 20 osób. Dla porównania w 1988 r. wyświetlono 617 seansów dla 18,8 tys widzów.

5.3.3. Miejsko-gminny ośrodek kultury znajduje się w Suchowoli. Zatrudnia 2 osoby. W 1997 r. zorganizowano 27 imprez artystycznych, w których uczestniczyło 4.250 osób.

Przy miejsko-gminnym ośrodku kultury działają:

- społeczne ognisko muzyczne,

- społeczne ognisko baletowe,
- klub „Złotego Wieku”,
- zespół animatorek gimnastyki artystycznej,
- dziecięcy zespół muzyki chóralnej,
- klub abstynenta i punkt informacyjny dla ofiar przemocy w rodzinie i osób uzależnionych od alkoholu.

5.3.4. Przy Liceum Ogólnokształcącym w Suchowoli działa młodzieżowa orkiestra dęta (powstała w 1959 r.), która koncertowała w wielu miastach i zdobywała wiele nagród.

5.3.5. Miejsca pamięci :

- Izba Pamięci ks. J. Popiełuszki w Suchowoli,
- 2 groby żołnierzy radzieckich w Karpowiczach,
- zbiorowa mogiła z I wojny światowej (żołnierz niemieccy i rosyjscy) w Rutkowszczyźnie,
- pomnik męczeństwa narodu polskiego z 1920 r. w Suchowoli,
- mogiły Boguszeńskich i Wiśniewskich z 1940 r. w Okopach,
- grób Dimitrija Zubikowa w Karpowiczach (pomnik wystawiono w 1970 r.)
- kapliczka i głaz poświęcony pamięci J. Popiełuszki we wsi rodzinnej Okopy (wystawiony przez NSZZ „Solidarność”)

5.4. Handel i gastronomia

5.4.1. Handel

Na terenie miasta i gminy znajduje się 61 sklepów, jakie to są sklepy przedstawia poniższe zestawienie:

Tabela nr 33

Wyszczególnienie	Miasto		Wieś		Razem	
	ilość	pow. m ²	ilość	pow. m ²	ilość	pow. m ²
Sklepy ogółem	45	1920	16	639	61	2559
w tym i ogólnospożywcze	16	642	16	639	32	1281
mięsne	1	46	-	-	1	46
z odzieżą	3	101	-	-	3	101
obuwie i wyroby skórzane	1	58	-	-	1	58
meble, oświetlenie	1	58	-	-	1	58
RTV, AGD	1	65	-	-	1	65

Sklepy wiejskie znajdują się w miejscowościach: Pokośno – 2, Kopciówka, Karpowicze Czerwona, Podostrówek, Jatwież D. – 2, Wólka – 2, Domuraty, Rutkowszczyzna, Dubasińskie kol., Grodzisk (3 sklepy GS, reszta prywatne). Prowadzony jest też handel obwoźny przez 4 osoby.

5.4.2. Gastronomia.

Zakłady gastronomiczne znajdują się w Suchowoli. Są to:

- restauracja „HE-BRON”,

- restauracja-kawiarnia „He-bron”;
 - kawiarnia „Płomyk”;
 - zajazd „Via Baltica”;
 - 2 bary gastronomiczne,
- zaś 2 bary gastronomiczne w Czerwonce i Chodorówce Nowej.

5.5. Turystyka i sport

5.5.1. Turystyka

Przez gminę Suchowola przebiega szlak turystyczny – drogowy z Białegostoku do Biebrzańskiego Parku Narodowego i nad jeziora mazurskie.

Część obszaru gminy objęta jest granicami Biebrzańskiego Parku Narodowego i jego otuliną. Jest to tzw. pasmo nadbiebrzańskie, które ma znaczenie przyrodnicze a także pełni funkcję turystyczno-wypoczynkową. Ich podstawą są wysokie wartości środowiska przyrodniczego o znacznym udziale cech pierwotnych zarówno samej rzeki jak i nadrzecznego pasma bagiennego i leśno-łąkowego przy stosunkowo niskim udziale interwencji cywilizacyjnej.

Podstawowe znaczenie mają następujące składniki i cechy środowiska unikalnego w skali kraju i są to:

Torfowiska wysokie i niskie z dolami potorfowymi, roślinność bagienna, torfowa i leśna, bogactwo fauny i gatunków ornito-fauny.

Na obszarze Parku i jego otuliny w gminie obecnie występują następujące formy ruchu turystycznego:

- szlak pieszy, który biegnie od wsi Domuraty przez wieś Horodniankę, Podhorodniankę, Żakle, Ciemne, Rutkowszczyznę przez torfowisko zwane Bielami Suchowolskimi do rzeki Biebrzy,
- szlak motorowy, który przechodzi przez gminę Suchowola i Janów, łączy się ze szlakami wytyczonymi na obszarze Krajobrazowego Parku Puszczy Knyszyńskiej,
- szlaki rowerowe,
- szlak wodny kajakowy rzeką Biebrza.

Szlak turystyczny pieszy przebiegający przez gminę jest częścią trasy wytyczonego szlaku Lipsk – Trzyrzeczki, Dąbrowa, Goniądz.

Trasa ta posiada wybitne walory przyrodnicze, krajobrazowe i przyrodnicze. Biegnie przez północny i środkowy „basen” Biebrzy. Ukazuje ciekawe przyrodnicze kompleksy:

Kompleks leśny Trzyrzeczek, na odcinku kilkunastu kilometrów prowadzi „drogami zimowymi” w pobliżu mostu rzeki prezentując florę i faunę torfowisk i rozlewisk. Łączy dwa stare rejony osadnicze Lipska i Goniądza. Oprócz turystyki wędrownej występuje też turystyka przyrodnicza i wędkarska.

Do obiektów zainteresowań turystycznych należy również zaliczyć:

- izbę pamięci ks. Jerzego Popiełuszki w Suchowoli oraz miejsce jego urodzenia Okopy,

- rynek miejski w pseudorenesansowym kościele z końca XIX w. Pod wezwaniem Świętych Apostołów Piotra i Pawła wraz z „krzyżem papieskim” w parku,
- wiatrak „Holender” z początku XX w.,
- obelisk z napisem „Środek Europy”,
- pomniki walki i męczeństwa,
- we wsiach Jatwież i Okopy wczesnośredniowieczne cmentarzyska,
- we wsi Grodzisk – grodzisko.

5.5.2. Sport.

Z urządzeń sportowych gmina posiada boisko sportowe w Suchowoli, boiska sportowe znajdują się też przy obiektach szkolnych.

5.6. Administracja

- Urzędy pocztowe: Suchowola, Wólka, Kiersnówka, Jatwież Duża,
- Urząd Miasta i Gminy,
- Bank Spółdzielczy,
- Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska”,
- Komisariat Policji,
- Powszechny Zakład Ubezpieczeń S.A.,
- Warta,
- Towarzystwo Ubezpieczeń Wzajemnych,
- Towarzystwo Ubezpieczeniowe „Samopomoc”.

5.7. Obiekty sakralne

- kościoły w: Suchowoli, Jatwiezi Dużej, Chodorówce Nowej, Grodzisku, Hołodolinie,
- cmentarze grzebalne – Suchowola, Jatwież Duża, Chodorówka N., Grodzisk, Hołodolina, Karpowicze,
- kapliczka w Okopach.

5.8. Inne usługi.

Remizy strażackie, baseny p. pożarowe:

- remizy : Suchowola, Wólka, Pokośno, Czerwonka, Horodnianka, Jatwież,
- baseny przeciwpożarowe: Suchowola – 2, Czerwonka – 2, Olszanka, Kiersnówka, Grymiaczki, Pokośno.

6. Działalność gospodarcza

6.1. Rolnictwo i obsługa rolnictwa

6.1.1. Struktura użytkowania gruntów

Ogólna powierzchnia gminy wynosi 25.589 ha, co stanowi 2,5 % powierzchni byłego województwa białostockiego i 1,3 % powierzchni województwa podlaskiego.

Struktura użytkowania gruntów w latach 1988-1997
wg granic administracyjnych

Tabela nr 34

Wyszczególnienie	1988		1997		1997 1998
	ha	%	ha	%	
Powierzchnia ogółem	25589	100,0	25589	100,0	100,0
Użytki rolne	19643	76,8	19515	76,3	99,3
Lasy	2733	10,7	2733	10,7	100,7
Pozostałe grunty	3199	12,5	3321	13,0	103,8

Struktura użytków rolnych w 1997 r.

Tabela nr 35

Wyszczególnienie	ogółem		miasto		wieś	
	pow.	udział procent	pow.	udział procent	pow.	udział procent
Użytki roku ogółem	19515	100,0	1898	100,0	17617	100,0
w tym: grunty orne	11065	56,7	937	49,4	10128	57,5
sady	73	0,4	2	0,1	71	0,4
łąki	5481	27,8	507	26,7	4911	27,9
pastwiska	2959	15,1	452	23,8	2507	14,2

6.1.2. Jakość gleb

Jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej uwzględniająca: wartość gleb, agroklimat, rzeźbę terenu i warunki wodne jest niższy od średniej wojewódzkiej i wynosi 52,6 (przy średniej wojewódzkiej 55,8). Potwierdza ten stan klasyfikacja gruntów i kompleksy przydatności rolniczej, które przedstawiają się następująco:

a) klasyfikacja gruntów

Tabela nr 36

Wyszczególnienie	Pow. ha	%
Powierzchnia gruntów ornych	11.508	100,00
Klasa III a	2	0,0
Klasa III b	395	3,4
Klasa IV a	2.327	20,2
Klasa IV b	3.798	33,0
Klasa V	3.636	21,6
Klasa VI	1.222	10,6
Klasa VI z	128	1,1
Powierzchnia użytków zielonych	8.353	
Klasa III	61	0,7
Klasa IV	2.567	31,7
Klasa V	3.498	41,9
Klasa VI	2.159	25,9
Klasa VI z	68	0,8

b) kompleksy przydatności rolniczej gleb (wg JUNG)

Tabela nr 37

	Grunty orne	pow. ha
2	Kompleks pszenney dobry	96
3	Kompleks pszenney wadliwy	9
4	Kompleks żytni bardzo dobry	2.971
5	Kompleks żytni dobry	3.208
6	Kompleks żytni słaby	3.118
7	Kompleks żytni bardzo słaby	952
8	Kompleks pastewny mocny	410
9	Kompleks pastewny słaby	555
	Użytki zielone	
2z	Średnie	3.081
3z	Słabe i bardzo słabe	5.248
	Grunty rolne nieprzydatne	213

6.1.3. Liczba gospodarstw indywidualnych

98,7 % powierzchni użytków rolnych znajduje się w sektorze gospodarki indywidualnej.

Na terenie gminy jest 1.443 gospodarstw indywidualnych, których struktura przedstawia się następująco:

Tabela nr 38

	ogółem	% udziału
gospodarstw ogółem	1443	100,0
do 1 ha	142	9,8
1 - 2 ha	32	2,2
2 - 5 ha	77	5,3
5 - 7 ha	93	6,4
7 - 10 ha	200	13,9
10 - 15 ha	420	29,1
15 - 20 ha	248	17,2
20 - 30 ha	191	13,2
30 - 50 ha	40	2,8

Średnia powierzchnia indywidualnego gospodarstwa rolnego wynosi 16,2 ha, przy średniej wojewódzkiej na wsi 12,1 ha.

6.1.4. Produkcja roślinna

Powierzchnia zasiewów.

Ogólna powierzchnia zasiewów wynosi 10.642 ha, ponad 98 % znajduje się w gospodarce indywidualnej, tylko 173 ha uprawia Rolnicza Spółdzielnia Produkcjna w Połominie.

Powierzchnia zasiewów poszczególnych upraw.

Tabela nr 39

Wyszczególnienie	gosp. całkowita		gosp. indywidualnych	
	ha	%	ha	%
ogółem pow. zasiewu	10642	100,0	10467	100,0
w tym: zboża	8454	79,4	8281	79,1
kukurydza na ziarno i zielonkę	4	0,0	4	0,0
strączkowe jadalne	1	0,0	1	0,0
ziemniaki	1487	14,0	1487	14,2
przemysłowe	71	0,6	71	0,7
pastewne	274	2,6	274	2,6
pozostałe	351	3,3	349	3,3

W grupie upraw pozostałych znajdują się warzywa, których powierzchnia wynosi 68 ha i truskawki na powierzchni 266 ha.

Najwięcej, bo około 80 % powierzchni zasiewów to zboża, a wśród nich żyto i jęczmień. Struktura zasiewów zbóż przedstawia się następująco:

Tabela nr 40

Wyszczególnienie	pow. uprawy	% zbóż podst.	% zbożowych
pow. zbożowych ogółem	8454	X	100,0
pow. zbóż razem	5845	100,0	69,1
w tym: pszenica	699	11,9	8,3
żyto	2546	43,6	30,1
jęczmień	471	8,1	5,6
owies	1981	33,9	23,4
pszenżyto	148	2,5	1,8
mieszanki zbożowe	2609	X	30,9
gryka proso i inne	-		

Jak kształtują się plony tych upraw przedstawia poniższe zestawienie (uwaga: plony za 1997 r. a pow. zasiewów 1996 r. – istnieją tylko takie dane)

Tabela nr 41

Wyszczególnienie	Gmina	Średnia z gmin miejsko-wiejskich
zboża	23,7	24,4
pszenica	25,0	27,3
żyto	22,0	22,0
jęczmień	24,5	27,5
owies	23,5	23,5
pszenżyto	27,0	25,1
ziemniaki	200,0	170,0

Plony w gminie są zbliżone do średniej w gminach miejsko-wiejskich, wyższe są tylko plony pszenżyta i ziemniaków.

6.1.5. Produkcja zwierzęca.

Obsada zwierząt gospodarskich w przeliczeniu na 100 ha użytków rolnych jest bardzo zbliżona do średnich wojewódzkich za wyjątkiem trzody chlewnej, której obsada jest wyższa o 37 % (dane za 1996 r.).

Pogłowie zwierząt gospodarskich i ich obsadą na 100 ha użytków rolnych przedstawia tabela.

Tabela nr 42

Wyszczególnienie	ilość sztuk fizycznych	obsada na 100ha u.r. w gminie	obsada średnia w wojew. na 100ha u.r.
Bydło	9.703	52,6	50,3
w tym: krowy	4.650	25,2	25,4
trzoda chlewna	15.656	84,9	62,0
owce	418	2,3	5,0
konie	532	2,7	2,9
drób ogółem	44.737	X	X
w tym: kury	44.042	X	X

6.1.6. Wyposażenie rolnictwa w ciągniki i maszyny rolnicze

Zasoby siły pociągowej w jednostkach pociagowych wynoszą ogółem 7.400 w tym: żywej 313 i mechanicznej 7.087. W przeliczeniu na 100 ha użytków rolnej – ogółem 41 jednostek, siły żywej – 2 i mechanicznej 39, odpowiednio średnio w województwie: 39, 2, 37. Gmina posiada trochę lepsze zaopatrzenie w siłę pociagową.

Wyposażenie w ciągniki i maszyny rolnicze przedstawia się następująco:

ciągniki ogółem	1.453 (w gosp. Indyw. 1.425 szt.)
kombajny zbożowe	57
kombajny ziemniaczane	44
rozsiwacze nawozów	711
rozrzutniki obornika	892
kosiarki ciągnikowe	730
sadzarki do ziemniaków	735
przyczepy zbierające	21
prasy zbierające	391
dojarki	404

Najwięcej ciągników posiadają gospodarstwa średniej wielkości – grupa 10 – 15 ha, jest ich 463 sztuki.

6.1.7. Budynki w indywidualnych gospodarstwach rolnych.

Na terenie gminy w gospodarstwach indywidualnych znajduje się 1.345 budynków mieszkalnych, 1.582 budynki gospodarskie, 567 wielofunkcyjnych i 1.149 stodoł.

W większości są to budynki w dobrym stanie technicznym sądząc po latach ich budowy.

Tabela nr 43

Budynki wg okresu budowy

Wyszczególnienie	budynki inwentarskie		budynki wielofunkcyjne		stodoły		budynki mieszkalne	
	ilość	%	ilość	%	ilość	%	ilość	%
wybudowane przed 1944	116	7,3	57	10,0	80	7,1	265	19,7
1945-1960	335	21,2	121	21,3	256	22,3	328	24,4
1961-1970	415	26,2	128	22,6	347	30,0	244	18,1
1971-1980	416	26,3	147	25,9	299	26,0	265	19,7
1981-1990	203	12,8	84	14,8	132	11,5	197	14,7
1991-1996	97	6,1	30	5,3	35	3,0	46	3,4
ogółem	1582	100,0	567	100,0	1149	100,0	1345	100,0

Największy ruch budowlany był w latach 1961-1980.

6.1.8. Obsługa rolnictwa.

- obsługa finansowa: Bank Spółdzielczy, Bank American Tabacco S.A.,
- zaopatrzenie i zbył produkcji rolnej – Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska”

skup mleka – prowadzą zlewnie mleka w Suchowoli, Olszance, Chodorówce, Domuratach, Jatwiezi Dużej, Karpowiczach, Czerwonce i ponadto Spółdzielnia Mleczarska w Dąbrowie i Grajewie odbiera mleko od producentów własnym transportem,

- c) usługi mechanizacyjne – prowadzone są przez SKR w Suchowoli i prywatnych właścicieli maszyn rolniczych,
- d) usługi weterynaryjne – punkty weterynaryjne.

6.2. Przemysł i rzemiosło

6.2.1. Przemysł.

Na terenie miasta z zakładów przemysłowych istnieją tylko: 2 piekarnie, 1 należąca do Gminnej Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” druga prywatna i masarnia „Rolsad” prywatna.

6.2.2. Rzemiosło.

Na terenie miasta znajduje się 60 zakładów rzemieślniczych, najczęściej występujące to:

usługi transportowe	-	10 zakładów,
usługi budowlane	-	10,
mechanika, blacharstwo, lakiernictwo pojazdowe	-	4,
zakłady kamieniarsko-betoniarskie	-	3,
zakłady stolarskie	-	3,
naprawa sprzętu RTV	-	3,
fryzjerstwo	-	3,
cukiernictwo	-	3.

We wsiach gminy Suchowola najczęściej występujące zakłady rzemieślnicze to:

remontowo-budowlane, które występują w: Pokośnie – 2, Kopciówce, Leszczanach – 2, Wólce, Podhorodniance, Leśnikach – 2, Rutkowszczyźnie, Podostrówku, transportowe – w: Drydze kol., Kopciówce – 2, Karpowiczach, Hołodolinie, Połominie.

Szczegółowy spis zakładów rzemieślniczych znajduje się w zestawieniu pt. „Działalność gospodarcza” w załączeniu.

6.3. Leśnictwo

Lasy i grunty leśne w mieście zajmują 9,6 % powierzchni ogólnej czyli 248 ha, na terenach wiejskich zaś 13,4 % czyli 3.073 ha. W większości – 70 % są to lasy prywatne, w mieście – 46 %, a na wsi 72 %. Są to lasy o zróżnicowanym drzewostanie. Lasy należą do Nadleśnictwa Czarna Białostocka, lasy państwowe prowadzą gospodarkę w oparciu o plany urzędniowe gospodarstwa leśnego, a prywatne o uproszczone plany urządzenia lasów poszczególnych obszarów wsi.

Lasy państwowe występują głównie w środkowej części gminy, a prywatne rozdrobnione są na powierzchni całej gminy.

Funkcja gospodarcza lasów to produkcja wysokiej klasy surowca drzewnego przede wszystkim potrzeby własne właścicieli. Pełnią też

funkcję wodo- i glebochroną, krajobrazową, jak też ostoję dzikiego ptactwa i zwierzyny.

7. Potencjał gminy i warunki życia mieszkańców na tle województwa białostockiego – stan 1997 r.

Tabela nr 44

L. p.	Wskaźnik wielkości	Województwo		Miasto i gmina razem	Udział % miasto-gminy 5.4
		ogółem	tereny wiejskie		
1	2	3	4	5	6
1.	Powierzchnia w km ²	10055	9543	255	2,7
2.	Ludność	701684	250356	8044	3,2
	w tym kobiety	353779	124121	4005	3,2
3.	Kobiety na 100 mężczyzn	105	98	99	101,0
4.	Gęstość zaludnienia M/km ²	70	26	31	119,2
5.	Przyrost naturalny na 1000 ludności	-0,3	-3,7	1,6	X
6.	Pracujący w gospodarce narodowej	146249	20634	511	2,5
7.	Bezrobotni	27150	9053	379	4,2
8.	Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym	(183790) 26,2%	(62092) 24,8%	(2160) 26,8%	(3,5) X
9.	Udział ludności w wieku produkcyjnym	(405114) 57,7%	(130801) 52,2%	(4277) 53,2	(3,3) X
10.	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym	(112750) 16,1%	(57463) 23,0%	(1607) 20,0%	(2,8) X
11.	Mieszkań na 1000 mieszkańców	324	323	274	84,8
12.	Pow. użytkowa mieszkań w tys. m ²	13897,3	5666,9	187,2	3,3
13.	Ilość osób na izbę	0,83	0,84	0,88	104,8
14.	m ² pow. użytk. na 1 osobę	20,2	22,8	23,3	102,2
15.	Uczniowie szkół podstawowych na 1000 mieszkańców	127,3	100,2	116,7	116,5
16.	Lekarze na 10 tys. mieszkańców	29,3	4,2	3,7	88,1
17.	Lekarze dentyści na 10 tys. mieszkańców	6,0	2,3	2,5	108,7
18.	Księgozbiór w bibliotekach na 1000 mieszkańców	3216	3554	2980	83,8
19.	Czytelnicy na 1000 mieszkańców	163	108	124	114,8
20.	Wypożyczenia na 1000 M	3661	2596	2424	93,4
21.	Abonenci telefon. na 1000 M	221,4	108	169,8	157,2
22.	Użytki rolne w ha w granicach administracyjnych	587265	559641	19515	3,5
23.	Plony zbóż podst. w dt/ha: w tym: pszenicy żyta	24,4 28,4 21,6	23,5 28,7 21,4	23,7 25,0 22,0	100,9 87,1 102,8
24.	Plony ziemniaków w dt/ha w 1996 r.	162	159	200	125,8
25.	Bydło na 100 ha uż. rolnych w tym: krowy na 100 ha uż. rolnych	52,7 26,5	55,1 27,9	52,6 25,2	95,5 90,3
26.	Trzoda chlewna na 100ha	60,3	61,2	84,9	138,7
27.	Lesistość – udział procent.	32,0	32,6	10,8	X
28.	Zużycie wody na 1 mieszkańca w m ³	31,6	14,8	m 40,9 w 11,7	
29.	Gęstość dróg publicznych o twardej nawierzchni w km/100km ²	54,4	m 163,8 w 48,8	m 90,1 w 56,6	m 55 w 116
30.	Gęstość dróg publicznych o nawierzchni ulepszonej w km/100km ²	32,1	m 137,2 w 26,9	m 77,8 w 20,2	m 56,7 w 75,1

1	2	3	4	5	6
31.	% zwodociągowanych wsi	X	65,3	85,3	130,6
32.	% zwodociągowanych mieszkań	X	53,5	m 92,9 w 53,9	x
33.	Dochody budżetu gminy w tys. zł	610602,4	149620,8	8808,7	5,9
34.	Wydatki ogółem	615526,5	153855,8	6795,4	4,4
35.	Wydatki na inwestycje w tys. zł	138792,7	48012,4	2352,6	4,9
36.	Udział inwestycji w wydatkach	22,5	31,2	34,6	x

8. Struktura przestrzenna gminy

8.1. Sieć osadnicza gminy i funkcje jednostek osadniczych.

Gminny zespół osadniczy charakteryzuje się dość równomiernym rozmieszczeniem niewielkich wsi bez rozwiniętych funkcji usługowych. Koncentracja usług występuje w Suchowoli.

Gmina składa się z 48 wsi w tym 41 jednostek wiejskich. Sieć osadnicza pod względem obsługi ukształtowała się następująco:

- 1) Miasto Suchowola pełni funkcje miejsko-gminnego ośrodka rozwoju z podstawowym gminnym i ponadlokalnym programem usług ludności i rolnictwa gminy a także usług administracyjno-gospodarczych,
- 2) Wsie Nowa Chodorówka, Wólka, Czerwonka, Jatwież Duża pełnią rolę ośrodków z podstawowymi usługami obsługi ludności i rolnictwa – mają większy stopień wyposażenia w placówki usługowe,
- 3) Wsie Pokośno, Kiersnówka, Domuraty, Karpowicze, Olszanka, Kopciówka posiadają pojedyncze usługi oraz usługi obsługi rolnictwa,
- 4) Pozostałe wsie pełnią tylko funkcje rolniczą.

8.2. Funkcjonowanie struktury przestrzennej gminy

8.2.1. Powiązania zewnętrzne gminy

- droga krajowa ekspresowa nr 19 Suwałki – Białystok – Lublin Via Baltica,
- droga krajowa nr 670 Goniądz – Dąbrowa Białostocka – granica państwa Chworościany,
- Biebrzański Park Narodowy – powiązania przyrodnicze,
- Zespół Szkół w Suchowoli.

8.2.2. Główne związki funkcjonalne wewnętrzne

Zagospodarowanie przestrzenne gminy.

1) Osadnictwo gminy:

Układ przestrzenny osadnictwa w poszczególnych wsiach gminy charakteryzuje się tym, że większość wsi posiada zabudowę zwartą w układzie ulicowym.

W kilku wsiach występuje zabudowa kolonijna (kol. Chodorówka St. Dubasiewskie, Połomin, Bachmackie, Ciemne, Dryga, Podgrodzisk, Zgierszańskie w. Laudańszczyzna (kol. Gajewo); w. Piątek – kol. Tablewo, w. Rutkowszczyzna (kol. Dwugły)

Podstawową formą budownictwa mieszkaniowego jest zabudowa zagrodowa.

Struktura wielkościowa wsi przedstawia się następująco:

do 100 mieszkańców	-	26 wsi,
od 100 do 200 mieszkańców	-	16 wsi,
od 200 do 300 mieszkańców	-	2 wsie,
powyżej 300 mieszkańców	-	4 wsie,
miasto Suchowola 2.460 mieszkańców.		

2) Zagospodarowanie przestrzenne miejscowości Suchowola:

W mieście Suchowoli jako ośrodku miejsko-gminnym w stanie istniejącym zagospodarowania przestrzennego wyodrębniają się następujące wykształcone strefy:

- centrum miasta z zabytkowym układem przestrzennym miasta z XVIII wieku oraz dominanta przestrzenna kościołem z r. 1884-1885,
- teren zieleni urządzonej przy kościele,
- tereny starej zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej typu rolniczego z budynkami gospodarczymi, inwentarskimi oraz zabudowa zagrodowa na głębokich wąskich działkach i zabudowa jednorodzinna – nowe osiedla na działkach normatywnych,
- tereny przemysłowo-składowe (bazy, piekarnia itp.),
- obrzeżnie tereny upraw polowych i łąk,
- w mieście skupiają się funkcje usługowe, administracyjne, handlowe, bankowości, kultury, oświaty ponadpodstawowej, zdrowia i sportu,
- układ przestrzenny zabudowy dostosowanej do dotychczas sprawowanych funkcji społeczno-gospodarczych,
- uporządkowany układ ulic.

8.2.3. Dotychczasowe opracowania planistyczne – analiza terenów zagospodarowania przestrzennego

8.2.3.1. Obowiązujące plany:

- 1) Gmina Suchowola – miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego zatwierdzony uchwałą Nr VIII/32/85 Gminnej Rady Narodowej w Suchowoli z dnia 12.XII.1985 r.,
- 2) Aktualizacja z 1994 r.
- 3) Miejscowy plan szczegółowy zagospodarowania przestrzennego wsi Suchowola,
- 4) Zmiany wprowadzone uchwałą Nr XIX/113/92 Rady Gminy w Suchowoli z 27 października 1992 r. (Dz. Urz. Woj. Białostockiego Nr 24 z dnia 4 grudnia 1992 r. p.150).

8.2.3.2. Analiza dotychczasowego zagospodarowania przestrzennego.

Wyznaczone w wyżej wymienionych planach tereny pod urządzenia usługowe, a dotychczas nie zrealizowane przedstawiają się następująco:

We wsiach: Stara Chodorówka, Wólka, Kopciówka, Czerwonka, Pokośno, Grodzisk, Jatwież Duża, Karpowicze występują rezerwy terenowe usługowe, są to niewielkie powierzchnie 0,1 – 0,2 ha ozn. symb. U.

Wieś Głębowszczyzna – teren młyna gospodarczego (P).

Wieś Horodniana – teren usług turystycznych (U)

W mieście Suchowola rezerwy terenowe:

- 1) stacje paliw (KSn),
- 2) teren lecznicy weterynaryjnej (RUZ),
- 3) zbiornik wodny (W),
- 4) tereny zabudowy jednorodzinnej (łączna powierzchnia około 5,0 ha) ozn. MN,
- 5) tereny zabudowy wielorodzinnej (164 MW około 1,00 ha),
- 6) teren szkoły (UO około 1,00 ha),
- 7) teren składów (około 1,00 ha),
- 8) teren przemysłu (około 0,4 ha),
- 9) teren żłobka (około 0,4 ha)
- 10) teren rozdzielni EE.

8.2.3.3. Wnioski do struktury przestrzennej.

Układ przestrzenny w poszczególnych jednostkach osadniczych kształtował się zgodnie z ustaleniami planistycznymi i prawdopodobnie całość ta zostanie zachowana. Na obszarze gminy następuje ubytek funkcji podstawowych , dotyczy to obiektów szkół – obecnie w następujących wsiach: Kiersnówka, Domuraty, Horodniana, Dryga, Pokośno obiekty szkolne nie są wykorzystane – są to pustostany.

9. Elementy zagospodarowania przestrzennego o charakterze ponadlokalnym.

Na terenie miasta i gminy znajdują się następujące urządzenia lub obszary o charakterze ponadlokalnym (ponadgminnym):

- a) w zakresie wartości kulturowych:
 - Rynek wraz z kościołem p.w. Św. Apostołów Piotra i Pawła z 1885 r.,
- b) w zakresie urządzeń obsługi ludności :
 - Liceum Ogólnokształcące im. J. Popiełuszki,
 - Zespół Szkół Zawodowych w Suchowoli,
 - Izba pamięci ks. J. Popiełuszki,
 - PKPGM – biuro regionalne.

10. Komunikacja

System komunikacyjny miasta i gminy Suchowola stanowią:

- sieć drogowa,
- komunikacja autobusowa P.PKS.

10.1. Sieć drogowa

10.1.1. Struktura funkcjonalno-techniczna.

10.1.1.1. Drogi krajowe:

Nr S 19 - granica państwa - Budzisko - Suwałki - Białystok - Lublin - Rzeszów III klasy technicznej, międzyregionalna zaliczona do dróg ekspresowych wg rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 stycznia 1996 r. w sprawie ustalenia sieci autostrad i dróg ekspresowych (Dz. U. Nr 12, poz. 63) oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 1998 r. w sprawie ustalania wykazu dróg krajowych i wojewódzkich (Dz. U. Nr 160, poz. 1071) z dopuszczeniem kursowania pojazdów o nacisku 100 kN/oś.

10.1.1.2. Droga wojewódzka (była krajowa).

Nr 670 Osowiec - Dąbrowa Białostocka - Nowy Dwór - granica państwa.

Wg rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 1998 r. w sprawie ustaleń wykazu dróg krajowych i wojewódzkich (Dz.U. Nr 160, poz. 1071), IV klasy technicznej, regionalna z dopuszczeniem kursowania pojazdów o nacisku 80 kN/oś.

10.1.1.3. Drogi powiatowe (byłe wojewódzkie).

Wg rozporządzenia Ministra Komunikacji z dnia 14 lipca 1986 r. w sprawie zaliczenia dróg do kategorii dróg wojewódzkich (Dz. U. Nr 30, poz. 151, załącznik Nr 1 z dnia 29 sierpnia 1986 r.) oraz art. 103 ustawy z dnia 13 października 1998 r. Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną (Dz.U. Nr 133, poz. 872) na obszarze gminy są następujące drogi powiatowe:

A) drogi powiatowe (byłe wojewódzkie)

03181	- Zwierzyniec Wielki - Lewki - Jałówka Kopciówka - Krasne - Trofimówka
03186	- Suchowola - Kizielany - Trofimówka - Janów
03192	- Droga 03186 - Zgierszczańskie - Wólka - Olszanka - Kopciówka
03193	- Wólka - Piątek - Kizielany
03194	- Chodorówka Nowa - Chodorówka Stara - droga 03186
03195	- Trzyrzecze - Dryga
03196	- droga 670 - Pokośno - Czerwonka - Olszanka
03197	- Karpowicze - Suchowola - Chlewisk - Czerwonka - droga 03181
03198	- Droga 03197 - Okopy - Laudańszczyzna
03199	- Suchowola - droga 03198
03200	- Domuraty - Zwierzyniec Wielki - Miedzianowo - Dąbrowa Białostocka
03201	- Domuraty - Chmielnki - droga 670
03202	- droga S19 - Kiersnówka - Grodzisk - Lewki - Olsza - droga 03200
03203	- Chmielnik - Chmielówka - Zwierzyniec Wielki

03208	-	droga S19 – Horodniana – Podhorodniana
03209	-	Horodniana – droga S 19
03210	-	Ostrówek – Podostrówek – Rudkowszczyzna – Ciemne
03212	-	Karpowicze – Jatwież Duża – Mikicin – Jadeszki

B) ulice miejskie leżące w ciągu dróg powiatowych (byłych wojewódzkich):

Goniądzka, Plac Kościuszki, Kupiecka, 3 Maja w ciągu drogi 03197, Kupiecka w ciągu drogi 03186 oraz droga do Okop w ciągu drogi 03199.

10.1.1.4. Drogi gminne.

Wg uchwały Nr XVI/105/86 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białymstoku z dnia 21 października 1986 r. w sprawie zaliczenia dróg do kategorii dróg gminnych oraz lokalnych miejskich w województwie białostockim (Dz. Urz. Woj. Białostockiego Nr 12, poz. 140) oraz art. 103 ustawy z dnia 13 października 1998 r. przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną (Dz. U. Nr 133, poz. 872) na obszarze gminy są następujące drogi gminne:

1.	0348001	Rutkowszczyzna – droga powiatowa nr 201
2.	0348002	Grodzisk – droga powiatowa nr 201
3.	0348003	Leśniki – droga wojewódzka nr 670
4.	0348004	Laudańszczyzna – Leszczany – Pokośno
5.	0348005	Bachmackie Kolonia – granica gminy (Sadowo)
6.	0348006	Połomin – granica gminy (Romanówka)
7.	0348007	Hołodolina - Połomin
8.	0348008	Droga powiatowa nr 181 – droga powiatowa nr 193
9.	0348009	Droga gminna nr 021 – granica gminy (Jałówka)
10.	0348010	Dryga – droga powiatowa nr 186
11.	0348011	Dryga – Stara Chodorówka – droga gminna nr 012
12.	0348012	Dubasiewszczyzna – Poświętne – Wólka
13.	0348013	Karpowicze – Karpiniec
14.	0348014	Rutkowszczyzna – Horodniana
15.	0348015	Ciemne – Żakle – Podhorodniana – droga powiatowa nr 208
16.	0348016	Żakle – droga gminna nr 014
17.	0348017	Pokośno – granica gminy (Bagny)
18.	0348018	Brukowo – Okopy
19.	0348019	Nowe Stojło - Piątak
20.	0348020	Zgierszczańskie – Morgi – droga wojewódzka nr 196
21.	0348021	Pokośno – granica gminy (Wroczyńszczyzna)
22.	0348022	Pokośno – droga wojewódzka nr 670
23.	0348023	Leszczany – Kiersnówka
24.	0348024	Głębowczyzna – droga krajowa nr 19
25.	0348025	Droga wojewódzka nr 670 – Kiersnówka
26.	0348026	Leszczany – droga wojewódzka nr 670

27.	0348027	Pokošno – droga powiatowa nr 198
28.	0348028	Ulice w mieście Suchowola (drogi miejskie)
29.	0348029	Ulica Plac Tadeusza Kościuszki
30.	0348030	Ulica 1-go Maja
31.	0348031	Ulica Augustowska
32.	0348032	Ulica Młodych
33.	0348033	Ulica Fabryczna
34.	0348034	Ulica Sadowa
35.	0348035	Ulica Rzemieśnicza
36.	0348036	Ulica Piaskowa
37.	0348037	Ulica Słoneczna
38.	0348038	Ulica Kasztanowa
39.	0348039	Ulica Sportowa
40.	0348040	Ulica Nowozielona
41.	0348041	Ulica Polna
42.	0348042	Ulica Staszica
43.	0348043	Ulica Szkolna
		Ulica Ogrodowa

10.1.2. Charakterystyka stanów technicznych dróg

10.1.2.1. Drogi krajowe (obecnie Nr 670 wojewódzka)

Tabela nr 45

Nr drogi	Odcinek drogi		Długość ha	Rodzaj nawierzchni Twarda ulepszona ha
	od km	do km		
19	84+694	93+347	8,653	8,653
	93+347 ^x	98+106 ^x	4,759 ^x	4,759 ^x
	98+106	103+454	5,349	5,348
Razem odcinek miejski			4,759 ^x	4,759 ^x
zamiejski			14,001	14,001
670	25+800	31+298	5,498	5,498
	31+298 ^x	34+973 ^x	3,675 ^x	3,675 ^x
	34+973	41+000	6,027	6,027
Razem odcinek miejski			3,675 ^x	3,675 ^x
zamiejski			11.520	11.520

10.1.2.2. Drogi wojewódzkie

Długość i rodzaje nawierzchni dróg wojewódzkich i ulic miejskich zaliczonych do dróg wojewódzkich (obecnie powiatowych) przedstawiono w poniższej tabeli

Tabela nr 46

L.p.	Nr drogi	Nazwa drogi	Długość drogi wg ewidencji (km)	Rodzaj nawierzchni						Drogi	
				Twarde						Gruntowe ulepszone	gruntowe naturalne
				nie ulepszona		ulepszona bitumiczna					
				zwirowa	brukowa	pow. utwal.	A	S			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
1	03181	Zwierzyniec Wielki – Lewki – Jałówka Kopciówka – Krasne – Trofimówka	8,200	6,750	1,450						
2	03186	Suchowola – Kizielany – Trofimówka - Janów	6,000				6,000				
3	03192	Droga 03186 – Zgierszczańskie – Wólka – Olszanka – Kopciówka	7,723		4,990	0,930	1,803				
4	03193	Wólka – Piątak – Kizielany	3,500		0,200				2,700	0,600	
5	03194	Chodorówka Nowa – Chodorówka Stara – droga 03186	3,900					2,100		1,800	
6	03195	Trzyrzecze – Dryga	3,000		3,000						
7	03196	droga 670 – Pokośno – Czerwonka – Olszanka	8,200	2,696	2,200				1,000	2,304	
8	03197	Karpowicze – Suchowola – Chlewisk – Czerwonka – droga 03181	8,427		7,747	0,680					
9	03198	Droga 03197 – Okopy – Laudańszczyzna	4,200		1,100 0,500*	1,300	0,742*		1,800 1,658		
10	03199	Suchowola - droga 03198	2,380							2,380	
11	03200	Domuraty – Zwierzyniec Wielki – Miedzanowo – Dąbrowa Białostocka	2,000					2,000			
12	03201	Domuraty – Chmielnki – droga 670	6,500		6,500						
13	03202	droga S19 – Kiersnówka – Grodzisk – Lewki – Olsza – droga 03200	4,600		1,245		1,355			2,000	
14	03203	Chmielnik – Chmielówka – Zwierzyniec Wielki	5,400		2,050				3,350		
15	03208	droga S19 – Horodniana – Podhorodniana	2,200		0,600				0,800	0,800	
16	03209	Horodniana – Podhorodniana	1,800							1,800	
17	03210	Ostrówek – Podostrówek – Rutkowszczyzna – Ciemnie	3,700		2,400				1,300		
18	03212	Karpowicze – Jatwież Duża – Mikicin - Jadeszki	5,500		5,500						
Razem			1997	87,238	9,446	38,982	2,910	9,158	4,100	11,684	
			1998	87,230	9,446	38,392	2,910	9,900	4,100	11,684	
* - zmiany nawierzchni w 1998 r.											
Ulice miejskie zaliczane do dróg wojewódzkich (obecnie powiatowych)											
19	03197	ul. Kupiecka	0,174				0,174				
20	03186	ul. Kupiecka	2,976			2,976					
21	03187	ul. Goniądzka	3,613			2,983	0,630				
22	03197	Plac Kościuszki	0,110				0,110				
23	03197	ul. 3 Maja	1,870				1,870				
24	03199	droga do Okop	0,120				0,120				
Razem w 1997 r. i 1998 r.			8,863			5,959	2,904				

10.1.2.3. Drogi gminne

Długość i rodzaje nawierzchni dróg gminnych przedstawiono w poniższej tabeli:

Tabela nr 47

Lp	Nr drogi	Nazwa drogi	Długość drogi wg ewidencji (km)	Twarde			gruntowe naturalne
				nie ulepszona		ulepszona	
				tluczniowe żwirowe 24 cm	Brukowa	bitumiczna	
1	2	3	4	5	6	7	8
1	0348001	Rutkowszczyzna – droga wojewódzka nr 201	4,300	3,350	0,400		0,550
2	0348002	Grodzisk - droga wojewódzka nr 201	1,200	1,200			
3	0348003	Leśniki – droga kolejowa nr 670	0,350		3,350		
4	0348004	Laudańszczyzna – Leszczany - Pokośno	2,570	1,600	0,300		0,670
5	0348005	Bachmackie Kolonia – granica gminy (Sadowo)	1,640	0,940	0,700		
6	0348006	Polomin – granica gminy (Romanówka)	2,000	2,000			
7	0348007	Hołodolina – Polomin	2,050	1,700	0,350		
8	0348008	droga wojewódzka nr 181 – droga wojewódzka nr 193	2,100	2,100			
9	0348009	Droga gminna nr 021 – granica gminy (Jałówka)	0,900	0,900			
10	0348010	Dryga – droga wojewódzka nr 186	2,900	2,900			
11	0348011	Dryga – Stara Chodorówka – droga gminna nr 012	3,350	1,000			2,350
12	0348012	Dubasiewszczyzna - Poświętne – Wółka	4,300	3,500			0,800
13	0348013	Karpowicze – Karpiniec	4,800			1,100	3,700
14	0348014	Rutkowszczyzna – Horodniana	2,000	0,500			1,500
15	0348015	Ciemne – Żakle – Podhorodniana - droga wojewódzka nr 208	1,800	0,500			1,300
16	0348016	Żakle – droga gminna nr 014	1,250	1,250			
17	0348017	Pokośno – granica gminy (Bagny)	2,700				2,700
18	0348018	Brukowo – Okopy	2,200				2,200
19	0348019	Nowe Stajło – Piątek	3,020		0,620		2,400
20	0348020	Zgierszczańskie – Morgi - droga wojewódzka nr 196	2,810	2,210	0,600		
21	0348021	Pokośno – granica gminy (Wroczyńszczyzna)	3,750	1,750		2,000	
22	0348022	Pokośno – droga krajowa 670	3,000	1,500			1,500
23	0348023	Leszczany – Kiersnówka	2,900	1,400			1,500
24	0348024	Głęboczyna – droga krajowa nr 19	1,800			1,600	
25	0348025	Droga krajowa nr 670 – Kiersnówka	2,840	0,840			2,000
26	0348026	Leszczany – droga krajowa nr 670	1,570	0,800			0,770
27	0348027	Pokośno - droga wojewódzka nr 198	2,700				2,700
Razem w 1997r i 1998 r			66,800	31,940	3,320	4,900	26,640
ulice w mieście Suchowola							
28	0348028	Ulica Plac Tadeusza Kościuszki	0,300			0,300	
29	0348029	Ulica 3-ego Maja	0,610		0,150	0,460	
30	0348030	Ulica Augustowska	0,700			0,700	
31	0348031	ulica Młodych	0,780	0,780			
32	0348032	ulica Fabryczna	0,600		0,600		
33	0348033	ulica Sadowa	0,520	0,520			
34	0348034	ulica Rzemieśnicza	0,150	0,050		0,100	
35	0348035	ulica Piaskowa	0,590			0,590	
36	0348036	ulica Słoneczna	0,170				0,170
37	0348037	ulica Kasztanowa	0,140	0,140			
38	0348038	ulica Sportowa	0,220	0,220			
39	0348039	ulica Nowozielona	0,620			0,620	
40	0348040	ulica Polna	0,590				0,590
41	0348041	ulica Staszica	0,170			0,170	
42	0348042	ulica Szkolna	0,450	0,450			
43	0348043	ulica Ogrodowa	0,630	0,300			0,330
Razem w 1997r i 1998 r			7,240	2,460	0,750	2,940	1,090

10.1.3. Charakterystyka ogólna układu drogowego gminy

10.1.3.1. Długość dróg:

- *według stanu na dzień 31.12.1997 r. wynosiła:*
 - a) w mieście:
 - krajowej Nr 19 o twardej nawierzchni 4,759 km,
 - krajowej (obecnie wojewódzkiej) Nr 670 o twardej ulepszonej nawierzchni 3,675 km,
 - ulic miejskich zaliczonych do dróg wojewódzkich (obecnie powiatowych) o twardej ulepszonej nawierzchni 8,863 km,
 - ulic lokalnych miejskich (obecnie gminnych) 7,24 km o twardej nawierzchni 6,15 km (w tym ulepszonej 2,94 km) oraz gruntowych 1,09 km),
 - b) zamiejskich:
 - krajowej Nr 19 o twardej nawierzchni 14,001 km,
 - krajowej (obecnie wojewódzkiej) Nr 670 o twardej ulepszonej nawierzchni 11,520 km,
 - wojewódzkich (obecnie powiatowych) 87,23 km, o twardej nawierzchni 64,596 km (w tym ulepszonej 16,168 km) oraz gruntowych 22,634 km,
 - gminnych 66,8 km; o twardej nawierzchni 40,16 km (w tym ulepszonej 4,9 km) oraz gruntowych 26,64 km
- *według stanu na dzień 31.12.1998 r. wynosiła:*
 - a) w mieście:
 - krajowej Nr 19 o twardej ulepszonej nawierzchni 4,759 km,
 - krajowej (obecnie wojewódzkiej) Nr 670 o twardej ulepszonej nawierzchni 3,675 km,
 - ulic miejskich zaliczonych do dróg wojewódzkich (obecnie powiatowych) o twardej ulepszonej nawierzchni 8,863 km,
 - ulic lokalnych miejskich (obecnie gminnych) 7,24 km o twardej nawierzchni 6,15 km (w tym ulepszonej 2,94 km oraz gruntowych 1,09 km)
 - b) zamiejskich
 - krajowej Nr 19 o twardej ulepszonej nawierzchni 14,001 km,
 - krajowej (obecnie wojewódzkiej) nr 670 o twardej ulepszonej nawierzchni 11,520 km,
 - wojewódzkich (obecnie powiatowych) 87,23 km; o twardej nawierzchni 64,738 km (w tym ulepszonej 16,91 km) oraz gruntowych 22,492 km,
 - gminnych 66,8 km; o twardej nawierzchni 40,16 km (w tym ulepszonej 4,9 km) oraz gruntowych 26,64 km.

10.1.3.2. Gęstość sieci drogowej o twardej nawierzchni.

Gęstość sieci drogowej o twardej nawierzchni wynosiła:

- *wg stanu na dzień 31.12.1997 r.*

- a) w mieście – 90,1 km/100 km² (w tym ulepszonej 77,8 km/100 km²)
natomiast w skali województwa białostockiego wskaźniki te wynosiły
na drogach miejskich 163,8 km /100 km² i 137,2 km /100 km²,
- b) w gminie – 56,6 km /100 km² (w tym ulepszonej 20,2 km/100 km²)
natomiast w skali województwa białostockiego na drogach
zamiejskich wynosiły 48,8 km/100 km² oraz 26,9 km /100 km²
ogółem na drogach 54,4 km/100 km² i 32,1 km/100 km².

- wg stanu na dzień 31.12.1998 r.

- a) w mieście – 90,1 km/100 km² (w tym ulepszonej 77,8 km/100 km²)
b) w gminie – 56,7 km/100 km² (w tym ulepszonej 20,6 km/100 km²).

10.1.2.2. Ruch drogowy

Średni ruch drogowy w pojazdach rzeczywistych na dobę (p/d) na drogach wynosił:

Nr 19	1990	1995
Granica województwa - Suchowola	1.600	2.400
Suchowola - Korycin	1.900	2.250
Nr 670		
Dolistowo - Suchowola	350	450
Suchowola – Dąbrowa Białostocka	550	750

10.1.3.4. Wskaźnik motoryzacji w gminie i w województwie białostockim, liczony w samochodach osobowych na 1000 mieszkańców przedstawiono w poniższej tabeli:

Tabela nr 48

Wyszczególnienie	Lata			Prognoza	
	1996	1997	1998	2005	2010
Wskaźnik motoryzacji					
a) w mieście	-	211	257	340	400
b) w gminie	155	144	162	340	400
Ilość samochodów osobowych					
a) w mieście	-	530	632		
b) w gminie	1.250	796	947		
Ilość ludności					
a) w mieście	-	2.514	2.460 ^x		

b) w gminie	8.057	5.530	5.836 ^x		
Wskaźnik motoryzacji w woj. białostockim	157	169	179 ^{xx}	263	310
Ilość samochodów w woj. białostockim	110.232	118.965	-	190.700	234.700
Ilość ludności w woj. białostockim	701.164	701.684	701.867 ^x		

x) ludność na dzień 25.08.1998 r.

xx) wskaźnik motoryzacji określono szacunkowo.

10.2. Techniczne zaplecze motoryzacji

a) Parkingi

Ilość parkingów i ich lokalizacja w mieście:

	krótkiego postoju	długiego postoju
Ośrodek zdrowia	20 stanowisk	
Plac Kościuszki	30 - " -	
Zarząd Dróg	20 - " -	
Urząd Miejski	30 - " -	
Ul. Sportowa	50 - " -	
Stadion	60 - " -	
SKR	20 - " -	
Szkoła podstawowa	30 - " -	30 stanowisk
Zespół Szkół w Suchowoli	20 - " -	
Budynek mieszkalny Policji		10 - " -
Budynek mieszkalny Ośrodka Zdrowia		15 - " -
Budynek mieszkalny SKR		6 - " -
Razem	280 - " -	61 - " -

b) garaże

Ilość garaży i ich lokalizacja w mieście:

Szkoła podstawowa	-	5
Przychodnia Rejonowa	-	1
SUP	-	5
Zarząd Dróg	-	4
Razem	-	15

c) stacje paliw

W mieście znajduje się 1 stacja paliw.

d) Zakłady naprawy pojazdów

W mieście Suchowola są 4 zakłady naprawy pojazdów oraz 2 w gminie tj. 1 we wsi Grodzisk i 1 we wsi Krzywa.

10.3. Komunikacja autobusowa PPKS

- 43 Białystok – Suchowola – Augustów – Suwałki
Sejny
Olecko
- 1509 Mońki – Kalinówka – Jaświły – Korycin
Suchowola
- 1514 Mońki – Jasionówka – Korycin - Suchowola
Jaświły - Dolistowo
- 1515 Białystok – Jasionówka – Suchowola
Korycin
- 1521 Suchowola - Krasne
Kopciówka Janów
- 1525 Dąbrowa Białostocka – Suchodolina – Suchowola
- 1527 Dąbrowa Białostocka – Pokośno – Suchowola
- 1529 Dąbrowa Białostocka – Augustów
Suchowola

W ostatnich latach występuje ciągły spadek przewozu pasażerów w województwie białostockim i kraju, co przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela nr 49

Przewóz pasażerów w mln	Lata					
	1990	1992	1994	1995	1996	1997
W województwie	35,5	26,5	21,6	18,8	16,8	16,3
W kraju	2.084,7	1.513,1	1.215,3	1.131,3	1035,4	1.065,4

10.4. Wnioski wynikające z analizy funkcjonowania komunikacji.

- Z analizy układu dróg publicznych wynika, że nie zapewnia on dogodnej obsługi niektórym jednostkom osadniczym. Celem poprawy tej sytuacji należałoby zaliczyć do dróg gminnych następujące drogi: Ciemne – droga 0348014 i droga 0348005 – Jurdyga oraz ulice w m. Suchowola Targowa i Wierzbowa i we wsiach: Domuraty, Ostrówek, Kopciówka, Krzywa, Okopy, Brukowo i Chlewisk Górny.
- Z przedstawionych danych w punkcie 10.1.3. wynika, że w 1997 r. gęstość dróg o nawierzchni twardej i twardej ulepszonej w mieście Suchowola była mniejsza odpowiednio o 45 % i 43,3 % od gęstości dróg miejskich w województwie białostockim. W gminie gęstość dróg zamiejskich o nawierzchni twardej była większa o 16 %, a nawierzchni twardej ulepszonej była mniejsza o 24,9 % od gęstości dróg zamiejskich w województwie białostockim.

Pomimo, że wskaźniki gęstości dróg o nawierzchni twardej i twardej ulepszonej w mieście są mniejsze niż w województwie, uważa się, że charakterystyka dróg w mieście pod względem rodzaju nawierzchni jest zadowalająca. Dróg gruntowych w mieście było tylko 1,09 km. Gdyby nawet na drogach gruntowych wykonano nawierzchnie twarde, to wskaźnik gęstości wynosiłby $94,3 \text{ km} / 100 \text{ km}^2$, a więc nieznacznie by wzrósł. Na obraz ten wpływa głównie mały stopień zainwestowania miejskiego w stosunku do obszaru administracyjnego miasta.

Uważa się, że stan techniczny dróg zamiejskich jest niezadowalający, chociaż wskaźnik gęstości dróg o nawierzchni twardej jest większy niż w województwie.

Na taką ocenę ma wpływ mała ilość dróg o nawierzchni twardej ulepszonej – powiatowych 18,5 % oraz gminnych 7,3 %, jak również znaczna ilość dróg gruntowych – powiatowych 25,9 % oraz gminnych 39,8 %.

- Z porównania przepustowości dróg przy poziomie swobody ruchu „D” wynoszących: 1250 P/h przy szerokości jezdni 7 m (Nr 19) i 1050 P/h przy szerokości jezdni 6 m (Nr 670) z natężeniami ruchu w 1995 r. na tych drogach wynoszącymi 228 P/h ($0,095 \times 2.400 = 228 \text{ P/h}$) / - Nr 19 i 71 P/h ($0,095 \times 750 = 71 \text{ P/h}$) – Nr 670 wynika, że istniejące przekroje dróg posiadają duże rezerwy przepustowości.

Duża kolizyjność drogi Nr 19 z ruchem wewnętrznym i zabudową mieszkaniową miasta Suchowola stwarza konieczność wykonania obejścia wschodniego miasta.

Do analizy zaspokojenia potrzeb w mieście w zakresie parkingów, garaży zakładów naprawy pojazdów stacji paliw przyjęto następujące wskaźniki:

- miejsca krótkiego postoju 25,7 i 16,2 stanowisk na 1000 mieszkańców,
 - miejsca długiego postoju 257 stanowisk na 1000 mieszkańców,
 - ilość garaży 1/3 ilości samochodów mieszkańców bloków,
 - 1 stacja paliw o 4 ±6 dystrybutorach może obsłużyć 5.000 pojazdów,
 - 1 stanowisko obsługowo-naprawcze na 300÷400 samochodów.
 - Potrzeby w zakresie krótkiego postoju szacuje się na $0,0257 \times 2460 + 0,10 \times 0,0162 \times 5836 = 72$ stanowiska. Stanowisk krótkiego postoju jest 280, a więc potrzeby w tym zakresie są zaspokojone.
 - Potrzeby w zakresie długiego postoju dla mieszkańców budownictwa wielorodzinnego szacuje się na $0,257 \times 32 \times 3,42 = 28$ stanowisk, co przy obecnej ilości 61 stanowisk zaspokaja potrzeby w tym zakresie. Do analizy przyjęto ilość mieszkań w budownictwie wielorodzinnym jak niżej:
Szkoła podstawowa	-	12,
Przychodnia rejonowa	-	5,
SUP	-	4,
Zarząd Dróg	-	5,
Policja	-	6
Razem	-	32
- Potrzeby na garaże dla mieszkańców budownictwa wielorodzinnego szacuje się na $1/3 \times 0,257 \times 32 \times 3,42 = 9,3 \approx 10$ garaży. Istnienie

przy budownictwie wielorodzinnym 15 garaży zaspokaja potrzeby w tym zakresie.

- Istniejąca stacja paliw w Suchowoli zabezpiecza potrzeby lokalnych użytkowników w tym zakresie. Obecna lokalizacja stacji jest niewłaściwa dla obsługi ruchu tranzytowego. Z uwagi na brak stacji paliw na gaz należy stworzyć warunki do uruchomienia takiej usługi.
- Istnienie 6 zakładów naprawy pojazdów zaspokaja potrzeby w tym zakresie.
- Przy przyjętej dostępności 2 km do przystanku autobusowego wszystkie miejscowości znajdują się w przyjętym promieniu obsługi.

11. Infrastruktura techniczna

11.1. Elektroenergetyka

11.1.1. Zapotrzebowanie mocy (obciążenie w szczycie) dla odbiorców gminy w latach 1975-90 r. przedstawiało się następująco:

1975	-	1,15 MW
1985	-	3,95 MW
1990	-	6,20 MW.

Od lat dziewięćdziesiątych obserwuje się wolny przyrost zapotrzebowania na energię elektryczną.

11.1.2. Elementy systemu elektroenergetycznego

Źródłem zasilania w energię elektryczną gminy są stacje transformatorowo-rozdzielcze RPZ 110/15 kV w Dąbrowie Białostockiej i Knyszynie – poprzez układ sieci SN 15 kV.

Istniejące źródła w pełni pokrywają zapotrzebowanie mocy i energii elektrycznej gminy. Ze względu jednak na rozległą sieć i znaczne odległości od źródeł zasilania (rozdzielni 110/15 kV) – dostarczana energia jest niskiej jakości tzn. występują duże spadki napięć, znaczne przerwy dostaw energii w czasie awarii i wyłączeń oraz mały stopień pewności zasilania.

Główny układ zasilający gminę stanowią linie SN 15 kV relacji:

- Dąbrowa Białostocka – Suchowola – Goniądz,
- Od ist. Dąbrowa Białostocka – Goniądz – Suchowola – Korycin,
- Dąbrowa Białostocka – Sucha Góra – Janów.

Pozostałe linie SN 15 kV – stanowią odgałęzienia od w/w linii.

Bezpośrednia obsługa odbiorców jest poprzez układ sieci NN z istniejących stacji transformatorowych zasilanych z w/w sieci SN 15 kV.

Zarówno cała sieć SN 15 kV jak i NN jest siecią napowietrzną o różnicowanym stanie technicznym.

Na terenie gminy zlokalizowanych jest 81 stacji transformatorowych, w tym 18 w ośrodku gminnym.

W ramach reelektryfikacji został dokonany przez ZEB przegląd urządzeń na terenie gminy. Do remontu i przebudowy zakwalifikowano urządzenia elektroenergetyczne (linie SN 15 kV, NN oraz stacje transformatorowe) we wsiach: Krzywa – Poświętne, Chmielnik, Chmielówka, Kiersnówka, Kopciówka, Leszczany, Dryga, Chodorówka, Podostrówek, Kol. Chodorówka, Dubasiewszczyzna, Podgrodzisk, Podchorodniana, Pokośno, Kol. Głęboczyzna, Kol. Podgrodzisk.

Zestawienie robót w poszczególnych miejscowościach przedstawiono w tabeli:

Tabela nr 50

Lp.	Miejscowość	Stacja transformatorowa Nr		Zakładany czas realizacji (rok)
		do przeniesienia	do remontu	
1	Krzywa - Poświętne	21		1999
2	Chmielnik I		68	1999
3	Chmielówka		737	1999
4	Kiersnówka	72		2000
5	Kopciówka	272		2000
6	Leszczany		228	2000
7	Dryga I		18	2000
8	Dryga II		741	2000
9	Chodorówka	328		2001
10	Podostrówek		744	2001
11	kol. Chodorówka II	329		2001
12	kol. Chodorówka	330		2002
13	Dubasiewszczyzna I	451		2003
14	Dubasiewszczyzna IV	454		2003
15	Dubasiewszczyzna V	55		2004
16	Dubasiewszczyzna II	252		2004
17	Podgrodzisk	633		2005
18	Podchorodniana		914	2005
19	Pokośno	615		2005
20	kol. Głęboczyzna	623		2005
21	Podgrodzisk	634		2005

11.1.3. Ocena funkcjonowania systemu elektroenergetycznego

Podstawowym problemem do rozwiązania jest zsynchronizowanie potrzeb wynikających z istniejącego zagospodarowania przestrzennego oraz jego rozwoju w poszczególnych obszarach gminy z możliwościami systemu elektroenergetycznego. Przy opracowywaniu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miejscowości Suchowola – Zakład Energetyczny Białystok zgłosił potrzebę budowy stacji transformatorowo-rozdzielczej 110/15 kV wraz z linią zasilającą WN 110 kV oraz wyjść liniowych SN 15 kV zasilających istniejący układ sieci średniego napięcia w gminie Suchowola i w gminach sąsiednich.

Potrzeby te zostały uwzględnione w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego gminy i miasta Suchowola. Został wyznaczony teren pod RPZ 110/15 kV, pas ochronny pod linią WN 100 kV i wyjścia liniowe SN 15 kV.

W/w inwestycje nie zostały jednak do chwili obecnej zrealizowane i problem niskiego standardu dostarczanej mocy i energii elektrycznej w dalszym ciągu jest aktualny.

11.2. Telekomunikacja

11.2.1. Stan telekomunikacji w gminie

Struktura systemu

System telekomunikacyjny w gminie składa się z :

- linii kablowej światłowodowej relacji Korycin – Suchowola – Sztabin,
- linii kablowej światłowodowej Domuraty – Dąbrowa Białostocka,
- central telefonicznych automatycznych cyfrowych typu EW SD – RDLU
 - Domuraty (pojemność 200 /zajętość 184),
 - Suchowola (pojemność 1056/ zajętość 970),
 - Chodorówka (pojemność 224/zajętość 210),
- Linii rozdzielczych i abonenckich na terenie całej gminy.

Dane liczbowe stanu telekomunikacji w gminie (lata 1990 – 1998)

Tabela nr 51

Lata	Ilość central		Pojemność central		Ilość abonentów		Wskaźnik nasycenia na 100 osób	Ilość zaległych wniosków
	ręczne	automat.	ręczne	automat.	ręczne	automat.		
1990	6	-	441	-	432	-	5,33	
1995	5	-	585	-	540	-	6,68	275
1998	-	3	-	1480	-	508 miasto 861 gmina	20,21 miasto 14,98 gmina	45 60

11.2.2. Ocena stanu telekomunikacji

Jak wynika z przytoczonych wyżej danych stan telekomunikacji w gminie uległ w roku 1998 radykalnej zmianie. Nowe centrale automatyczne cyfrowe zainstalowane w Suchowoli, Domuratach i Chodorówce – zostały włączone linią kablową światłowodową w automatyczny system telekomunikacyjny województwa a poprzez Białostocki Węzeł – z siecią krajową i międzynarodową. Zaznaczył się znaczny wzrost wskaźnika nasycenia na 100 mieszkańców. Miasto Suchowola miało w 1998 r, wskaźnik jeden z najwyższych w województwie białostockim.

Z analizy danych dotyczących central wynika, że istnieją jeszcze niewielki rezerwy w poszczególnych centralach (ok. 116 numerów). Przy zrealizowaniu zaległych wniosków (105) – istniejące centrale będą wykorzystane praktycznie w 100 %.

Wobec powyższego w najbliższym czasie istnieje potrzeba rozbudowy sieci rozdzielczych i abonenckich w takim zakresie do jakiego pozwalają pojemności

central a w perspektywie należy liczyć się z koniecznością rozbudowy istniejących central lub wymiany na centrale o większej pojemności.

11.3. Radiokomunikacja i teletransmisja

Przez obszar gminy Suchowola przebiega pas ochronny w celu umożliwienia prawidłowej pracy urządzeń radiokomunikacji i teletransmisji w stacjach RTCN Krynice gmina Dobrzyniewo Kościelne i SLR Kamień k/Sztabina.

Szerokość w/w pasa ochronnego wynosi 80 m.

11.4. Ciepłownictwo

11.4.1. Charakterystyka stanu istniejącego

Na terenie gminy istnieje 19 większych źródeł wytwarzania energii cieplnej, obsługujących budynki głównie użyteczności publicznej.

Tabela nr 52

L.p.	Obiekt	Moc kotła	Typ kotła	Rodzaj paliwa
1	GS „SH” w Suchowoli Biuro GS w Suchowoli	0,065 MW _T	1 x prod. rzemieśln.	Węgiel kamienny
2	Piekarnia GS w Suchowoli	0,043 MW _T	1 x ES-KA/10 II + rezerwa	Węgiel kamienny
3	Pawilon handlowy GS w Suchowoli	0,043 MW _T	1 x prod. rzemieśln.	Olej opałowy
4	Masarnia w Suchowoli SP. „ROLSAD” Korycin	0,362 MW _T	1X Eca-IV/N +rezerwa	Węgiel kamienny
5	Restauracja „HE-BRON” w Suchowoli	0,333 MW _T	2XES-KA/10 1xnietypowy	Węgiel kamienny
6	Lecznica Zwierząt w Suchowoli	64 M cal/h	1XKZ-5	Węgiel kamienny
7	SUP w Suchowoli + hala	408 M cal/h	2xUKS-200 1xUKS-75	Mieszanaka węglowa +olej
8	Urząd Pocztowo – Telekom. w Suchowoli	18 M cal/h	1x Zębica	węgiel
9	Ośrodek Zdrowia w Suchowoli	60 KW	1xKZ-5 po 6,5m ²	Mieszanaka koks-węgiel
10	Ośrodek Zdrowia w Wólce	32,5 KW	1xKZ-3-K6	Mieszanaka koks-węgiel
11	Gospodarstwa ogrodnicze w zaściankach p. Gierasimiuka	950 KW	WCD-150 rezerwa ES-KA III	Miał węglowy
12	Apteka w Suchowoli		1xES-KA	węgiel
13	ROP Obwód Drogowy baza w Suchowoli	76 M cal/h	Bad. Prod	
14	Zbiornica Szkoła Podstawowa w Suchowoli		2xUSk-320 1xUSk-160	Mieszanaka koks-węgiel
15	Bud. byłego biura RDP w Suchowoli teraz bud. mieszkalny	45 KW	Prod. Niemieckiej	olej opałowy
16	Szkoła Podstawowa w Chodorówce Nowej		2xUKS-320	węgiel
17	Szkoła Podstawowa w Czerwonce	80 KW	Prod. Niemieckiej	olej opałowy
18	Szkoła Podstawowa w Wólce	22 KW	1xKAM	węgiel
19	Szkoła Podstawowa w Jatwiezi Dużej		Brak danych	

W zabudowie mieszkaniowej – dominującym rozwiązaniem są lokalne kotłownie na paliwo stałe.

11.4.2. Ocena stanu istniejącego

Istniejące źródła ciepła pokrywają zapotrzebowanie odbiorców. Praca na paliwo stałe przyczynia się jednak do zanieczyszczenia środowiska. Szansa na poprawę tego stanu rzeczy będzie przejście na paliwo ekologiczne tj. olej opałowy i gaz.

Z analizy stanu istniejącego wynika, że 4 kotłownie pracują już na oleju opałowym. Jest to sygnał zmian idących w kierunku ekologizacji tego systemu.

Poprawy wymaga również efektywność pracy istniejących źródeł ciepła oraz zmniejszenie strat ciepłych w istniejących budynkach

11.5. Gazownictwo

Gmina Suchowola jest niezgazyfikowana. Studium programowe, możliwości rozwoju gazyfikacji województwa białostockiego – wykonane przez Gazoprojekt Wrocław – przewidywał gazyfikację gminy po 2000 roku.

Studium wykonano w 1995 r. a w 1998 r. zmieniły się uwarunkowania dotyczące gazociągu tranzytowego Rosja – Białoruś, z której przewidywano zasilanie w gaz – północnych gmin byłego województwa białostockiego

Obecnie zakłada się, że w/w gminy (w tym również Suchowola) będą zasilane w gaz z gazociągu tranzytowego „Jamał”. Nie opracowano jeszcze nowej koncepcji w oparciu o te założenia..

11.6. Zaopatrzenie w wodę

11.6.1. Charakterystyka ogólna systemu zaopatrzenia w wodę.

Miasto

Miasto Suchowola na koniec 1997 r. zajmowało wśród miast w województwie białostockim 3 miejsce pod względem procentowej ilości mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej ze wskaźnikiem 93,2 %, który jest wyższy od średniego wojewódzkiego wynoszącego dla miast 89,9 %. Długość sieci wodociągowej rozdzielczej ulicznej (bez przyłączy do budynków) wynosiła 27,4 km i było podłączonych do niej 698 budynków mieszkalnych.

Zużycie wody w gospodarstwach domowych wynosiło na 1 mieszkańca 31,1 m³/r (85,2 dm³/d), poniżej średniej wojewódzkiej wynoszącej dla miast 40,9 m³/r (112,0 dm³/d).

Gmina

W gminie Suchowola na koniec 1997 r. na 50 miejscowości zwodociagowanych było 41 (82,0 %) w tym 35 wsi, co stanowi 85,3 % ogółu wsi w gminie, powyżej średniej dla województwa białostockiego wynoszącej dla wsi 65,3 %. Daje to gminie w tym wskaźniku 20 miejsce w województwie białostockim.

Długość sieci wodociągowej (bez przyłączy do budynków) wynosiła 100,9 km i podłączonych było do niej 850 budynków mieszkalnych 53,9 % ogółu budynków w gminie, powyżej średniej wojewódzkiej wynoszącej 53,5 %. Daje to gminie w tym wskaźniku 29 miejsce w dawnym województwie białostockim.

Zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca wynosiło 11,7 m³/r (32,0 dm³/d) poniżej średniej wojewódzkiej wynoszącej 14,8 m³/r (40,5 dm³/d).

W 1998 r. wykonano ogółem 4,6 km sieci wodociągowej w miejscowościach Chodorówka — 3,3 km i Chmielniki — 1,3 km.

Zaopatrzenie w wodę 38 miejscowości w gminie odbywa się z 5 ujęć wody i stacji wodociagowych stanowiących własność Gminy Suchowola, a eksploatowanych przez „Hydrocentrum” Oddział w Białymstoku, ul. Zwycięstwa 1/2, znajdujących się w miejscowościach:

- Suchowola — zaopatruje w wodę miasto Suchowola oraz 3 wsie: Jatwież Duża, Jatwież Mała i Karpowicze,
- Leśniki — zaopatruje w wodę 17 miejscowości: Ciemne, Żakle, Głęboczyszynę, Grodzisk, Grymiaczki, Podhorodniankę, Horodniankę + kol. Kol. Chmielniki, Kiersnowkę, Laudańszczyznę, Leśniki, Okopy, Ostrówek, Podostrówek, Podgrodzisk, Rutkowszczyznę,
- Czerwonka — zaopatruje w wodę wieś Czerwonkę.
- Kopciówka — zaopatruje w wodę 7 miejscowości: Hołodolinę, Kopciówkę, Olszankę, Połomin, Połomin Kol., Suchą Górę i Wólkę,
- Chodorówka Nowa — zaopatruje w wodę 11 miejscowości w gm. Suchowola: Chodorówkę Nową, Chodorówkę Starą, Drygę, Drygę Kol., Nowe Stożło, Krzywą, Dubasiewszczyznę, Poświętne, Piątak, Tablewo i Trzyrzecze oraz 4 wsie Skindzierz, Wysokie, Zagórze i Kumiałę w gminie Korycin.

Pozostałe zwodociagowane 4 wsie zaopatrywane są w wodę ze stacji wodociagowych w gm. Dąbrowa Białostocka — wieś Pokośno z wodociagu Jałówka, a Chmielówka, Chmielniki i Domuraty z wodociagu Zwierzyniec Wielki.

W 5 wsiach: Brukowo, Chlewisk Dolny, Chlewisk Górny, Leszczany, Morgi i 4 koloniach: Bachmackie, Chodorówka Stara, Dubasiewskie i Zgierszczańskie mieszkańcy zaopatrują się w wodę z ujęć lokalnych i studni kopanych. W miejscowościach tych mieszka około 10,0 % ogółu ludności gminy (bez miasta Suchowoli).

11.6.2. Rozwój wodociagów w latach 1985-1998

Zwodociagowanie gminy od 1985 r. przedstawia tabela.

Tabela nr 53

Wyszczególnienie	Stan na koniec roku									
	1985	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Długość sieci wodociągowej w km Suchowola	20,3	34,2	37,9	50,7	61,0	71,3	78,6	117,9	100,9*	105,5*
Połączenia wodociągowe do budynków mieszkalnych szt. Suchowola	584	749	790	932	1017	1087	1186	1504	858*	876*
Odsetek mieszkańców m. Suchowoli korzystających z sieci wodociągowej									698	700
Ilość wsi zwodociągowanych	4	10	11	16	16	21	25	32	92,9	93,2
% zwodociągowanych wsi	9,5	23,8	26,2	38,1	38,1	50,0	59,5	76,2	35*	35*
% mieszkań podłączonych do sieci wodociągowej Suchowola	27,5	36,7	X	44,5	48,0	51,0	55,5	68,2	85,3*	85,3*
Miejsce gminy w województwie pod względem % zwodociągowania mieszkań	6	12	X	14	17	19	20	10	92,9	93,2
Zużycie wody wodociągowej w gospodarstwach domowych tys m ³ /v Suchowola	50,4	128,1	110,9	118,6	108,7	92,9	104,6	88,5	29*	X
Zużycie wody wodociągowej w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca	m ³ /v Suchowola	5,9	15,9	13,9	14,9	13,3	11,5	13,0	11,7*	12,9*
	dm ³ /d Suchowola	16,1	43,6	38,1	40,7	36,4	31,5	35,6	31,1	29,6
									32,0	35,3*
									85,2	81,1

* miejscowości wiejskie bez miasta Suchowola

Rozwój scentralizowanych systemów zaopatrzenia w wodę w gminie odbywa się sukcesywnie. W latach 1986-1990 zwodociągowano 6 wsi (średniorocznie – 1,2), wybudowano 13,9 km sieci wodociągowej (średniorocznie – 2,78 km) i podłączono 165 budynków mieszkalnych (średniorocznie – 33). W latach 1991 – 1998 tempo wodociągowania gminy znacznie wzrosło, wybudowano 95,7 km sieci wodociągowej (średniorocznie – 11,9 km), zwodociągowano 25 wsi (średniorocznie – 3,12) i podłączono 827 budynków mieszkalnych (średniorocznie – 103). Największa ilość oddanych inwestycji wodociagowych była w 1996 r. – 39,3 km sieci wodociągowej i 7 zwodociągowanych wsi i 318 połączeń do budynków mieszkalnych. Odsetek zwodociągowanych wsi wzrósł z 9,5 % w 1985 r. do 85,3 % w 1997 r.

11.6.3 Stan zwodociągowania poszczególnych miejscowości w gminie na koniec 1998 r.

W zwodociągowanych miejscowościach łącznie z miastem Suchowola 71,4 % mieszkań podłączonych jest do sieci wodociągowej. W miejscowościach tylko wiejskich procent jest mniejszy i wynosi 60,1 %.

Wskaźnik ten w poszczególnych miejscowościach jest zróżnicowany, najniższy 37 % we wsi Jatwież Duża i najwyższy 100 % w Leśnikach, Nowe Stojło i Poświętne. W przedziale 30-39,9 % było 3 miejscowości, 40-49 % - 3, 50 - 59,9 % - 10, 60 - 69,9 % - 9, 70 - 79,9 % - 7, 80 - 89,9 % - 2 i 90 - 100 % - 4.

Stan zwodociągowania poszczególnych miejscowości obrazuje tabela nr 54.

Tabela nr 54

Nazwa wodociągu	Miejscowość podłączona do danego wodociągu	Długość sieci wodoc. bez przyłączy	Rok przekazania do eksploatacji	Połączenia prowadzące do bud. mieszk. szt.	% mieszkań podłączonych do sieci wodociągowej
Wodociąg Suchowola	Suchowola	27,4	1970	700	93,2
	Jatwież Duża	3,1	1994	30	37,0
	Jatwież Mała	2,5	1994	30	78,9
	Karpowicze	4,6	1992	51	51,5
		37,6		811	83,7
Wodociąg Leśniki	Ciemne	}	1996	16	69,6
	Zakle- kol.		1996		
	Głęboczyzna	2,3	1996	15	51,7
	Grodzisk	2,3	1995	24	75,0
	Grymiaczk	1,6	1996	13	61,9
	Podhorodniana	}	1996	29	51,8
	Horodniana – kol.		1996		
	Chmielniki – kol.	1,3	1998	8	
	Kiersnówka	2,5	1995	20	52,6
	Laudańszczyzna	1,5	1992	17	48,6
	Leśniki	2,2	1970	15	100,0
	Okopy	2,6	1992	16	43,1
	Ostrówek + Podostrówek	7,5	1996	24	63,1
	Podgrodzisk	2,0	1995	13	61,9
	Rutkowszczyzna	1,5	1996	17	60,7
		34,2		232	61,6
Wodociąg Czerwonka	Czerwonka	2,7	1978	51	53,1
Wodociąg Kopciówka	Hołodolina	2,1	1997	11	55,0
	Kopciówka	1,5	1972	49	84,5
	Olszanka	2,5	1994	36	83,7
	Połomin	3,2	1997	18	51,4
	Połomin – kol.		1997		
	Sucha Góra	2,7	1997	8	53,3
	Wólka	2,0	1994	35	50,0
		14,0		157	73,8
Wodociąg Chodorówka Nowa	Chodorówka Nowa	3,9	1987	36	67,9
	Chodorówka Stara	2,3	1987	36	76,6
	Dryga	1,6	1988	34	72,3
	Dryga – kol.	}	1995	17	100,0
	Nowe Stojło		1995		
	Krzywa	1,0	1987	13	39,4
	Dubasiewszczyzna	3,6	1995	22	62,9
	Poświętne	0,7	1987	7	100,0
	Piątek	2,4	1997	15	71,4
	Tablewo		1997		
	Trzyrzecze	2,9	1988	29	70,7
		29,8		232	76,0
Wodociąg Jałówka w gm. Dąbrowa Białostocka	Pokośno	5,9	1991	37	44,0
Wodociąg Zwierzyniec Wielki w gm. Dąbrowa Białostocka	Chmielówka	2,1	1992	15	50,0
	Chmielniki	1,9	1992	12 + 8 kol.	60,6
	Domuraty	4,7	1994	29	72,5
		8,7		56	54,4
Ogółem miejscowości zwodociągowanych		132,9		1576	71,4
Ogółem miejscowości wiejskie zwodociągowane		105,5		876	60,1

11.6.4. Charakterystyka ujęć i stacji wodociągowych wodociągów komunalnych.

Miasto

Miejskie ujęcie wody w Suchowoli składa się z trzech studni wierconych:

SW-1 A o głębokości 56,5 m i ustalonej wydajności eksploatacyjnej $Q = 70,3 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $s = 8,8 \text{ m}$,

SW-2 o głębokości 56,5 m i wydajności $Q = 59 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $s = 7,0 \text{ m}$,

SW-3 o głębokości 58 m i wydajności $Q = 77,6 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $s = 8,0 \text{ m}$.

Zasoby eksploatacyjne ujęcie zostały zatwierdzone w kat. „B” w wielkości $Q = 108 \text{ m}^3/\text{h}$.

Studnie ujmują do eksploatacji I wgłębną użytkową warstwę wodonośną zalegających w obrębie piętra czwartorzędowego w przelocie 41,5 – 57,5 m p.p.t. wykształconej w postaci żwirów, pospółek i piasków różnej granulacji o sumarycznej miąższości: SW-1A – 7,5 m, SW – 2 – 7 m i SW – 3 – 7,5 m.

Zwierciadło wody ma charakter napięty i stabilizują się na głębokości 16,5 – 17,3 m p.p.t.

Warstwa wodonośna izolowana jest od powierzchni terenu 41-47 metrowym kompleksem utworów gliniastych z wkładkami utworów pylasto-ilastymi.

Jakość wód ujętych studniami wierconymi charakteryzuje się podwyższoną zawartością jonów żelaza oscylującą w przedziale 0,5 – 1,0 mg Fe/dm³. Bakteriologicznie nie budzi zastrzeżeń.

Urządzeniami do poboru i uzdatniania wody są:

- pompa głębinowa typu G-80 VB o wydajności 250-800 l/min (SW – 1 A),
- pompa głębinowa typu G-60IX o wyd. 150 – 250 l/min (SW-2),
- pompa głębinowa typu UB X VII o wyd. 500-900 l/min (SW-3),
- 4 odżelaziacze $\varnothing 1400 \text{ mm}$,
- 2 hydrofory o poj. 4.000 l każdy,
- 2 sprężarki typu WAN-E (jedna rezerwowa),
- chlorator C-52,
- 3 wodomierze MK – 100,
- wodomierz typu MZ – 150.

Stacja wodociągowa pracuje w układzie jednostopniowego pompowania wody.

Gmina

Grupowy wodociąg Czerwonka zasilany jest z dwóch studni wierconych.

SW – 1 o głębokości 98 m i wydajności eksploatacyjnej $Q = 33 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $s = 16,5 \text{ m}$,

SW – 2 o głębokości 99 m i wydajności $Q = 33 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $s = 15,5 \text{ m}$.

Zasoby wodne ujęcia zostały zatwierdzone w kat. „B” w wielkości $Q = 33,0 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $s = 15,5 \text{ m}$.

Studnie ujmują do eksploatacji I wgłębną użytkową warstwę wodonośną zalegającą w obrębie utworów czwartorzędowych w przelocie 88-96 m p.p.t. wykształconej w postaci piasków drobnoziarnistych o miąższości 6 – 7 m. Zwierciadło wody ma charakter napięty i stabilizuje się na głębokości około 5-8 m p.p.t. Warstwa wodonośna izolowana jest od powierzchni terenu 88-90 metrowym kompleksem utworów gliniastych (gliny zwałowe przewarstwione w otworze Nr 2 żwirami gliniastymi).

Jakość wody z otworów studziennych charakteryzuje się podwyższoną zawartością jonów żelaza ($1,18 - 1,45 \text{ mg Fe/l}$) oraz ponadnormatywną wartością mętności ($15 - 35 \text{ mg/dm}^3 \text{ SiO}_2$).

Urządzeniami do poboru i uzdatniania wody są:

- 1 pompa typu G.80 IV B – SGMd – 18 c (SW-1),
- 1 pompa typu G 60 XII – SGMd – 18b (SW-2),
- 2 odżelaziacze $\varnothing 1200 \text{ mm}$ z mieszaczami wodno-powietrznymi,
- 2 hydrofory o pojemności 2000 l ,
- chlorator C-52,
- sprężarka typu 3 IW-60,
- 2 wodomierze śrubowe $\varnothing 80 \text{ mm}$.

Stacja wodociągowa pracuje w układzie jednostopniowego pompowania wody.

Wodociąg wiejski Chodorówka Nowa

Ujęcie wody składa się z dwóch studni wierconych: SW-2 o głębokości 155 m i wydajności eksploatacyjnej $Q = 24 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $s = 11,2 \text{ m}$, SW-3 o głębokości 150 m i wydajności eksploatacyjnej $Q = 79 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $s = 25,2 \text{ m}$.

Zatwierdzone zasoby ujęcia w kat. „B” wynoszą $Q = 79 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $s = 25,2 \text{ m}$.

Studnie ujmują do eksploatacji warstwę wodonośną zalegającą w obrębie utworów trzeciorzędowych w przelocie $135,5 - 151 \text{ m p.p.t.}$ wykształcona w postaci piasków. Zwierciadło wody ma charakter artezyjski i stabilizuje się na wysokości 2 m powyżej powierzchni terenu.

Studnia nr 3 ujmuje ponadto do eksploatacji czwartorzędowe przewarstwienie żwirów, które wystąpiło w przelocie $111 - 116 \text{ m p.p.t.}$

Utwory wodonośne izolowane są od powierzchni terenu kompleksem utworów słabo przepuszczalnych glin zwałowych, ilów i żwirów zaglinionych o sumarycznej miąższości $112,5 \text{ m}$ w SW-2 i $71,5 \text{ m}$ w SW-3 (dla warstwy trzeciorzędowej – 91 m). Jakość wód ujętych studniami wierconymi charakteryzuje się ponadnormatywną wartością barwy ($30-80 \text{ mg/dm}^3 \text{ Pt}$), związków żelaza ($2,3 - 3,0 \text{ mg/dm}^3 \text{ Fe}$). Bakteriologicznie nie budzi zastrzeżeń.

Urządzeniami do poboru i uzdatniania wody są:

- 2 pompy typu G 80 B – SGMf – 18 d,
- 5 odżelaziaczy $\varnothing 1000 \text{ mm}$,
- 2 hydrofory o pojemności 4000 l każdy,
- 2 sprężarki typu WAN-E,
- chlorator C – 52,
- 3 wodomierze typu MZ – 100.

Stacja wodociągowa pracuje w układzie jednostopniowego pompowania wody.

Wodociąg wiejski Kopciówka

Ujęcie wody składa się z dwóch studni wierconych:

SW-1 o głębokości $99,0 \text{ m}$ i wydajności $Q = 90 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $s = 11,9 \text{ m}$.

SW-2 o głębokości 97 m i wydajności $Q = 88 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $s = 12,5 \text{ m}$.

Zatwierdzone zasoby ujęcia w kat. „B” wynoszą $Q = 90 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $s = 11,9 \text{ m}$.

Studnie ujmują do eksploatacji warstwę wodonośną w obrębie utworów czwartorzędowych zalegającą w przelocie $49 - 99 \text{ m p.p.m.}$ (warstwa nieprzewiercona) wykształconej w postaci żwirów, pospółek i piasków różnej granulacji o sumarycznej miąższości 39 m w SW-1 i 44 m w SW-2. Zwierciadło wody ma charakter napięty i stabilizuje się na głębokości około $9-12 \text{ m p.p.t.}$

Warstwa wodonośna izolowana jest od powierzchni terenu około 45 – metrowym kompleksem utworów gliniastych

Jakość wód ujętych studniami wierconymi charakteryzuje się ponadnormatywną wartością barwy (10-50 mg/dm³ Pt) i jonów żelaza (0,9 – 1,2 mg/dm³ Fe). Bakteriologicznie nie budzi zastrzeżeń.

Urządzeniami do poboru i uzdatniania wody są:

- 2 pompy głębinowe typu G. 80 IV B – SGM-18f,
- 2 odżelaziacze Ø 1200 mm,
- 2 hydrofory o pojemności 1500 l każdy,
- sprężarka typu KP-2,
- wodomierz śrubowy Ø 80 mm.

Stacja pracuje w układzie jednostopniowego pompowania wody.

Grupowy wodociąg wiejski Leśniki

Ujęcie wody składa się z dwóch studni wierconych::

SW-1 o głębokości 80 m i wydajności $Q = 22 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $s = 8,55 \text{ m}$,

SW-2 o głębokości 92 m i $Q = 60 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $s = 10,0 \text{ m}$. Zatwierdzone zasoby ujęcia w kat. „B” wynoszą $Q = 60,0 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $s = 10,0 \text{ m}$.

Studnie ujmują do eksploatacji warstwę wodonośną zalegającą w utworach czwartorzędowych wykształconą w postaci głównie piasków drobnoziarnistych o miąższości 31 m (w studni SW-2 w stropie warstwy wodonośnej wystąpił 2 metrowy pokład żwirów).

Zwierciadło wody ma charakter napięty i stabilizuje się na głębokości 0 – 1,5 m p.p.t.. Warstwa wodonośna izolowana jest od powierzchni terenu kompleksem gliniastym o sumarycznej miąższości 39 – 62 m.

Jakość wód ujętych studniami wierconymi charakteryzuje się ponadnormatywną wartością barwy (30-60 mg/dm³ Pt) i jonów żelaza (0,8 – 1,2 mg/dm³).

Urządzeniami do poboru i uzdatniania wody są:

- 2 pompy głębinowe,
- 3 odżelaziacze Ø 1400 mm z aeratorami Ø 400 mm,
- 3 hydrofory o pojemności 3200 l,
- 2 sprężarki typu WAN-E (jedna rezerwowa),
- wodomierz śrubowy Ø 100 mm,
- wodomierz sprężony MZ/Js – 100/40 mm,
- chlorator C-52.

Stacja wodociągowa pracuje w układzie jednostopniowego pompowania wody.

11.6.5. Pozwolenia wodnoprawne i ustalone strefy ochronne ujęć wody

Gmina Suchowola posiada pozwolenia wodnoprawne na eksploatację urządzeń i pobór wody wydane przez Wydział Ochrony Środowiska Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku.

- Decyzja Nr OS.II.6210/81/96 z dnia 5 lipca 1996 r. ważna do 31.07.1999 r., dotycząca wodociągu Suchowola, ustala strefy ochrony bezpośredniej o promieniu 8 m wokół każdej studni.

Strefa ochrony pośredniej nie jest wymagana z uwagi na korzystne warunki hydrogeologiczne w aspekcie ochrony wód.

- Decyzja Nr OS.II 6210/80/96 z dnia 5 lipca 1996 r. ważna do 31.07.1999 r., dotyczy wodociągu Czerwonka, ustala strefę ochrony bezpośredniej o

promieniu 8,0 m wokół każdej studni. Strefa ochrony pośredniej nie jest wymagana.

- Decyzja Nr OS.II.6210/77/96 z dnia 3 lipca 1996 r. ważna do 31.07.1999 r., dot. Wodociągu Chodorówka Nowa, ustala strefy ochrony bezpośredniej o promieniu 8 m wokół każdej studni. Strefa ochrony pośredniej nie jest wymagana.
- Decyzja Nr OS.II.6210/79/96 z dnia 5 lipca 1996 r. ważna do 31.07.1999 r., dot. Wodociągu Kopciówka, ustala strefy ochrony bezpośredniej o promieniu 8 m wokół każdej studni. Strefa ochrony pośredniej nie jest wymagana.
- Decyzja Nr OS.II.6210/76/96 z dnia 3 lipca 1996 r. ważna do 31 lipca 1999 r., dot. Wodociągu Lesniki, ustala strefy ochrony bezpośredniej o promieniu 8,0 m wokół studni SW-2 oraz zmniejszona do 6 m od strony zachodniej dla SW-1. Strefa ochrony pośredniej nie jest wymagana.

11.6.6. Ocena wydajności istniejących komunalnych ujęć wody.

Wodociągi komunalne pracują w układzie jednostopniowego pompowania wody i wydajność ujęcia powinna zapewnić maksymalne godzinowe pobory wody.

Analiza wykorzystania poszczególnych ujęć wody.

Tabela nr 55

Wyszczególnienie	Rok	Wodociąg Suchowola	Wodociąg Chodorówka	Wodociąg Czerwinka	Wodociąg Kopciówka	Wodociąg Leśniki
Próba wody z ujęcia w okresie 1.04-31.12 w tys m ³	1996	98,5	38,1	6,4	8,9	3,9
Pobór wody z ujęcia w ciągu roku tys m ³ /r	1997	111,0	58,4	7,4	14,8	21,2
	1998	96,4	68,9	6,3	20,1	22,7
Pobór wody z ujęcia średniodobowy m ³ /d	1996	358,2	138,5			
	1997	304,1	160,0	20,3	40,5	58,1
	1998	264,1	188,8	17,3	55,1	62,2
Pobór wody z ujęcia maksymalny godzinowy m ³ /h	1996	48,5	18,7	3,2	4,4	2,0
	1997	41,2	21,7	2,7	5,5	7,9
	1998	35,8	25,6	2,3	7,5	8,4
Zatwierdzone zasoby ujęcia m ³ /h		108,0	79,0	33,0	90,0	60,0
Wykorzystanie zatwierdzonych zasobów przy rozbiórce wody max godz. w %	1996	44,9	23,7	9,7	4,9	3,3
	1997	38,1	27,5	8,2	6,1	13,2
	1998	33,1	32,4	7,0	8,3	14,0

Wykorzystanie zatwierdzonych zasobów ujęć wodociągowych w godzinach maksymalnego rozbioru wynosiło:

W Suchowoli w 1996 r. – 44,9 % i uległo zmniejszeniu do 32,4 % w 1998 roku, w Chodorówce Nowej 23,7 % w 1996 r. i zwiększyło się do 32,4 % w 1998 r., w Czerwonce zmniejszyło się z 9,7 % w 1996 r. do 7,0 % w 1998 r., w Kopciówce i Lesnikach wzrastało odpowiednio z 4,9 % do 8,3 % i z 3,3 % do 14 %. Małe wykorzystanie istniejących wodociągów wiejskich wynika z faktu, że nie wszystkie budynki w zwodociągowanych wsiach podłączone są do sieci wodociągowej. Klasa wyposażenia mieszkań w wielu wypadkach jest

niska, gdyż brak jest na terenach wiejskich kanalizacji sanitarnej. Gospodarstwa podłączone do sieci wodociągowej część swojego zapotrzebowania na wodę pokrywają również z istniejących studni zwłaszcza do hodowli zwierząt i gospodarki roślinnej.

11.6.7. Ogólna ocena zaopatrzenia miasta i gminy w wodę.

Rozwój scentralizowanego systemu zaopatrzenia miasta w wodę należy uznać za bardzo dobry a gminy za dobry. Całe miasto jest zwodociągowane i 93,2 % budynków mieszkalnych podłączonych jest do sieci wodociągowej. Na terenach wiejskich 82 % miejscowości jest zwodociągowanych i z wody wodociągowej może korzystać około 90 % mieszkańców gminy, gdyż taki odsetek ludności mieszka w zwodociągowanych miejscowościach. Wydajność ujęć wodociągu miejskiego i wodociągów wiejskich znacznie przekracza aktualne pobory wody i istnieje około 60 % rezerwa w Suchowoli 68 % w Chodorówce Nowej ponad 80 % w Leśnikach i aż ponad 90 % w Czerwonce i Kopciówce.

Dobrze rozwinięte systemy zaopatrzenia w wodę oraz wolne moce w źródłach wody są atutem rozwojowym miasta i gminy.

11.7. Odprowadzenie i oczyszczenie ścieków.

11.7.1. Kanalizacja sanitarna

Na terenie gminy kanalizację sanitarną posiada od 1994 r. miejscowość Suchowola. Kanalizacja jest własnością Gminy Suchowola, a jej eksploatacją i konserwacją zajmuje się „Hydrocentrum” w Białymstoku.

Rozwój kanalizacji przedstawia poniższa tabela.

Tabela nr 56

Wyszczególnienie	Stan na koniec roku				
	1994	1995	1996	1997	1998
Długość sieci kanalizacyjnej w km	6,7	11,7	11,7	16,9	16,9
Połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych w szt.	36	164	160	310	346
% mieszkańców miasta korzystających z kanalizacji sanitarnej	Suchowola nie posiadała praw miejskich			47,2	52,7

Na koniec 1997 roku z kanalizacji sanitarnej korzystało 47,2 % mieszkańców miasta, poniżej średniej województwa białostockiego wynoszącej 75 %. Dawało to Suchowoli w tym wskaźniku 11 miejsce wśród miast województwa białostockiego.

W 1998 r. długość kanalizacji sanitarnej nie zmieniła się, gdyż cała zwarta zabudowa miasta została już skanalizowana, a do istniejącej sieci podłączonych zostało 36 budynków mieszkalnych i procent ludności korzystającej z kanalizacji wzrósł do 52,7 %.

Na terenie gminy brak jest scentralizowanych systemów kanalizacji sanitarnej. Ścieki odprowadzane są do urządzeń lokalnych (zbiorniki szczelne, suche ustępy) i wywożone do punktu zlewnego przy oczyszczalni w Suchowoli.

11.7.2. Oczyszczalnia ścieków.

Miasto Suchowola posiada mechaniczno-biologiczną oczyszczalnię ścieków typu „Hydrocentrum” o przepustowości 300 m³/d. Oczyszczalnia została przekazana do eksploatacji w 1994 roku.

Urządzeniami oczyszczającymi ścieki są:

- stacja zlewna ścieków dowożonych z 2 stanowiskami,
- 2 separatory piasku o przepływie pionowym,
- 2 zbiorniki retencyjne,
- pompownia ścieków z kratą koszową i pompami rozdrabniającymi,
- komory osadu czynnego – reaktor wielofunkcyjny typu Hydrocentrum,
- hala dmuchaw w lekkim budynku umieszczonym na komorze ciśnieniowej,
- urządzenia do mechanicznego odwadniania osadu Dramad,
- pomieszczenie do przygotowania i dawkowania mleka wapiennego,
- magazyn osadu nadmiernego.

Ilość ścieków dopływająca do oczyszczalni w 1998 r. wynosiła 51 tys. m³/rok oraz 1 tys. m³/r było ścieków dowożonych do stacji zlewnej. Ogółem na oczyszczalni było oczyszczonych 52 tys. m³ ścieków w ciągu roku, co daje średniodobowo 142,5 m³/d. Stanowi to około 50 % przepustowości oczyszczalni ścieków.

Gmina Suchowola posiada pozwolenie wodnoprawne na eksploatację urządzeń oczyszczających i odprowadzenie ścieków do rzeki Olszanki zaliczonej do II klasy czystości – decyzja Wydziału Ochrony Środowiska Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku Nr OS.II.6210/195/95 z dnia 6 września 1995 r. ważna do 30.09.2000 r. W decyzji określono dopuszczalną ilość ścieków odprowadzanych do odbiornika $Q_{\text{Śrd}} = 300 \text{ m}^3/\text{d}$ oraz dopuszczalne stężenie zanieczyszczeń w ściekach oczyszczonych.

Wykonane analizy ścieków wykazują, że stężenia zanieczyszczeń w ściekach oczyszczonych są niższe od stężeń dopuszczalnych ustalonych w pozwoleniu wodnoprawnym – oczyszczalnia pracuje prawidłowo.

11.7.3. Ogólna ocena gospodarki ściekowej.

Gospodarka ściekowa na terenie miasta uległa znacznej poprawie po oddaniu do eksploatacji oczyszczalni ścieków i wybudowaniu kanalizacji sanitarnej, z której korzysta około 52 % mieszkańców miasta i zakłady użyteczności publicznej. Uzyskiwane efekty oczyszczania ścieków są zadowalające.

Skanalizowanie miast i dobrze pracująca oczyszczalnia ścieków posiadająca około 50 % rezerwy stanowi atut rozwoju tej miejscowości.

Na terenie gminy stan gospodarki ściekowej należy ocenić jako niezadowalający. Brak rozwiązania odprowadzenia i oczyszczenia ścieków z terenów wiejskich, które w większości są zwodociągowane obniża standard życia mieszkańców i stanowi barierę w rozwoju gminy.

11.8. Gospodarka odpadami stałymi

11.8.1. Gminne wysypisko odpadów stałych.

Gminne wysypisko odpadów stałych, eksploatowane od 1976 r. zlokalizowane jest na gruntach miasta Suchowola.

Wysypisko zajmuje powierzchnię 0,44 ha i może przyjąć 17.600 m³ odpadów. Do końca 1998 r. na wysypisku zostało nagromadzonych 15.000 m³ odpadów i jego wypełnienie wynosi około 85 %.

Strefa uciążliwości sanitarnej wokół wysypiska określona w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy Suchowola wynosi 1.000 m, gdyż do czasu budowy oczyszczalni ścieków z punktem zlewnym w Suchowoli na terenie tym znajdowało się również wylewisko.

W obszarze strefy występuje ograniczenie upraw warzyw, plantacji truskawek jak i pozyskiwania runa leśnego, które byłoby spożywane w stanie surowym oraz nie można lokalizować budynków mieszkalnych i urządzeń rekreacyjnych.

Eksploatacją wysypiska zajmuje się Urząd Miasta i Gminy w Suchowoli. Brak jest stałego dozoru. Rozplanowywanie, ugniatanie i przysypywanie warstwą izolacyjną nagromadzonych odpadów odbywa się w miarę potrzeb. Wywozem odpadów na wysypisko mieszkańcy zajmują się we własnym zakresie.

11.8.2. System gromadzenia, wywozu i unieszkodliwiania odpadów stałych.

Gospodarkę odpadami stałymi na terenie Gminy Suchowola przejął powstały w maju 1996 r. Związek Gmin „Kumiałka – Biebrza” z siedzibą w Korycinie, w skład której wchodzi trzy gminy: Janów, Korycin i Suchowola. Związek ten zajmuje się wywozem odpadów zbieranych w kontenerach z trzech gmin na wysypisko w Janowie, jak również eksploatacją tego wysypiska.

Na terenie gminy Suchowola w 34 miejscowościach ustawione są 62 czterokomorowe kontenery do selektywnego gromadzenia odpadów (szkło, tworzywa sztuczne, metale, mieszane). W mieście Suchowola ustawiono 18 kontenerów, a w największych wsiach w gminie: Chodorówka Nowa - 6 szt., Jatwież Duża - 2 szt., Karpowicze - 2 szt., Pokośno - 2 szt., Czerwonka - 3 szt. i w pozostałych 27 wsiach po 1 kontenerze.

Związek posiada nowy samochód z naczepą hakową do przewożenia kontenerów. Zakupił również 500 szt pojemników o pojemności 120 l każdy, które będą wydierżawione osobom fizycznym i podmiotom gospodarczym do ustawienia na własnych posesjach.

Rada Miejska w Suchowoli podjęła uchwałę Nr XXX/163/97 z dnia 19 października 1997 roku w sprawie ustalenia szczegółowych zasad utrzymania czystości i porządku na terenie gminy Suchowola.

W grudniu 1998 r. został opracowany „Program gospodarki odpadami komunalnymi dla miasta i gminy Suchowola”.

11.8.3. Ogólna ocena gospodarki odpadami.

Gminne wysypisko odpadów stałych zlokalizowane na gruntach miasta Suchowoli nie spełnia wymogów ochrony środowiska i jest już w 85 % wypełnione. Na wysypisko to trafia nieznaczna część odpadów wywożonych przez mieszkańców. Wysypisko to w najbliższym czasie powinno być zamknięte i zrekultywowane.

Zdecydowana większość odpadów zbieranych w ustawionych kontenerach jest wywożona na zmodernizowane wysypisko w Janowie, które posiada znaczne rezerwy około 80 %. Przyjęty system rozwiązuje problem unieszkodliwiania odpadów w gminie.

Utworzenie w dużej ilości miejscowości punktów gromadzenia odpadów stałych opartych na kontenerach z selektywną zbiórką wyeliminowało zaśmiecanie terenu gminy oraz umożliwiło odzysk surowców wtórnych i zmniejszenie ilości odpadów trafiających do komory składowania na wysypisku, przez co wydłuży się okres jego eksploatacji.

WYTYCZNE Z PROJEKTU STUDIUM ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA BIAŁOSTOCKIEGO

12. CELE I KIERUNKI POLITYKI PRZESTRZENNEJ PAŃSTWA NA OBSZARZE MIASTA I GMINY SUCHOWOLA

1. Ochrona i kształtowanie środowiska poprzez:

- Zachowanie podstawowych elementów przyrodniczych województwa.
- Zachowanie obszarów i obiektów prawnie chronionych.
- Ochrona środowiska oraz warunków życia i zdrowia ludzi.

2. W zakresie gospodarki wodnej, ściekowej i odpadami stałymi zakłada :

- ochronę zasobów wód podziemnych,
- uporządkowanie gospodarki ściekowej w mieście, w którym zakłada się rozbudowę sieci wodociągowej z umożliwieniem korzystania z niej ok. 100% mieszkańców, poprzez rozbudowę sieci kanalizacji sanitarnej z objęciem całej zwartej zabudowy,
- uporządkowanie gospodarki ściekowej na terenach wiejskich, w których zakłada się zwodociągowanie 100% wsi, z priorytetem na obszarze chronionym Biebrzańskiego Parku Narodowego,
- rozwiązanie problemu gospodarki odpadami stałymi na terenach wiejskich z priorytetem na obszarze chronionym Biebrzańskiego Parku Narodowego,

3. Polityka rozwoju rolnictwa

Gmina Suchowola została zakwalifikowana do rejonu agrarnego I północno-zachodniego, charakteryzującego się głównie uprawą zbóż, ziemniaków, buraków cukrowych i rzepaku oraz chowem trzody chlewnej i bydła.

4. Polityka przestrzenna województwa w zakresie komunikacji zakłada:

- doskonalenie funkcjonowania i poprawę warunków komunikacji poprzez:
- dostosowanie stanu technicznego dróg i układu drogowego do zmieniających się potrzeb komunikacyjnych,

- zapewnienie dogodnego dojazdu do planowanego przejścia granicznego w Chworościanach,
- zapewnienie w pierwszej kolejności połączeń komunikacyjnych między sąsiednimi gminami drogami o nawierzchni twardej ulepszonej,
- możliwość przejęcia w zarząd administracji samorządowej (w przypadku zmiany ustawy o drogach publicznych) dróg wojewódzkich mających wyraźny charakter lokalny o następujących numerach: 03192, 03193, 03194, 03195, 03196, 03197 na odc. Karpowicze - Suchowola, 03198, 03199, 03201, 03202, 03203, 03208, 03209 i 03210,
- utrzymanie dostępności 2 km do przystanków autobusowych.

6. W zakresie energetyki i telekomunikacji:

- W celu dostosowania systemu energetycznego do potrzeb wynikających z długofalowego rozwoju zagospodarowania województwa, stworzenia warunków sprawnego i niezawodnego funkcjonowania systemu, zapewnienia zaspokojenia potrzeb odbiorców w sposób ciągły - na terenie gminy zakłada się budowę stacji transformatorowo-rozdzielczej RPZ 110/15 kV zlokalizowanej w północnej części m. Suchowola, która będzie zasilana z istniejącej linii WN 110 kV Dąbrowa Białostocka - Augustów.
Z w/w stacji przewiduje się budowę wyjść liniowych SN 15 kV, która zasilą miasto i gminę Suchowola oraz odbiorców w gminach sąsiednich.
Ze względu na niedoinwestowanie w zakresie istniejącej sieci SN 15 kV na terenie gminy zakłada się modernizację i jej rozbudowę.
- W celu zapewnienia zaopatrzenia w gaz odbiorców miasta i gminy zakłada się budowę gazociągu wysokiego ciśnienia relacji Jaświły - Suchowola - Dąbrowa Białostocka wraz ze stacją redukcyjną I⁰ w Suchowoli.
- Zakłada się utrzymanie istniejących urządzeń ciepłowniczych oraz modernizację urządzeń w kierunku poprawy efektywności funkcjonowania i zmniejszenia uciążliwości dla środowiska poprzez zastosowanie ekologicznych paliw.
- Dostosowanie systemu do standardów obecnie obowiązujących poprzez modernizację i rozbudowę istniejącej sieci telefonicznej rozdzielczej abonenckiej.
- Utrzymanie istniejącego pasa ochronnego pod urządzenia radiokomunikacji i teletransmisji.

13. ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH, WYNIKAJĄCE Z POLITYKI PRZESTRZENNEJ.

1. Zabezpieczenie w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy i planach miejscowych warunków funkcjonowania elementów systemu przyrodniczego województwa: dolin rzecznych Biebrzy, Brzozówki i innych mniejszych cieków oraz kompleksów leśnych.
2. Wykonanie planu ochrony Biebrzańskiego Parku Narodowego.
3. Sukcesywne zalesianie gruntów marginalnych zgodnie z granicami polno - leśnymi oraz Krajowym Programem Zwiększania Lesistości.
4. Utrzymanie nienaruszalnych przepływów biologicznych Biebrzy, Brzozówki i pozostałych cieków.

5. Odprowadzenie do wód powierzchniowych i gruntowych ścieków sanitarnych i przemysłowych oczyszczanych w stopniu zapewniającym utrzymanie obowiązującej klasy czystości tych wód.
6. Zwiększanie udziału proekologicznych paliw w ciepłownictwie scentralizowanym i indywidualnym.
7. Określenie zasad i warunków sytuowania nowej zabudowy w stosunku do dróg o znacznej uciążliwości akustycznej.
8. Utrzymanie urządzonego gminnego wysypiska śmieci.
9. Budowę urządzeń kanalizacyjnych we wsiach zwodociagowanych z priorytetem obszarów objętych ochroną prawną lub w bezpośrednim ich sąsiedztwie.
10. Opracowanie studium wartości kulturowych Suchowoli oraz objęcie ochroną konserwatorską układu przestrzennego Suchowoli. Zapewnienie sposobów użytkowania obiektów zabytkowych gwarantujących ich utrzymanie w dobrym stanie technicznym.
11. Organizacja placówek opieki społecznej m.in. poprzez wykorzystanie istniejących niezagospodarowanych obiektów.
12. Ochrona wartościowych gruntów rolnych przed przeznaczaniem ich na cele osadnictwa i rozwoju ponadlokalnej infrastruktury technicznej.
13. Ochrona i poprawa jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej.
14. Wspieranie gospodarstw inwestycyjnych i zwiększających swoją powierzchnię w drodze ulg podatkowych i tanich kredytów.
15. Tworzenie warunków do powstawania nowych miejsc pracy na wsi, umożliwiających zagospodarowania nadwyżek siły roboczej.
16. Tworzenie warunków do ekologizacji rolnictwa.
17. Wspieranie tworzenia się firm specjalistycznych zajmujących się zaopatrzeniem w środki produkcji i zbytem produktów rolnych oraz usługami mechanizacyjnymi.
18. Wprowadzenie do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gm. Suchowola terenu Głównego Zbiornika Wód Podziemnych pradoliny Biebrzy (GZWP 217) i ustalonych zasad gospodarowania na tych terenach.
19. Rozbudowa kanalizacji sanitarnej w mieście z objęciem całej zwartej zabudowy.
20. Budowa scentralizowanych systemów kanalizacji sanitarnej w zwodociagowanych wsiach z podłączeniem do istniejącej miejskiej oczyszczalni ścieków lub oczyszczalni projektowanych z priorytetem miejscowości leżących na terenach prawnie chronionych Biebrzańskiego Parku Narodowego.
21. Porządkowanie gospodarki odpadami stałymi na terenach wiejskich z priorytetem w miejscowościach leżących w obszarze chronionym Biebrzańskiego Parku Narodowego.
22. Modernizacja drogi Nr S 19 docelowo do parametrów drogi ekspresowej.
23. Wykonanie w I etapie obwodnicy w ciągu drogi Nr S 19 po wschodniej stronie miasta Suchowola oraz infrastruktury komunikacyjnej i społecznej do obsługi ruchu docelowo wykonanie obwodnic wsi Krzywa, Poświętne i Nowa Chodorówka.
24. Modernizacja drogi Nr 670 na odcinku Suchowola - Dąbrowa Białostocka - Nowy Dwór - granica państwa dla potrzeb planowanego przejścia granicznego w Chworościanach.
25. Modernizacja w pierwszej kolejności następujących dróg wojewódzkich stanowiących połączenie pomiędzy sąsiednimi gminami: 03181, 03197, 03212.

26. Wykonanie przy drodze Nr S 19 koło miasta Suchowola miejsca obsługi podróżnych (MOP).
27. Budowa stacji transformatorowo - rozdzielczej RPZ 110/15 kV w Suchowoli.
28. Budowa linii WN 110 kV do zasilania w/w RPZ-tu („wcięcie” do istniejącej linii WN 110 kV Dąbrowa Białostocka - Augustów).
29. Budowa gazociągu wysokiego ciśnienia Jaświły - Suchowola - Dąbrowa Białostocka wraz ze stacją redukcyjno - pomiarową I⁰ w Suchowoli.

DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZA

wg. stanu w dniu 13 I 1999 r.

1. SUCHOWOLA

- usługi transportowe – 10
- przewóz gazu z dostawą do klienta – 1
- cukiernictwo – 3
- handel – 67 (w tym 10 systemem obwoźnym)
- projektowanie – 2
- prowadzenie kursów osób ubiegających się o uprawnienia do kierowania pojazdami samochodowymi – 1
- usługi komputerowe (skanowanie, ksero, wizytówki, ogłoszenia – 1)
- usługi plastyczne i wytw. art. dekoracyjnych i pamiątkowych – 1
- usługi elektroniczne – montaż i sprzedaż układów – 1
- inseminacja zwierząt – 2
- prywatna praktyka lekarska – 2
- bar gastronomiczny – 2
- restauracja – 2 HEBRON, VIA BALTICA
- zmechanizowane roboty ziemne – 2
- usługi pogrzebowe – 1
- usługi weterynaryjne – 3 (prywatne)
- pomoc drogowa – 1
- naprawa sprzętu RTV – 3
- usługi stolarskie – 3
- piekarnia – 2 (1- GS „Sch”, 1 – prywatna)
- usługi budowlane – 10
- instalatorstwo sanitarne i c.o. – 2
- krawiectwo damskie – 1
- mechanika, blacharstwo i lakiernictwo pojazdowe – 4
- wulkanizacja – 1
- dekarstwo – 1
- stolarstwo – 3
- zakład kamieniarsko – betoniarski – 3
- usługi fryzjerskie – 3
- ślusarstwo – 2
- tartaczniactwo – 1
- młynarstwo – 1
- instalatorstwo elektryczne – 1
- apteka – 2
- masarnia – 1 (spółka „Rolsad”)

2. HORODNIANKA

- krawiectwo – 1
- handel obwoźny art. spoż. - przem. – 1

3. GŁĘBOCZYNA

- handel obwoźny art. spoż. - przem. – 1

4. TRZYRZECZE

- pozyskiwanie i zrywka drewna oraz prace przy zagospodarowaniu lasu – 1.

5. POKOŚNO

- powroźnictwo - 1,
- kowalstwo - 1,
- sklep spożywczo-przemysłowy - 2 (1 GS „SCH”, 1 prywatny),
- roboty budowlane - 2.

6. KOPCIÓWKA

- usługi budowlane - 1,
- sklep spożywczo-przemysłowy - 1
- przewóz ładunków sam. Ciężarowym - 1,
- inseminacja zwierząt - 1.

7. KARPOWICZE

- prywatne przedsiębiorstwo usługowo-handlowe - 1,
- zduństwo - 1,
- prywatne przedsiębiorstwo transportowo-handlowe - 1,
- sklep spożywczo-przemysłowy - 1.

8. DRYGA KOL.

- import i sprzedaż opon i części samochodowych - 1,
- usługi transportowe sam. ciężar. - 1.

9. CZERWONKA

- punkt świadczenia usług rolniczych - 1.
- bar gastronomiczny i sklep spożywczo-przemysłowy - 1.

10. HOŁODOLINA

- młynarstwo - 1,
- betoniarstwo i kamieniarstwo - 1,
- skup płodów i produktów rolnych, usługi transp. sam. ciężar. - 1.

11. LESZCZANY

- usługi budowlane i działalność handlowa - 1,
- usługi budowlane - 1.

12. PODOSTRÓWEK

- sklep spożywczo-przemysłowy - 1,
- usługi budowlane - 2.

13. POŁOMIN

- usługi transportowe sam. ciężar. - 1.

14. PIĄTAK

- usługi muzyczne – zespół muzyczny „ELIS” - 1.

15. JATWIEŻ DUŻA

- sklep spożywczo-przemysłowy – 2 (1 GS „SCH”, 1 prywatny),
- handel obwoźny art. spoż. przemysłowe – 1.

16. WÓLKA

- sklep spożywczo-przemysłowy – 2 (1 GS „SCH”, 1 – prywatny),
- usługi marketingowe,
- usługi remontowo-budowlane – 1.

17. CHODORÓWKA NOWA

- bar gastronomiczny – 1,
- sklep spoż.-przemysłowy – 1,
- instalatorstwo sanitarne i c.o. – 1,
- sprzedaż bezpośrednia art. przemysłowych i usług – 1.

18. DRYGA

- zakład tartaczno-stolarski – 1.

19. DOMURATY

- sklep spożywczo-przemysłowy – 1,
- inseminacja zwierząt – 1.

20. PODHORODNIANKA

- prace remontowo-budowlane – 1.

21. CHODORÓWKA STARA

- usługi młynarskie – 1,
- sprzęt zbóż kombajnem – 1,
- skup płodów i produktów rolnych – 1,
- handel obwoźny art. spożywczych – 1.

22. GRODZISK

- zakład blacharsko-lakierniczy – 1,
- sprzedaż bezpośrednia art. konsumpcyjnych – 1,
- inseminacja zwierząt – 1.

23. KRZYWA

- elektromechanika – 1,
- usługi młynarskie – 1.

24. LEŚNIKI

- murarstwo – 2.

25. RUTKOWSZCZYŻNA

- usługi muzyczne, handel stały i obwoźny art. przemysłowe – 1,
- usługi remontowo budowlane, instalatorstwo sanitarne i c.o. – 1,

26. JATWIEŻ DUŻA

- sklep płodów i produktów rolnych, sprzedaż środków do produkcji rolnej – 1.

27. OLSZANKA

- sprzedaż środków do produkcji rolnej – 1.

28. LAUDAŃSZCZYŻNA

- wykańczanie wnętrz – 1.

29. DUBASIEWSKIE KOL.

- pozyskiwanie i zrywka drewna, prace przy zagospodarowaniu lasu – 1,
- sprzedaż bezpośrednia art. konsumpcyjnych – 1.

30. KOL. BACHMACKIE

31. BRUKOWO

32. CHLEWISK DOLNY

33. CHLEWISK GÓRNY

34. CHMIELNIKI

35. CHMIELÓWKA

36. CHODORÓWKA STARA KOL.

37. CIEMNE

38. DUBASIEWSZCZYŻNA

39. GRYMIACZKI

40. KIERSNÓWKA

41. MORGI

42. NOWE STOJŁO

43. OKOPY

44. OSTRÓWEK

45. PODGRODZISK

46. POŁOMIN KOL.

47. POŚWIETNE

48. SUCHA GÓRA

49. TABLEWO

50. KOL. ZGIERSZCZAŃSKIE

51. ŻAKLE

- działalność gospodarcza nie występuje.

CZĘŚĆ II

KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA I GMINY SUCHOWOLA

1. OGÓLNE KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA I GMINY.

Polityka przestrzenna gminy powinna być podporządkowana głównym funkcjom miasta i gminy.

Miasto Suchowola będzie pełnić funkcje lokalnego ośrodka rozwoju w zakresie obsługi ludności, mieszkalnictwa oraz drobnego przemysłu przetwórstwa rolno-spożywczego.

Podstawową funkcją gminy będzie produkcja rolna o specjalizacji chowu bydła, trzody chlewnej i uprawy zbóż oraz ziemniaków.

1.1. Problemy i bariery rozwoju miasta i gminy

Wyłonienie barier rozwoju miasta i gminy Suchowola pozwoli w przyszłości przewidywać w budżetach gminy odpowiednich środków finansowych na ich pokonanie, zapewne nie wszystkie problemy muszą pociągać wydatki finansowe. Z opracowanych uwarunkowań rozwoju przestrzennego gminy można określić następujące problemy rozwojowe:

- a) brak przemysłu i miejsc pracy dla ludności pozarolniczej jak też dla ludności zbędnej w rolnictwie,
- b) przeludnienie wsi i starzenie się ludności wiejskiej,
- c) braki w infrastrukturze technicznej,
- d) uwarunkowania wynikające z ochrony środowiska, a także z ochrony gruntów rolnych i leśnych,
- e) potencjalne zagrożenie wynikające z utraty mocy prawnej planów zagospodarowania przestrzennego gminy, które ma nastąpić po 1999 r. Fakt ten może wpłynąć dezorganizująco na politykę ładu przestrzennego.

1.2. Szanse rozwoju miasta i gminy

Z przedstawionych w części I uwarunkowań rozwoju miasta i gminy Suchowola wyłaniają się szanse rozwojowe, które mogą być wykorzystane w polityce gospodarczej i przestrzennej oraz do promocji miasta i gminy potencjalnym inwestorom.

Szansami rozwoju miasta i gminy są:

- a) położenie blisko granicy wschodniej a co za tym idzie duża chłonność rynku zbytu produkcji rolniczej,
- b) położenie gminy w otulinie Biebrzańskiego Parku Narodowego – rozwój turystyki,
- c) przynależność do takich stowarzyszeń jak:
 - Stowarzyszenie Gmin Górnej Biebrzy,
 - Gospodarcza Unia Gmin, Progres XXI,
 - Związek gmin „Kumiałka Biebrza” (siedziba w Korycinie),
- d) Związek Gmin Wiejskich R.P.,
- e) popularność miasta w związku z urodzeniem i izba pamięci ks. Jerzego Popiełuszki
 - liczne pielgrzymki krajowe i zagraniczne,
- f) przebieg przez miasto drogi nr 19 łączącej Białystok z Augustowem,
- g) obszary przydatne dla rozwoju rekreacji i wypoczynku świątecznego,

- h) stosunkowo dobrze rozwinięta infrastruktura społeczna i techniczna,
- i) Szanse na gazyfikację gminy w związku z projektowanym przebiegiem gazociągu wysokiego ciśnienia relacji Dąbrowa Białostocka – Suchowola,
- j) dość dobra jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej dającej szanse intensyfikacji produkcji rolniczej.

1.3. Cele rozwoju przestrzennego miasta i gminy

1.3.1. Główne cele rozwoju

- a) generalnym celem rozwoju miasta i gminy jest zwiększenie ilości miejsc pracy i dochodów pozwalających na godziwy poziom życia. W rozwoju miasta i gminy należy dążyć do zaspokojenia potrzeb społeczności lokalnej i zabezpieczenia powiązań społeczno-ekonomicznych terenów wiejskich z miastem oraz z gminami sąsiednimi i województwem w sferach społecznej, ekologicznej i infrastruktury technicznej,
- b) społecznym efektem rozwoju miasta i gminy będzie poprawa szeroko rozumianych warunków życia mieszkańców.

1.3.2. Cele ekologiczne rozwoju

- a) ochrona funkcjonowania i zachowania ciągłości przestrzennej systemu środowiska przyrodniczego,
- b) wzbogacanie i racjonalne wykorzystanie walorów systemu przyrodniczego dla rekreacji i rolnictwa,
- c) zapewnienie normatywnych warunków sanitarnych zamieszkiwania ludności w zakresie jakości powietrza atmosferycznego, poziomu hałasu i wibracji oraz elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego.

1.3.3. Cele społeczne w zagospodarowaniu przestrzennym:

- a) tworzenie warunków do wzrostu ilości miejsc pracy na terenie miasta i gminy, szczególnie w obsłudze wsi i turystyce,
- b) walka z patologią społeczną (pijaństwo, narkomania, nikotynizm),
- c) w polityce rozwoju mieszkalnictwa należy dążyć do stworzenia warunków do podniesienia standardu zamieszkiwania tzn. wzrostu jakości budowanych mieszkań, ich wyposażenia oraz remontu mieszkań zaniedbanych,
- d) należy sprzyjać podniesieniu poziomu wykształcenia ludności, rozwojowi kultury, sportu, ochrony zdrowia i opieki społecznej.

1.3.4. Cele rozwoju gospodarczego:

- a) efektywne wykorzystanie surowców lokalnych, zasobów pracy, tradycji produkcyjnych, nie zagospodarowanego majątku produkcyjnego,
- b) rozwój funkcji produkcyjnych na wyznaczonych do tego celu terenach,
- c) poprawa struktury obszarowej gospodarstw rolnych,
- d) rozwój urządzeń obsługi rolnictwa i wsi,
- e) właściwe wykorzystanie możliwości produkcyjnych rolnictwa zgodnie z uwarunkowaniami wynikającymi z jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- f) należy dążyć do rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego opartego na surowcach miejscowych.

1.3.5. Cele rozwoju komunikacji:

- a) należy dążyć do stworzenia właściwych warunków do zaspokojenia potrzeb społecznych w zakresie przemieszczania się ludzi i towarów na terenie miasta i gminy, jak też przemieszczeń zewnętrznych, w tym tranzytu ludzi i towarów przez tereny miasta i gminy,
- b) zapewnienie funkcjonowania w odpowiednim standardzie prędkości swobody ruchu tranzytowego na drogach krajowych i wojewódzkich,
- c) minimalizacja kolizji między ruchami komunikacyjnymi a zabudową i środowiskiem przyrodniczym,
- d) utrzymanie w należytym stanie dróg gminnych,
- e) podnoszenie standardu wyposażenia dróg w urządzenia obsługi komunikacji zwłaszcza przy drogach krajowych i wojewódzkich.

1.3.6. Cele rozwoju infrastruktury technicznej:

- a) w zakresie zaopatrzenia w wodę i gospodarki ściekowej należy dążyć do rozwoju systemów wodociagowych, kanalizacyjnych i utylizacji odpadów w celu zaspokojenia potrzeb wodnych mieszkańców, podmiotów gospodarczych i społecznych w odpowiednich standardach,
- b) w zakresie energetyki należy dążyć do:
 - podniesienia niezawodności funkcjonowania elektroenergetyki,
 - rozwoju telefonizacji gminy,
 - rozwoju gazyfikacji
 zapewniając zaspokojenie zapotrzebowania podmiotów gospodarczych, społecznych i mieszkańców na dostawę odpowiedniej ilości energii,

- c) ochrona wody, powietrza, gleby i środowiska przyrodniczego a także miejsc zamieszkiwania ludności przed zanieczyszczeniami, ściekami sanitarnymi, odpadami stałymi i zanieczyszczeniami energetycznymi,
- d) zmniejszenie uciążliwości kolizji między sieciami i urządzeniami infrastruktury technicznej a siecią osadniczą i elementami systemu przyrodniczego gminy,
- e) sprawne i niezawodne funkcjonowanie wszystkich systemów infrastruktury technicznej zapewniające zaspokojenie potrzeb w sposób ciągły i efektywny ekonomicznie.

2. KIERUNKI I ZADANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA I GMINY – REALIZACJA CELÓW ROZWOJU PRZESTRZENNEGO.

2.1. Kierunki i zadania ochrony wartości i zasobów środowiska przyrodniczego.

2.1.1. Ochrona walorów ekologicznych środowiska przyrodniczego.

Zakłada się zachowanie podstawowych elementów systemu przyrodniczego - ochronę i wzbogacanie walorów ekologicznych i wartości użytkowych oraz ich racjonalne wykorzystywanie przy zapewnieniu sprawnego funkcjonowania całego systemu przyrodniczego gminy w powiązaniu z systemem wojewódzkim i krajowym.

2.1.1.1. Dolina rzeki Biebrzy – element główny w systemie ekologiczno-przyrodniczym gminy o znaczeniu ponadregionalnym i funkcjach: ekologicznej (wiodącej), gospodarczej, bioklimatycznej, krajobrazowej, rekreacyjnej i naukowo-dydaktycznej.

Pozostałe doliny rzek: Brzozówka, Olszanka oraz pozostałe dolinki cieków i obniżeń terenowych o znaczeniu lokalnym i funkcjach: ekologicznej i krajobrazowej.

a) Podstawowym kierunkiem zagospodarowania tych obszarów jest:

- zachowanie funkcji i walorów środowiska przyrodniczego,
- ochrona przed zainwestowaniem i degradacją sanitarną,

b) Realizacja w/w kierunków wymagać będzie w szczególności:

- utrzymania dotychczasowego sposobu użytkowania, jako ciągów naturalnej zieleni łąkowo-pastwiskowej z lokalnymi skupieniami wysokiej zieleni łąkowej z możliwością realizacji w ich obrębie obiektów małej retencji wodnej (okolice Suchowoli, kol. Bachmackie, Karpowicze),
- ustalenia zakazu wykonywania prac ziemnych naruszających w sposób istotny rzeźbę terenu i stosunki wodne,
- ustalenia zakazu:
 - odprowadzenia nieoczyszczonych ścieków,
 - realizacji obiektów kubaturowych oraz zbiorników i rurociągów do magazynowania i transportu olejów i smarów,
 - zakładania i budowy stacji paliw,

- lokalizacji składowisk odpadów stałych i płynnych.

2.1.1.2. Lasy – element podstawowy w systemie ekologiczno-przyrodniczym gminy

Istniejące kompleksy leśne stanowią elementy systemu przyrodniczego o znaczeniu lokalnym i funkcjach gospodarczych (wiodąca), ekologicznych, bioklimatycznych, krajobrazowych i częściowo rekreacyjnych.

- a) Podstawowym kierunkiem zagospodarowania obszarów leśnych jest::
 - ochrona walorów przyrodniczych i użytkowych,
 - ochrona lasów wodochronnych,
 - utrzymanie ciągłości przestrzennej funkcjonowania w ramach systemu ekologicznego gminy i województwa oraz racjonalne wykorzystanie dla potrzeb gospodarczych i rekreacji.
- b) Realizacja w/w kierunków wymagać będzie w szczególności:
 - prowadzenia gospodarki leśnej zgodnie z ustaleniami planów urządzania lasów, uwzględniających zasadę powszechnej ochrony, trwałości utrzymania ciągłości użytkowania oraz dostosowania do ustalonych w planie funkcji i form użytkowania niezależnie od struktury własnościowej lasów (państwowe, prywatne),
 - wyznaczania i częściowego przystosowania kompleksów leśnych do potrzeb rekreacyjno-wypoczynkowych,
 - wykonania rekultywacji wyrobisk poeksploatacyjnych w kierunku leśnym,
 - wykonania dolesień zgodnie z opracowanymi granicami polno-leśnymi i Krajowym Programem Zwiększania Lesistości,
 - stosowania w planach miejscowych i decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, zakazów lub ograniczeń dotyczących głównie następujących czynności::
 - przeznaczenia powierzchni leśnej na cele nieleśne,
 - zabudowy z wyjątkiem urządzeń integralnie związanych z ich funkcją,
 - realizacji przebiegu urządzeń liniowych (linii elektroenergetycznych, gazociągów, ropociągów, kolektorów linii telekomunikacyjnych, dróg itp.) wymagających znacznej wycinki drzew,
 - wykonywania melioracji trwale naruszających układ stosunków wodnych w dolinach rzecznych na obszarach leśnych i prac ziemnych naruszających w istotny sposób rzeźbę terenu,
 - lokalizacje składowisk odpadów komunalnych i przemysłowych.

2.1.1.3. Zieleni urządzona – (parkowo-skwerowa, uliczna, ogrodów przydomowych, przykościelna, cmentarna, parki podworskie itp.) – elementy uzupełniające system przyrodniczy gminy, funkcjonujące głównie w strukturach jednostek osadniczych.

Zaleca się ochronę istniejącej zieleni urządzonej przed jej likwidacją z wyjątkiem szczególnych przypadków realizacji ważnych elementów komunikacyjnych lub infrastrukturalnych. Wszelka działalność modernizacyjna w parkach podworskich wymaga uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

2.1.1.4. Szczególne formy ochrony przyrody

- a) przestrzeganie i uwzględnianie w planach miejscowych zagospodarowania przestrzegania zakresów i nakazów określonych w akcie prawnym powołującym Biebrzański Park Narodowy.
- b) ochrona przed likwidacją istniejących pomników przyrody tj. 2 głazów narzutowych
- c) zaleca się ustanawianie nowych pomników przyrody oraz innych form ochrony przewidzianych ustawą o ochronie przyrody z obowiązkiem wprowadzania ich do planów miejscowych zagospodarowania przestrzennego gminy lub jej części.

2.1.2. Ochrona środowiska

2.1.2.1. Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych

- a) W ramach ochrony wód powierzchniowych i podziemnych wyodrębnia się następujące kierunki zagospodarowania:
 - Utrzymanie pierwszej klasy czystości wód rzeki Biebrzy i drugiej klasy czystości wód rzeki Brzozówki i Olszanki,
 - Utrzymanie nienaruszalnych przepływów biologicznych w/w rzek,
 - Ochrona wód gruntowych przed zanieczyszczeniami sanitarnymi i przemysłowymi.
- b) Realizacja w/w kierunków wymagać będzie w szczególności:
 - zakazu odprowadzania do wód powierzchniowych (rzek) i gruntowych ścieków sanitarnych i przemysłowych w wielkościach, które nie zapewniają utrzymania obowiązującej klasy czystości tych wód,
 - budowy stacji kontenerowych wspólnych dla zespołu wsi zwodociagowanych z późniejszymi wywozami tych nieczystości do punktu zlewnego oczyszczalni komunalnej w Suchowoli,
 - zachowania strefy ochrony bezpośredniej o szerokości 8-10 m dla ujęć wód podziemnych.

2.1.2.2. Ochrona powietrza atmosferycznego

- a) W zakresie ochrony powietrza atmosferycznego uwzględnia się następujące kierunki zagospodarowania:
 - Przeciwdziałanie wzrostowi zanieczyszczeń powietrza głównie produktami pochodzącymi z procesów energetycznych, przemysłowych oraz komunikacji (zwłaszcza pyłów zawieszonych, dwutlenku siarki i azotu oraz ołowiu),
 - Poprawa warunków życia ludzi zamieszkałych na terenach będących w zasięgu oddziaływania zanieczyszczeń lub w jednostkach osadniczych o dużej koncentracji lokalnych źródeł ciepła.
- b) Realizacja w/w kierunków wymagać będzie w szczególności:
 - obowiązku stałego monitoringu atmosfery jako podstawy ustalania lokalnych jednostkowych norm emisji zanieczyszczeń lub ich likwidacji w formie stosownych decyzji organu kompetentnego d/s. ochrony środowiska,

- ustalenia w planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego obszaru gminy lub jej części norm dopuszczalnych stężeń substancji zanieczyszczających dla terenów podlegających szczególnej ochronie.

Tabela nr 57

Biebrzański Park Narodowy

l.p.	Nazwa substancji	Dopuszczalne wartości stężeń w mikrogramach na metr sześcienny (mg/m^3) w odniesieniu do okresu		
		30 min.	24 godz.	roku
1.	Dzwutlenek azotu	90	50	20
2.	Dwutlenek siarki	150	75	15
3.	Fluorowodór	3	0,4	0,02
4.	Ozon	150	65	-

- wydawania nakazów instalowania urządzeń do redukcji zanieczyszczeń oraz zmian profilu i technologii produkcji w obiektach stanowiących główne źródło zanieczyszczeń,
- stosowania w ciepłownictwie paliw o mniejszej uciążliwości dla środowiska (np. gazu ziemnego i płynnego oraz oleju opałowego) – szczególnie na obszarach objętych ochroną prawną,
- utrzymania zasady, że ponadnormatywna uciążliwość sanitarna zakładów powinna mieścić się w granicach własnych działek,
- utrzymania dobrego stanu dróg kołowych łącznie z zachowaniem płynności ruchu na tych drogach, szczególnie w obrębie obszarów zabudowanych i na terenach objętych ochroną prawną,
- przestrzegania wartości dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń w emisjach energetycznych i technologicznych.

2.1.2.3. Ochrona ludzi i środowiska przed hałasem i wibracjami

- Kierunki gospodarki przestrzennej w w/w zakresie dotyczą minimalizacji poziomu hałasu i wibracji głównie w obszarach stałego pobytu ludzi i rekreacji,
- Realizacja w/w kierunków wymagać będzie w szczególności:
 - eliminacji z obszarów zamieszkałych źródeł hałasu o ponadnormatywnym natężeniu (zabezpieczenia techniczne lub zmiana technologii i urządzeń),
 - przestrzegania w planach miejscowych i decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania zasady, iż hałas i wibracje przekraczające dopuszczalne natężenie nie mogą sięgać poza obręb działki na której są wytwarzane,
 - ustalenia w planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego obszaru gminy lub jej części norm dopuszczalnych natężeń hałasu w

szczegółności dla terenów podlegających szczególnej ochronie, zabudowy mieszkaniowej i strefy rolno-osadniczej.

Tabela nr 58

l.p.	Przeznaczenie terenu	Dopuszczalny poziom hałasu wyrażony równoważnym poziomem dźwięku A w dB					
		Drogi		Pozostałe obiekty i grupy źródeł hałasu		Linie elektroenergetyczne	
		pora dnia przedział czasu odniesienia równy 16 godzinom	pora nocy przedział czasu odniesienia równy 8 godzinom	pora dnia – przedział czasu odniesienia równy 8 najniższ. Godz. dnia	pora nocy – przedział czasu odniesienia równy 1 najniższ. godz. nocy	pora dnia – przedział czasu odniesien. równy 16 godzinom	pora. nocy przedział czasu odniesien. równy 8 godzinom
1.	Tereny wypoczynkowo-rekreacyjne poza miastem, tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, tereny zabudowy związanej ze stałym lub wielogodzinnym pobytem dzieci	55	45	45	40	50 45	45 40
2.	Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej, tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z usługami rzemieślniczymi, teren zabudowy zagrodowej	60	50	50	40	50	45

- określenie zasad i warunków sytuowania nowej zabudowy w stosunku do dróg o znacznej uciążliwości akustycznej (droga krajowa S-19)

2.1.2.4. Ochrona ludzi i środowiska przed szkodliwym elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym

- Kierunki gospodarki przestrzennej w w/w zakresie dotyczą głównie zmniejszania do minimum oddziaływania szkodliwego promieniowania na ludzi i środowisko przyrodnicze,
- Realizacja w/w kierunków wymagać będzie w szczególności:
 - zapobiegania zagrożeniom, w planach miejscowych i decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania, poprzez zachowanie odpowiednich stref ochronnych od zabudowy ze stałym pobytem ludzi, linii napowietrznych WN o wielkościach jak niżej:
 - dla linii WN 110 kV – min. 14,5 m od skrajnego przewodu, a zalecana odległość od osi linii – 40 m.

2.1.2.5. Ochrona powierzchni ziemi

- a) W ramach ochrony powierzchni ziemi i racjonalnego wykorzystania jej walorów użytkowych, przyjmuje się następujące kierunki zagospodarowania:
- ochronę powierzchni ziemi przed zanieczyszczeniami (odpadami) stałymi i płynnymi,
 - ochronę rolniczej przestrzeni produkcyjnej przed przeznaczeniem jej na cele nierolnicze,
 - ochronę powierzchni ziemi przed skutkami powierzchniowej eksploatacji surowców mineralnych.
- b) Realizacja w/w kierunków wymagać będzie w szczególności:
- budowy nowego gminnego wysypiska śmieci,
 - kontynuowanie selektywnej zbiórki odpadów,
 - budowy stacji kontenerowych wspólnych dla zespołu wsi zwodociagowanych z późniejszym wywozem tych nieczystości do punktu zlewnego oczyszczalni w Suchowoli,
 - zachowanie dotychczasowej struktury przestrzennej gruntów rolnych i leśnych z możliwością ekologicznego jej wzbogacania (zadrzewienia śródpolne, remizy, użytki ekologiczne itp.),
 - utrzymanie wartościowych i intensywnie użytkowanych gruntów rolnych jako rolniczej przestrzeni produkcyjnej z zachowaniem dotychczasowych form użytkowania i kierunków produkcji przy jednoczesnym prowadzeniu działań inspirujących na rzecz rozwoju rolnictwa ekologicznego,
 - przyjmowania w planach miejscowych zwartych kompleksów gleb chronionych (III^a, III^b, IV^a, IV^b) jako ogranicznika rozwoju budownictwa pozarolniczego z uwzględnieniem ustawowych przepisów w tym zakresie,
 - wyłączenie obszarów użytków ornych zdrenowanych spod jakiegokolwiek zabudowy kubaturowej,
 - racjonalnej eksploatacji złóż surowców mineralnych z zachowaniem wymogów określonych w ustawie z dnia 4 lutego 1994 r. – prawo geologiczne i górnicze Dz. U. nr 27, poz. 96,
 - sukcesywnej rekultywacji wyrobisk poeksploatacyjnych głównie o kierunku leśnym,
 - zachowania w dotychczasowym użytkowaniu terenów uznanych za „obszary perspektywiczne występowania surowców mineralnych” – są to obszary położone w okolicy wsi: Okopy, Bachmackie, kol. Kopciówka, Wólka, Połomin i Sucha Góra.

2.2. Kierunki i zasady ochrony dóbr kultury

Ochrona i utrzymanie w należytych stanie obiektów zabytkowych i obiektów o charakterze zabytkowym wymaga wiele nakładów pieniężnych, będzie to coraz trudniejsze, gdy następuje spadek liczby ludności w gminie i niektóre obiekty zostaną przekazane gminie wyłącznie na jej utrzymanie.

Istniejące na obszarze gminy dobra kultury w postaci obiektów zabytkowych, obiektów o charakterze zabytkowym oraz obiektów archeologicznych, będą nabierały z biegiem lat wartości historycznych i przy braku odpowiednich działań w celu utrzymania ich w odpowiednim stanie mogą ulec degradacji technicznej. Dlatego też utrzymanie ich będzie wymagało skoordynowanych działań administracji rządowej i samorządowej:

2.2.1. Ochrona obiektów zabytkowych o wartościach kulturowych wymagać będzie:

- ustalenia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego odpowiedniego postępowania w celu ochrony zabytków i obiektów o wartościach kulturowych,
- ścisłej współpracy władz gminy z Państwową Służbą Ochrony Zabytków,
- kontrolowania stanu technicznego obiektów oraz udzielanie pomocy ich właścicielom przy udziale Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w celu należytego utrzymania zabytków,
- dbanie o właściwe wykorzystanie funkcji obiektów a przy zauważonych zaniedbaniach i braku zainteresowania właściciela, przejęcie w drodze wykupu, obiektu przez gminę,
- w przypadku konieczności rozbiórki lub przeniesienia obiektu należy dokonać inwentaryzacji na zasadach określonych przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

2.2.2. Ochrona stanowisk archeologicznych wymagać będzie:

- wprowadzenia odpowiednich ustaleń, w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, dotyczących ochrony stanowisk archeologicznych,
- w przypadku wystąpienia konieczności przeznaczenia terenów ze stanowiskiem archeologicznym na ważne cele publiczne należy w planie miejscowym zagospodarowania przestrzennego ustalić sposób postępowania uzgodniony z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków Archeologicznych,
- w wypadku natrafienia na obiekty nieznanego pochodzenia podczas prowadzenia robót ziemnych, należy powiadomić służby archeologiczne,
- stanowiska archeologiczne powinny być wyłączone z użytkowania i przejmowane na własność gminy.

2.2.3. Tworzenie nowych wartości kulturowych

- należy dążyć do indywidualizowania przestrzennych form zabudowy i zagospodarowania przestrzeni publicznych w dostosowaniu do otaczającej zabudowy i krajobrazu,
- wyżej wymienione działania należy wpisywać do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- kultywowanie regionalnych form architektonicznych oraz tradycji materiałowych i konstrukcyjnych.

2.3. Kierunki rozwoju infrastruktury społecznej

2.3.1. Tendencje demograficzne

Od wielu lat w gminie Suchowola występuje tendencja spadkowa liczby ludności, w mieście zaś wzrost liczby ludności, należy przypuszczać, że proces ten przebiegać będzie podobnie w okresie perspektywicznym.

Opracowana prognoza demograficzna dla województwa białostockiego, określa liczbę ludności dla miasta i gminy Suchowola w następujących wielkościach:

	miasto	wieś	razem – osób
2000 r.	2.530	5.270	7.800
2005 r.	2.610	4.890	7.500
2010 r.	2.700	4.400	7.100

Konsekwencją zmian zachodzących w strukturze ludności gminy będzie:

- nieznaczny spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym,
- spadek liczby ludności w wieku produkcyjnym,
- wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym.

Proces wyludnienia się wsi oraz starzenia się ludności spowoduje konieczność:

- ukierunkowania instrumentów polityki na proces wzrostu powierzchni gospodarstw rolnych,
- dostosowywanie zmian w infrastrukturze społecznej,
- zagospodarowywanie obiektów opuszczonych przez użytkowników.

2.3.2. Mieszkalnictwo

Z prognozy demograficznej wynika, że na terenie miasta wystąpi potrzeba ilościowego wzrostu zasobów mieszkaniowych, a na terenach wiejskich potrzeby te ograniczą się do wymiany istniejących zasobów zużytych.

Przy założonej liczbie ludności w mieście przewiduje się następujące wielkości zasobów mieszkaniowych w poszczególnych latach:

2000 r.	760 mieszkań
2005 r.	790 mieszkań
2010 r.	820 mieszkań

Zakładany wskaźnik nasycenia na poziomie 400 mieszkań na 1000 mieszkańców, w wytycznych dla gminy (w załączeniu) może być zrealizowany w dalszej perspektywie.

Główne zadania w zakresie mieszkalnictwa to:

- a) przygotowanie nowych terenów budowlanych w Suchowoli,
- b) utrzymanie, modernizacja, wymiana i uzupełnienie zabudowy mieszkaniowej w wolnych przestrzeniach istniejących między zabudową (plombę),

- c) zabezpieczenie środków budżetowych na właściwe utrzymanie istniejącego budownictwa komunalnego a w przyszłości dążenie do ich prywatyzacji,
- d) rozwój systemów infrastruktury technicznej podnoszącej standard mieszkań i warunków zamieszkiwania ludności,
- e) przejmowanie do zasobów komunalnych – zasobów prywatnych opuszczonych lub których stan techniczny jest zagrożony, a właściciele nie są w stanie dokonać remontów na własny koszt zapewniając dotychczasowym właścicielom mieszkań zamiennych.

2.3.3. Usługi:

- a) Obsługa ludności na poziomie ponad podstawowym w zakresie lecznictwa zamkniętego i specjalistycznego, kultury, sportu kwalifikowanego, specjalistycznego handlu i rzemiosła, administracji państwowej, sądownictwa, obsługi finansowej, ubezpieczeń, szkolnictwa średniego, specjalistycznego (liceum ogólnokształcące i zespół szkół zawodowych oraz gimnazjum istnieje w Suchowoli) realizowana będzie w miastach Sokółce i Dąbrowie oraz w Białymstoku
- b) Obsługa ludności w zakresie komunalnych usług podstawowych i oświaty, zdrowia, kultury i sportu pozostanie na obecnym poziomie. Obiekty te powinny być utrzymane w dobrym stanie technicznym, przy ciągłym polepszaniu jakości wyposażenia.
Ze względu na wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym może zaistnieć konieczność zabezpieczenia miejsc w domach opieki społecznej, szczególnie dla ludzi samotnych.
- c) Główne zadania w zakresie podstawowych usług komunalnych to:
Zapewnienie w budżecie miasta i gminy odpowiednich środków finansowych na utrzymanie, modernizację i rozbudowę urządzeń, które są niezbędne miejscowej ludności:
 - Liceum Ogólnokształcące w Suchowoli
 - Zespołowi Szkół w Zawodowych w Suchowoli
 - tworzenie, zgodnie z przeprowadzoną reformą oświaty, gimnazjum w Suchowoli,
 - szkołom podstawowym w: Czerwonce, Wólce, Chodorówce Nowej, Jatwiezi Dużej i Suchowoli,
 - Przychodni Rejonowej w Suchowoli i ośrodkowi zdrowia w Wólce,
 - Gminnemu Ośrodkowi Kultury w Suchowoli wraz z kinem i biblioteką,
 - obiektom sportowym,
 - strażnikom Ochotniczej Straży Pożarnej – w Suchowoli, Wólce, Pokośnie, Czerwonce,
 - tworzenie warunków do zagospodarowania nieużytkowanych obiektów komunalnych, terenów usługowych oraz terenów wyznaczonych w planach zagospodarowania przestrzennego pod kątem rozszerzenia funkcji użytkowej oraz zmiany przeznaczenia, w zależności od potrzeb i warunków urbanistycznych i przyrodniczych.
 - tworzenie warunków do rozwoju zabudowy mieszkaniowo-usługowej i produkcyjnej na nowych terenach określonych w niniejszym studium.

- sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.
- uzbrojenie terenów w urządzenia infrastruktury technicznej.

d) Obiekty i urządzenia pozostałe

Zakłada się utrzymanie istniejących usług oraz ich rozbudowę i modernizację dla podniesienia ich standardów.

Przewiduje się również tworzenie nowych rodzajów usług, które mogą powstać w związku z rozwojem postępu i cywilizacji.

Główne zadania to:

- utrzymanie istniejących usług handlowych i gastronomicznych, obiektów administracyjnych, obiektów sakralnych, obiektów usług rzemieślniczych. Dotyczy to obiektów omówionych w rozdziale 5 „Urządzenia obsługi ludności”,
- tworzenie warunków do rozwoju nowych urządzeń, obiektów usługowych głównie w zakresie handlu, gastronomii, rzemiosła, urządzeń turystyki i wypoczynku oraz innych urządzeń usługowych wynikających z zapotrzebowania ludności.

Przygotowanie terenów pod nowe usługi powinno dokonywać się poprzez zmianę istniejących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego lub też sporządzania nowych. Należy wykorzystać istniejące obiekty opuszczone przystosowując je do nowych funkcji.

Należy przypuszczać, że zainteresowanie rozwojem usług będzie wzrastać w miarę wzrostu zamożności ludności i napływu ludności chętnej do odpoczynku z terenów o zagrożonym skażeniem środowiska naturalnego.

2.4. Kierunki i zadania rozwoju gospodarczego miasta i gminy oraz terenów dla tych potrzeb

2.4.1. Kierunki rozwoju przemysłu i rzemiosła oraz obszary pod zabudowę przemysłowo-rzemieślniczą.

Obecnie przemysł w gminie to tylko: 2 piekarnie i masarnia.

Jednak w perspektywie przemysł i rzemiosło produkcyjne ma szansę rozwoju w oparciu o surowce miejscowe pochodzenia rolniczego oraz możliwości eksploatacyjne surowców mineralnych.

Pomocą do rozwoju będzie aktywność gospodarcza mieszkańców gminy, niewykorzystany majątek produkcyjno-rolniczy oraz warunki terenowe. Niewykorzystany majątek produkcyjny po byłych szkołach w Drydze, Kiersnówce, Domuratach, Horodniance, Pokośnym, może być zaoferowany potencjalnym nabywcom o ile będą uelastycznione funkcje tych terenów w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy w kierunku możliwości usługowych, rzemieślniczych i innych w zależności od potrzeb.

Przy wprowadzeniu zmian do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy należy uwzględnić lokalne uwarunkowania

Bogactwo zasobów mineralnych stwarza szansę rozwojową kopalnictwa, warunki ich eksploatacji wymagają:

- sporządzenia dokumentacji geologicznej (złóż piasku, żwirów, gliny),
- przeznaczenia w planach miejscowych udokumentowanych złóż na cele eksploatacji powierzchniowej,
- wyznaczenie w sąsiedztwie udokumentowanych złóż ewentualnych zakładów przetwarzających je.

2.4.2. Kierunki rozwoju rolnictwa i leśnictwa.

a) rolnicza przestrzeń produkcyjna

Gmina Suchowola podobnie jak obecnie, będzie gminą o wiodącej funkcji rolniczej. Kierunki produkcji nie ulegną zasadniczej zmianie w produkcji rolniczej nadal będzie dominowała uprawa zbóż, przy zwiększającej się powierzchni uprawy pszenicy i jęczmienia oraz uprawa ziemniaków, w produkcji zwierzęcej chów bydła i trzody chlewnej.

Zwiększy się zapewne liczba gospodarstw specjalistycznych.

Stopniowo zmniejszać się będzie liczba gospodarstw rolnych, co spowoduje wzrost ich powierzchni, staną się gospodarstwami towarowymi. Tempo tych zmian zależeć będzie od prowadzonej polityki rolnej państwa – ceny produktów rolniczych, ceny środków produkcji, możliwości zbytu, tanich kredytów itp. oraz od możliwości tworzenia nowych miejsc pracy dla ludności odchodzącej z rolnictwa.

Następować też będzie wzrost poziomu technologii prac rolniczych i warunków cywilizacyjnych życia mieszkańców wsi, co może być zrealizowane przy intensywnym rozwoju systemów infrastruktury technicznej.

Efekty te można osiągnąć przy:

1. Ochronie i poprawie jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej poprzez:

- kontynuację regulacji stosunków wodnych,
- ochronę systemów melioracyjnych przed zniszczeniem w trakcie przeprowadzania działań inwestycyjnych w sferze infrastruktury technicznej,
- ochronę gleb dobrych przed przeznaczeniem ich na cele nierolnicze.

2. Poprawie struktury własnościowej

- sukcesywne prowadzenie scaleń, co wpłynie na polepszenie rozłogów gospodarstw rolnych (zmniejszenie czasu na dojazdy do pól),
- powstawanie dużych gospodarstw rolnych (łatwiejsza mechanizacja prac),
- rozwój specjalizacji gospodarstw poprzez doradztwo i pomoc finansową, powiązania z zakładami produkcyjnymi przez umowy kontraktacyjne itp.

Wspieranie rozwoju otoczenia rolnictwa w zakresie mechanizacji, zaopatrzenia i zbytu środków produkcji, przetwórstwa rolniczego, usług weterynaryjnych:

- sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.
- uzbrojenie terenów w urządzenia infrastruktury technicznej.

d) Obiekty i urządzenia pozostałe

Zakłada się utrzymanie istniejących usług oraz ich rozbudowę i modernizację dla podniesienia ich standardów.

Przewiduje się również tworzenie nowych rodzajów usług, które mogą powstać w związku z rozwojem postępu i cywilizacji.

Główne zadania to:

- utrzymanie istniejących usług handlowych i gastronomicznych, obiektów administracyjnych, obiektów sakralnych, obiektów usług rzemieślniczych. Dotyczy to obiektów omówionych w rozdziale 5 „Urządzenia obsługi ludności”,
- tworzenie warunków do rozwoju nowych urządzeń, obiektów usługowych głównie w zakresie handlu, gastronomii, rzemiosła, urządzeń turystyki i wypoczynku oraz innych urządzeń usługowych wynikających z zapotrzebowania ludności.

Przygotowanie terenów pod nowe usługi powinno dokonywać się poprzez zmianę istniejących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego lub też sporządzania nowych. Należy wykorzystać istniejące obiekty opuszczone przystosowując je do nowych funkcji.

Należy przypuszczać, że zainteresowanie rozwojem usług będzie wzrastać w miarę wzrostu zamożności ludności i napływu ludności chętnej do odpoczynku z terenów o zagrożonym skażeniem środowiska naturalnego.

2.4. Kierunki i zadania rozwoju gospodarczego miasta i gminy oraz terenów dla tych potrzeb

2.4.1. Kierunki rozwoju przemysłu i rzemiosła oraz obszary pod zabudowę przemysłowo-rzemieślniczą.

Obecnie przemysł w gminie to tylko: 2 piekarnie i masarnia.

Jednak w perspektywie przemysł i rzemiosło produkcyjne ma szansę rozwoju w oparciu o surowce miejscowe pochodzenia rolniczego oraz możliwości eksploatacyjne surowców mineralnych.

Pomocą do rozwoju będzie aktywność gospodarcza mieszkańców gminy, niewykorzystany majątek produkcyjno-rolniczy oraz warunki terenowe. Niewykorzystany majątek produkcyjny po byłych szkołach w Drydze, Kiersnówce, Domuratach, Horodniance, Pokośnym, może być zaoferowany potencjalnym nabywcom o ile będą uelastycznione funkcje tych terenów w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy w kierunku możliwości usługowych, rzemieślniczych i innych w zależności od potrzeb.

Przy wprowadzeniu zmian do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy należy uwzględnić lokalne uwarunkowania

Wykorzystywanie lasów do produkcji nie ulegnie zasadniczej zmianie, prowadzona będzie zgodnie z dotychczasowymi tendencjami, głównie przeróbka drewna zwłaszcza na własne potrzeby z lasów prywatnych. W perspektywie należy zwiększać pozyskiwanie i przetwarzanie runa leśnego.

Powinien też nastąpić wzrost powierzchni lasów na skutek dolesień i rekultywacji terenów powyroboiskowych.

Należy rozwijać proekologiczny kierunek gospodarki na terenach leśnych polegający na:

- ochronie różnorodności biologicznej lasów

2.5. Kierunki kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej

2.5.1. Tereny zabudowane w tym do rehabilitacji

Tereny zabudowane przedstawione zostały na planszy kierunków granice zawierające te tereny oraz działki przeznaczone pod zabudowę dotychczas obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przyjmuje się w studium jako:

granice zwartej zabudowy wsi.

Zasoby mieszkaniowe w gminie są własnością prywatną i wymagają często modernizacji. Na obszarach wsi nie wyznacza się jednak obszarów do kompleksowych procesów rehabilitacji.

2.5.2. Tereny predysponowane pod zabudowę zagrodową i mieszkalno-usługową.

Pod zabudowę należy przeznaczać przede wszystkim działki niezabudowane, leżące w granicach zwartej zabudowy wsi.

Dla leżących w wyżej wymienionych granicach terenów przeznaczonych pod zabudowę dla których nie określono zasad podziału na działki budowlane, zasad zabudowy i zasad obsługi komunikacyjnej należy sporządzić plan.

Plany urbanistyczne winny bezwzględnie zachowywać istniejącą ciągłość tradycyjnego układu rozplanowania wsi oraz charakteru zabudowy.

Na pozostałych terenach leżących w granicach zwartej zabudowy wsi uzupełnienie zabudowy może następować bez wcześniejszego sporządzania planu przy przyjęciu następujących zasad i warunków kształtowania zabudowy:

- nowa zabudowa bezwzględnie zharmonizowana z krajobrazem,
- powierzchnie zabudowane i utwardzone na działkach nie mogą przekraczać 20 % jej powierzchni,
- budynki mieszkalne parterowe z użytkowym poddaszem z wyjątkiem przypadków dostosowania nowej zabudowy do zabudowy już istniejącej,
- dachy symetryczne,
- stosowanie do prac elewacyjnych materiałów pochodzenia rodzinnego (drewno, kamień),
- przy zabudowie plombowej zachowanie istniejącej linii zabudowy oraz charakteru i gabarytu zabudowy w sąsiedztwie.

Przy przeznaczeniu pod zabudowę gruntów leżących w bezpośrednim sąsiedztwie zwartej zabudowy wsi należy stosować się do wyżej podanych zasad kształtowania zabudowy.

2.5.3. Funkcje i zasady kształtowania rozwoju przestrzennego miejscowości gminnej – Suchowola

- 1) Główny cel w zakresie rozwoju gospodarczego i społecznego to zachowanie i rozwój istniejącej funkcji gminnego ośrodka obsługi ludności.
- 2) Rozwój przestrzenny:
 - a) Dalszy rozwój przestrzenny miejscowości powinien odbywać się:
 - o zabytkowy układ urbanistyczny miasta,
 - uwzględnienie dotychczasowego przeznaczenia obszarów w szczegółowych planach miejscowości Suchowola,

- pożądane jest opracowanie studium wartości kulturowych m. Suchowoli oraz objęcie ochroną konserwatorską układu przestrzennego Suchowoli.
- b) Jako obszary rozwoju zainwestowania na planszy kierunków pokazane zostały:
- obszary zabudowy mieszkaniowej, usługowej i wielofunkcyjne oznaczone na mapie kierunków (MUP),
 - wprowadzenie zainwestowania na nowe obszary warunkowane jest:
 - sporządzeniem miejscowego planu zagospodarowania,
 - budową infrastruktury technicznej,
 - dostosowaniem zabudowy do istniejącego krajobrazu.
- 3) uzupełnienie, wymiana, modernizacja na terenach z zdeteminowanych podziałach własnościowych, na których przestaną obowiązywać miejscowe plany może następować bez obowiązkowego sporządzania planu przy spełnieniu następujących warunków jako polityka przestrzenna miejscowości gminnej tj:
- utrzymanie skali i charakteru zabudowy w sąsiedztwie,
 - zachowanie istniejących linii zabudowy.

2.5.4. Kierunki zabudowy usług turystycznych

1. Położenie miasta Suchowoli:
 - na granicy Biebrzańskiego Parku Narodowego i jego otuliny,
 - przy szlaku turystycznym do terenów jezior mazurskich,
 - przy międzynarodowej drodze Via Baltica stwarza możliwości rozwoju turystyki.

Funkcja ta może być rozwijana poprzez tworzenie warunków do powstawania usług gastronomii, moteli, hoteli, miejsc obsługi podróżnych (M.O.P.) itp.
2. Podstawę do rozwoju funkcji turystyczno-wypoczynkowej codziennej i świątecznej jest szczególna specyfika obszaru biebrzańskiego; bogactwo botaniczne, ornitologiczne i świata zwierzęcego oraz istniejące warunki gospodarki mogą sprzyjać turystycznej atrakcyjności obszaru.
3. Na terenie gminy Suchowola w dalszym ciągu utrzymywać się będą istniejące formy rekreacji tj. turystyka krajoznawcza i kwalifikowana (piesza, rowerowa, wodna, spływy kajakowe, wędkarstwo) wymagać to będzie podniesienia poziomu w wyposażenie usługowe.
4. Terenami predysponowanymi do zabudowy letniskowej w gminie są zasoby zabudowy mieszkaniowej i obiekty szkół nieużytkowanych, które mogą być przystosowane na te potrzeby.
5. Do rozwoju usług turystyki – obsługi wypoczynku (bazy noclegowe, pola biwakowe, pola namiotowe, parkingi, wiejskie pensjonaty, bazy żywieniowe) w „studium” przeznacza się tereny we wsiach położonych w otulinie Biebrzańskiego Parku Narodowego.

Są to wsie: Domuraty, Podkamionka, Horodniana, Ciemne, Żakle, Rutkowszczyzna, Podostrówek, Głębowczyzna, Grymiaczki, Karpowicze, Jatwież Duża, Jatwież Mała.

W ciągu wsi nadbiebrzańskich proponuje się także wyznaczenie ścieżek rowerowych.

Wyznaczenie nowych terenów usług turystycznych winno się odbywać w oparciu o istniejący układ osadniczy i plomby.

Za szczególnie ważne należy uznać:

- utrzymanie istniejącego charakteru funkcji i przestrzennego zagospodarowania otuliny Parku,
- nastawienie na ulepszenie istniejącego zagospodarowania przestrzennego poprzez podnoszenie jego standardów i dostosowanie do wymogów ochrony środowiska,
 - wyposażenie nadwodnych pól biwakowych w urządzenia przystaniowe obsługujące ruch nawodny,
 - zapewnienie konserwacji istniejących obiektów o charakterze folklorystyczno-kultowych jak kapliczki, krzyże, grodziska,
 - dopuszczenie do funkcjonalnych przekształceń istniejącej zabudowy mieszkalnej i gospodarczej na cele turystycznej bazy noclegowej i usługowej,
 - wyposażenie komunikacyjne (podjazdy, place postojowe) sanitarne i informacyjne istniejących i nowych miejsc zatrzymań,
 - dla nowej zabudowy, a także w przypadku przekształceń i remontów zabudowy istniejącej ustala się stosowanie zabudowy jednokondygnacyjnej ze stromym dachem ceramicznym z dopuszczalnością 1 ½ kondygnacji (z wykorzystaniem poddasza).

Przystosowanie terenów dla potrzeb wypoczynku i turystyki powinno obejmować:

- sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego wyznaczonych w studium na cele turystyki i wypoczynku,
- wyprzedzającą budowę infrastruktury technicznej.

2.5.5. Obowiązki w zakresie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

Obowiązek opracowywania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego wynika z art. 13 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 15, poz. 139).

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego gmina sporządza:

- po zaistnieniu warunków określonych w ustawach szczególnych (np. określenie przeznaczenia i zasad zabudowy terenów rolnych na cele nierolnicze),
- dla obszarów i zespołów poddawanych ochronie przez Radę Gminy,
- w miarę pojawiających się możliwości inwestycyjnych gminy i inwestorów,
- w związku z realizacją lokalnych i ponadlokalnych celów publicznych,
- w związku z realizacją przyjętej polityki dotyczącej zagospodarowania przestrzennego gminy,

- nie ustala się w niniejszym studium terenów, dla których obowiązek sporządzenia planu miejscowego wynikałby z art. 6 ust. 5 pkt. 7 ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym z uwagi na istniejące uwarunkowania. Kolejność sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego powinna wynikać z programu realizacji komunalnych urządzeń infrastruktury technicznej na obszarze gminy, a także w związku z wystąpieniem wyżej wymienionych przypadków i potrzeb.
- Na terenach predysponowanych pod różnego rodzaju zagospodarowanie powinno być utrzymywane dotychczasowe użytkowanie gruntów.

2.5.6. Obszary niezbędne do realizacji polityki Państwa na obszarze gminy

Do ponadlokalnych celów publicznych, które będą realizowane na obszarze gminy należy zaliczyć:

- drogę ekspresową Nr S 19 tzw. Via Baltica.

Zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych wynikające z polityki przestrzennej województwa określone zostały w projekcie studium zagospodarowania przestrzennego województwa białostockiego i przedstawione w I cz. uwarunkowań w rozdziale pod tytułem i stanowią materiał pomocniczy do opracowania niniejszego studium.

Usprawnienie ruchu na drodze ekspresowej Nr S 19 polegać będzie na sukcesywnym dostosowywaniu parametrów technicznych drogi do prognozy ruchu oraz likwidowaniu kolizji z osadnictwem (Suchowoli, Chodorówka Nowa, Poświętne, Krzywa).

Na planszy studium przedstawiono trzy koncepcje obejść drogowych miejscowości Suchowoli, Chodorówka Nowa, Poświętne i oznaczono jako I, II, III wariant.

I i II wariant został naniesiony według opracowania z lat 1998-1999 wykonanego przez Transprojekt Gdański.

III wariant jest koncepcją projektantów niniejszego studium. Wybór koncepcji nastąpi na etapie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

2.6. Kierunki i zadania rozwoju komunikacji

Miasto i gmina Suchowola obsłużona będzie siecią drogową i komunikacją autobusową.

2.6.1. Układ drogowy

2.6.1.1. Drogi krajowe

2.6.1.1.1. Ustalenia dotyczące drogi krajowej Nr S 19

a) Przepustowość drogi i prognoza ruchu przedstawiają się następująco:

- Przepustowość drogi Nr 19 III klasy technicznej o szerokości jezdni 7 m przy poziomie swobody ruchu D wynosi : 1.250 p/h,
- Prognoza ruchu na podstawie pomiarów ruchu w 1995 r. przedstawia się następująco:

	1995	2000	2005	2010	2015
granica gminy - Suchowola	2.400	3.100	3.900	4.700	5.400
Suchowola - Korycin	2.300	2.900	3.600	4.200	4.800

- b) Z porównania przepustowości drogi z prognoza ruchu w 2015 r. wynoszącą 500 p/h ($0,095 \times 5.400 = 513$) wynika, że istniejący przekrój drogi ma duże rezerwy przepustowości.
- c) W związku z zaliczeniem drogi Nr 19 do dróg ekspresowych i położeniem jej w ciągu drogi ekspresowej Via Baltica (Finlandia – Estonia – Łotwa – Litwa – Polska) jej parametry należy dostosować do parametrów drogi ekspresowej w oparciu o rozporządzenie Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 2 marca 1999 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie (Dz.U .Nr 43, poz.430).
- d) Postuluje się utrzymanie wolnych od zabudowy terenów dla wykonania obejść miejscowości: Suchowola, Krzywa, Poświętne i Nowa Chodorówka, określonych na rysunku „Kierunków Zagospodarowania” niniejszego studium.
- e) Wybór trasy przebiegu obejść w/w miejscowości nastąpi w trybie planowania miejscowego.
- f) Należy liczyć się z potrzebą poszerzenia pasa drogowego do 40 m. oraz przy budowie dróg zbiorczych jednostronnych lub dwustronnych do 50 m. lub 60 m.
- g) Zgodnie z art. 43 ust. 1 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych, zmienionej art. 52 ustawy z dnia 24 lipca 1998 r. o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej – w związku z reformą ustrojową państwa (Dz. U. Nr 106, poz. 668) obiekty budowlane przy drogach publicznych powinny być usytuowane w odległości o zewnętrznej krawędzi jezdni drogi ekspresowej co najmniej:
 - na terenie zabudowy miast i wsi 20 m,
 - poza terenem zabudowy 40 m
- h) Na etapie modernizacji drogi trzeba będzie opracować ocenę oddziaływania drogi na środowisko, z uwzględnieniem właściwej prognozy ruchu, z równoczesnym ustaleniem zasad i warunków realizacji zabudowy wymagającej ochrony w jej otoczeniu oraz ochrony istniejącej zwartej zabudowy przed uciążliwościami ruchu.
- i) Uwzględnić w/w parametry drogi w ustaleniach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego łącznie z warunkami zagospodarowania ich obrzeży, wynikających z oceny oddziaływania drogi na środowisko.
- j) Wprowadzić urządzenia zabezpieczające w miejscach największych możliwości powstania kolizji na drodze z ruchem lokalnym i pieszym.
- k) Wykonać zabezpieczenia istniejącej i projektowanej zabudowy przed uciążliwościami ruchu samochodowego w miejscach wskazanych w ocenie oddziaływania drogi na środowisko.

- l) Minimalizować ilość nowych włączeń ulic i dojazdów zwłaszcza z lewoskrętami z wyznaczonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego terenów budowlanych i uzgodnić je z zarządcą drogi.

2.6.1.2. Droga wojewódzka Nr 670

- a) Przepustowość drogi i prognoza ruchu przedstawiają się następująco:
- Przepustowość drogi Nr 670 o szerokości jezdni 6 m przy poziomie swobody ruchu D wynosi 1050 P/h,
 - Prognoza ruchu na podstawie pomiarów ruchu w 1995 r.

	1995	2000	2005	2010	2015
Dolistowo-Suchowola	450	600	750	900	1.100
Suchowola – Dąbrowa Białostocka	750	900	1.050	1.200	1.350

- b) Z porównania przepustowości drogi z prognoza ruchu w 2015 r. wynoszącą 100 P/h i 150 P/h ($0,095 \times 1.100 = 100$ i $0,095 \times 1.350 = 150$) wynika, że istniejący przekrój drogi ma duże rezerwy przepustowości.
- c) Przewiduje się modernizację drogi do właściwych parametrów dla tej drogi, przy uruchomieniu planowanego przejścia granicznego w Chworościanach z dostosowaniem do nośności 100 kN/oś.
- d) Parametry techniczne i użytkowe drogi przyjmować zgodnie z obowiązującymi przepisami, obecnie rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 2 marca 1999 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie (Dz. U. Nr 43, poz. 430).
- e) Zgodnie z art. 43 ust. 1 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych, zmienionej art. 52 ustawy z dnia 24 lipca 1998 r. o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej – w związku z reformą ustrojową państwa (Dz. U. Nr 106, poz. 668) obiekty budowlane przy drogach publicznych powinny być usytuowane w odległości o zewnętrznej krawędzi jezdni drogi wojewódzkiej co najmniej:
- na terenie zabudowy miast i wsi 8 m,
 - poza terenem zabudowy 20 m.
- f) Na etapie modernizacji drogi trzeba będzie opracować ocenę oddziaływania drogi na środowisko z uwzględnieniem właściwej prognozy ruchu, z równoczesnym ustaleniem zasad i warunków realizacji zabudowy wymagającej ochrony w jej otoczeniu oraz ochrony istniejącej zwartej zabudowy przed uciążliwościami ruchu.
- g) Uwzględnić w/w parametry drogi w ustaleniach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego łącznie z warunkami zagospodarowania ich obrzeży, wynikających z oceny oddziaływania drogi na środowisko.
- h) Wprowadzić urządzenia zabezpieczające w miejscach największych możliwości kolizji na drodze z ruchem lokalnym i pieszym.

- i) Wykonać zabezpieczenia istniejącej i projektowanej zabudowy przed uciążliwościami ruchu samochodowego w miejscach wskazanych w ocenie oddziaływania drogi na środowisko.
- j) Minimalizować ilość nowych włączy ulic i dojazdów zwłaszcza z lewoskrętami z wyznaczanych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego terenów budowlanych i uzgodnić je z zarządcą drogi.

2.6.1.3. Drogi powiatowe (byłe wojewódzkie)

„Do dróg powiatowych zalicza się drogi inne niż określone w art. 5 ust. 6 i art. 6 ust. 1 (tj. krajowe i wojewódzkie), stanowiące połączenia miast będących siedzibami powiatów z siedzibami gmin i siedzib gmin między sobą” – art. 6a. 1 zmienionej ustawy z 21 marca 1985 roku o drogach publicznych art. 52 ustawy z dnia 24 lipca 1998 r. w/przytoczonej w pkt. 2.6.1.1.1 lit. g niniejszego opracowania.

2.6.1.3.1 Ustalenia dotyczące dróg powiatowych.

- a) Na podstawie w/w definicji dróg powiatowych można przypuszczać, że do dróg powiatowych mogą być zaliczone tylko drogi o następujących numerach: 03 181, 03 186, 03 197, 03 200, 03 212.
- b) Sprawne powiązania zewnętrzne gminy z otoczeniem będą realizowane poza drogą krajową Nr 19 i drogą wojewódzką Nr 670 w przyszłości krajową oraz w/w planowanymi drogami powiatowymi.
- c) Przy założonym standardzie przyjętym w w/w projekcie „studium województwa białostockiego”, że ośrodki gminne powinny mieć połączenia między sobą drogami o nawierzchni twardej ulepszonej, w pierwszej kolejności należałoby zmodernizować następujące drogi powiatowe: 03 181, 03 197, 03 212.
- d) Parametry techniczne dróg należy przyjąć zgodnie z warunkami technicznymi, jakimi powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie według rozporządzenia Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 2 marca 1999 r. wymienionego w pkt. 2.6.1.1.1. lit. c.
- e) Przy modernizacji dróg powiatowych należy wykonać oceny oddziaływania drogi na środowisko równoczesnym ustaleniem zasad i warunków realizacji zabudowy wymagającej ochrony w jej otoczeniu.
- f) Zgodnie z art. 52 przytoczonym w pkt. 2.6.1.1.1. lit. g ustawy z dnia 24 lipca 1998 r. zmieniającej ustawę z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych w art. 10 lit. po przez dodanie ust. 5 o brzmieniu „Minister właściwy do spraw transportu określi w drodze rozporządzenia sposób numeracji oraz zakres, treść i sposób prowadzenia ewidencji dróg i obiektów mostowych” można przypuszczać, że ulegnie zmianie numeracja dróg powiatowych i gminnych.

2.6.1.4. Drogi gminne

2.6.1.4.1. Ustalenia dotyczące dróg gminnych:

- a) Wewnętrzne potrzeby transportowe gminy realizowane będą poza drogami wojewódzką i powiatowymi siecią dróg gminnych,

- b) Parametry techniczne dróg należy przyjąć zgodnie z warunkami technicznymi, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowania wymienionych pkt. 2.6.1.1. lit. c rozporządzenia Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 2 marca 1999 r.
- c) Bieżące remonty i modernizacje dróg należy wykonywać z uwzględnieniem priorytetów dla:
 - odcinków dróg obsługujących największą liczbę użytkowników i obszary o najwyższej w skali gminy aktywności gospodarczej,
 - odcinków dróg o największych zagrożeniach funkcjonowania ruchu, mogących wywołać paraliż życia społeczno-gospodarczego części sieci osadniczej,
- d) Numeracja i ilość dróg gminnych może ulec zmianie z przyczyn określonych w punktach 10.4. „uwarunkowań studium” i 2.6.1.2.1. lit. a i 2.6.1.2.1. lit. f „kierunków studium”.

2.6.1.5. Układ uliczny miasta

2.6.1.5.1. Zapewnienie sprawnych powiązań miasta z obszarem gminy i siedzibami sąsiednich gmin wymagać będzie:

- a) na bieżąco utrzymania dobrego stanu nawierzchni ulic leżących w ciągu dróg: krajowej Nr 19 – Augustowskiej, Waryńskiego i Białostockiej, wojewódzkiej Nr 670 powiatowych : 03 186 – Kupieckiej, 03 197 – Goniądzkiej, Kościuszki, Kupieckiej i 3 Maja, 03 199 – droga do Okop,
- b) wykonanie chodników na całej długości zabudowy ulic celem wyeliminowania ruchu pieszego z jezdni,
- c) likwidacji kolizji na skrzyżowaniach ulic przez zastosowanie kanalizacji ruchu, sygnalizacji świetlnej i dźwiękowej oraz dostosowania przejść dla ludzi niepełnosprawnych,
- d) zaliczenie do dróg miejskich ulic Targowej i Wierzbowej,
- e) wykonania obwodnicy drogowej po wschodniej stronie miasta celem wyeliminowania kolizyjnego przebiegu drogi Nr 19 przez miasto.

2.6.1.5.2. Zaspokojenie wewnętrznych potrzeb przewozowych realizowane będzie:

- a) poza ulicami leżącymi w ciągu drogi krajowej, wojewódzkiej i powiatowych pozostałymi elementami podstawowego układu ulicznego, których przebiegi i parametry przyjmuje się zgodnie z ustaleniami miejscowego planu szczegółowego zagospodarowania przestrzennego Suchowoli,
- b) nowe elementy podstawowego układu ulicznego w obszarach rozwoju zabudowy określone w „kierunkach studium” z wykupieniem w pierwszej kolejności włączeń planowanych ulic do podstawowego układu ulic.

2.6.2. Techniczne zaplecze motoryzacji

Dla poszczególnych programów zagospodarowania zaleca się przyjmować:

- a) wskaźniki miejsc postojowych przedstawionych w poniższej tabeli:

Tabela nr 59

I.p.		Jednostka odniesienia	Strefa centralna	Strefa pośrednia
1	2	3	4	5
1.	Budownictwo wielorodzinne	1.000 MK	220-260	280-330
2.	Administracja	1000 m ² p.u.	8-24	15-30
3.	Handel	1000 m ² p.u.	7-20	10-86
4.	Zakłady pracy	100 zatrudn.	8-14	10-32
5.	Restauracja	100 miejsc konsumpcyjnych	12-20	15-36
6.	Kościół	100 uczestników mszy	10	10

b) stacje paliw zaleca się przyjmować wg. zasady, że 1 stacja o 4-6 dystrybutorach może obsłużyć 5000 ÷ 6000 samochodów

c) miejsca obsługi samochodów zaleca się programować wg następujących wskaźników:

1 st./ 300÷400 samochodów

2 st./ 300÷400 m powierzchni stacji

Przy wzroście wskaźników motoryzacji w 2005 r. do 340 i 2010 r. do 400 należy sukcesywnie dążyć do zaspokojenia potrzeb w zakresie technicznego zaplecza motoryzacji jak przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela nr 60

I.p.	Wyszczególnienie	Lata	
		2005	2010
1	Wskaźnik motoryzacji	340	400
2	Ludność ogółem w mieście i gminie	7.500	7.100
3	Ilość ludności:		
	a) w Suchowoli	2.610	2.700
	b) w gminie	4.890	4.400
4.	Parkingi krótkiego postoju	1.050	1.250
5	Ilość samochodów	2.550	2.840
6	Ilość pojazdów	4.048	3.890
7	Niezbędna ilość stacji paliw	1	1
8	Niezbędna ilość zakładów naprawy pojazdów	10÷14	10÷13

Dane przedstawione w powyższej tabeli w punktach 3-8 według własnych obliczeń.

2.6.3. Komunikacja autobusowa

Przy przyjętym standardzie dostępności 2 km do przystanku autobusowego wszystkie miejscowości znajdują się w założonym promieniu obsługi i należy zapewnić to w przyszłości.

Zapewnienie właściwego standardu obsługi podróżnych wymagać będzie:

- utrzymania we właściwym stanie technicznym dróg, po których kursują autobusy,
- sukcesywnej wymiany starych autobusów na nowoczesne, bardziej funkcjonalne z dostosowaniem dla ludzi niepełnosprawnych i mniej uciążliwych dla środowiska,
- aby Przedsiębiorstwo PKS dążyło do obniżenia kosztów funkcjonowania, a w efekcie do obniżenia cen usług transportowych.

2.6.4. Ścieżki rowerowe.

Wyznaczenie ścieżek rowerowych przewiduje się w ciągu wyznaczonego szlaku rowerowego: Korycin – Suchowola, na odcinkach (Krasne) granica gminy – Połomin – Kopciówka – granica gminy (Jałówka) granica gminy – Grodzisk – granica gminy (Zwierzyniec Wielki) – granica gminy – Domuraty – Horodniana – Ostrówek – Laudańszczyzna – Okopy – Suchowola.

2.7. Kierunki i zadania rozwoju infrastruktury technicznej

Proponowane rozwiązania oparto na aktualnym rozeznaniu bieżących i przyszłych potrzeb. Dopuszcza się możliwość wprowadzenia nowych elementów i rozwiązań systemów bez konieczności zmiany treści studium pod warunkiem, iż nie zostaną naruszone istotne jego elementy.

2.7.1. Zaopatrzenie w wodę

2.7.1.1. Prognoza zapotrzebowania wody

Do obliczenia zapotrzebowania wody przyjęto:

Wskaźnik zapotrzebowania wody

- na cele bytowo-gospodarcze mieszkańców w 2010 r.,
- 150 m³/dM przy 100 % korzystających z wodociągu i wskaźniku nierównomierności dobowej $N_d = 1,3$ i godzinowej $N_g = 2,5$,
- dla zakładów użyteczności publicznej 15 dm³/M/d przy $N_d = 1,1$ i $N_g = 2,5$,
- na cele dobrego przemysłu 40 m³/M/d

Ilość mieszkańców we wsiach podłączonych i planowanych do podłączenia do danego wodociągu w 2010 r.

Wodociąg Suchowola	- 3.250,
Wodociąg Leśniki	- 1.300,
Wodociąg Kopciówka	- 810,
Wodociąg Czerwona	- 300,
Wodociąg Chodorówka Nowa	- 1.130.

Ogólne zapotrzebowanie wody z poszczególnych wodociągów

Tabela nr 61

Wyszczególnienie	Wodociąg Suchowola			Wodociąg Leśniki			Wodociąg Kopciówka			Wodociąg Czerwona			Wodociąg Chodorówka		
	Q_{rd} m^3/d	Q_{maxd} m^3/d	Q_{maxh} m^3/h	Q_{rd} m^3/d	Q_{maxd} m^3/d	Q_{maxh} m^3/h	Q_{rd} m^3/d	Q_{maxd} m^3/d	Q_{maxh} m^3/h	Q_{rd} m^3/d	Q_{maxd} m^3/d	Q_{maxh} m^3/h	Q_{rd} m^3/d	Q_{maxd} m^3/d	Q_{maxh} m^3/h
cele bytowo-gosp. mieszkańców	487,5	633,7	66,0	195,0	253,5	26,4	121,5	157,9	16,4	45,0	58,6	5,8	169,5	220,4	22,9
zakłady użyt. publicznej	48,7	53,6	5,6	19,5	21,5	2,1	12,1	14,5	1,5	4,5	5,4	0,6	16,9	20,3	2,1
drobny przemysł	48,7	56,0	2,3	19,5	22,4	0,9	12,1	13,9	0,6	4,5	5,2	0,2	16,9	19,4	0,8
zwierzęta gospodarskie	48,7	56,4	7,3	19,5	23,4	2,9	12,1	14,5	1,8	4,5	5,4	0,7	16,9	20,3	2,5
	633,6	801,7	81,2	253,5	320,8	32,3	157,8	200,8	20,3	58,5	74,5	7,3	220,2	280,4	28,3
Potrzeby własne wodociągu	95,0	95,0	4,0	38,0	38,0	1,8	23,7	23,7	1,0	8,8	8,8	0,4	33,0	33,0	1,4
razem	728,6	896,7	85,2	291,5	358,8	33,3	181,5	224,5	21,3	67,3	83,3	7,7	253,2	313,4	29,7
Zatwierdzone zasoby ujęcia m^3/h	108,0			60,0			90,0			33,0			79,0		

Zatwierdzone zasoby ujęć wodociągów wiejskich pozwalają pokryć kierunkowe zapotrzebowanie wody przez mieszkańców korzystających z poszczególnych systemów oraz zabezpieczyć wodę przy rozbiorach maksymalnych godzinowych dla 1 pożaru z wodociągu w: Suchowoli, Leśnikach, Czerwonce oraz dla 3 pożarów z wodociągu w Kopciówce i 2 Chodorówce Nowej. Uwzględniając, że podczas pożaru zabezpieczenie zapotrzebowania gospodarczego może spaść do 15 %, wydajność ujęcia w Suchowoli może pokryć pełne zapotrzebowanie wody dla 5 pożarów w Leśnikach – 4, Czerwonce – 1, Kopciówce – 4 i Chodorówce Nowej 4.

2.7.1.2. Kierunki działania i zadania w zakresie zaopatrzenia w wodę.

2.7.1.2.1. Zapewnienie ciągłej dostawy wody o jakości zgodnej z obowiązującymi normami sanitarnymi w ilości pokrywającej pełne potrzeby odbiorców i przeciwpożarowe poprzez:

- utrzymanie w należyтым stanie technicznym z ewentualną modernizacją i rozbudową komunalnych ujęć wody wraz ze stacjami uzdatniania w Suchowoli, Leśnikach, Kopciówce, Chodorówce Nowej i Czerwonce,
- zwiększenie pewności i sprawności dystrybucji wody oraz zmniejszenie ilości sytuacji awaryjnych w wyniku diagnozowania stanu technicznego sieci wodociągowej i wymiany niesprawnej armatury (np. zasuwy) oraz odcinków sieci o dużej awaryjności, które są przyczyną przerw w dostawie wody, jej ubytków, okresowego pogorszenia jakości i strat ekonomicznych,

Dane przedstawione w powyższej tabeli w punktach 3-8 według własnych obliczeń.

2.6.3. Komunikacja autobusowa

Przy przyjętym standardzie dostępności 2 km do przystanku autobusowego wszystkie miejscowości znajdują się w założonym promieniu obsługi i należy zapewnić to w przyszłości.

Zapewnienie właściwego standardu obsługi podróżnych wymagać będzie:

- utrzymania we właściwym stanie technicznym dróg, po których kursują autobusy,
- sukcesywnej wymiany starych autobusów na nowoczesne, bardziej funkcjonalne z dostosowaniem dla ludzi niepełnosprawnych i mniej uciążliwych dla środowiska,
- aby Przedsiębiorstwo PKS dążyło do obniżenia kosztów funkcjonowania, a w efekcie do obniżenia cen usług transportowych.

2.6.4. Ścieżki rowerowe.

Wyznaczenie ścieżek rowerowych przewiduje się w ciągu wyznaczonego szlaku rowerowego: Korycin – Suchowola, na odcinkach (Krasne) granica gminy – Połomin – Kopciówka – granica gminy (Jałówka) granica gminy – Grodzisk – granica gminy (Zwierzyniec Wielki) – granica gminy – Domuraty – Horodniana – Ostrówek – Laudańszczyzna – Okopy – Suchowola.

2.7. Kierunki i zadania rozwoju infrastruktury technicznej

Proponowane rozwiązania oparto na aktualnym rozeznaniu bieżących i przyszłych potrzeb. Dopuszcza się możliwość wprowadzenia nowych elementów i rozwiązań systemów bez konieczności zmiany treści studium pod warunkiem, iż nie zostaną naruszone istotne jego elementy.

2.7.1. Zaopatrzenie w wodę

2.7.1.1. Prognoza zapotrzebowania wody

Do obliczenia zapotrzebowania wody przyjęto:

Wskaźnik zapotrzebowania wody

- na cele bytowo-gospodarcze mieszkańców w 2010 r.,
- 150 m³/dM przy 100 % korzystających z wodociągu i wskaźniku nierównomierności dobowej $N_d = 1,3$ i godzinowej $N_g = 2,5$,
- dla zakładów użyteczności publicznej 15 dm³/M/d przy $N_d = 1,1$ i $N_g = 2,5$,
- na cele dobowego przemysłu 40 dm³/M/d, gminny przemysł ludności w ogóle, a produkcyjnej w szczególności, a także o najprężniejszej gospodarce. Stworzy to większe niż w innych wsiach szanse na uzyskanie od mieszkańców partycypacji finansowych w kosztach inwestycji, a także najefektywniejsze jej wykorzystanie.

- w miejscowościach, w których zlokalizowane są lub będą zakłady obsługi ludności, generujące znaczne w skali lokalnej ilości ścieków sanitarnych takie jak: szkoła, ośrodek zdrowia, zlewnia mleka,
 - w miejscowościach leżących w obszarze strefy ochronnej Biebrzańskiego Parku Narodowego,
 - w miejscowościach, w których przewiduje się rozwój mieszkalnictwa, sektora gospodarczego i turystyki.
- f) Kolejność rozwoju scentralizowanych systemów kanalizacji sanitarnej wg kryteriów podanych w p-kcie 2.7.2 e:
- budowa kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków we wsi Karpowicze leżącej w otulinie Biebrzańskiego Parku Narodowego,
 - budowa kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków we wsi Nowa Chodorówka z włączeniem do niej w układzie grawitacyjno-pompowym ścieków z Chodorówki Starej,
 - budowa oczyszczalni ścieków w Wólce z podłączeniem do niej ścieków ze wsi Wólka, Olszanka i Kopciówka,
 - budowa oczyszczalni ścieków we wsi Rutkowszczyzna z włączeniem do niej w układzie grawitacyjno-pompowym ścieków z miejscowości: Rutkowszczyzna, Głęboczyzna, Grymiaczki, Ostrówek, Podostrówek, Dwugły, Ciemne, Żakle, Horodniana, Domuraty leżących w otulinie Biebrzańskiego Parku Narodowego.
 - Dalszy sukcesywny rozwój scentralizowanych systemów kanalizacji sanitarnej może być realizowany poprzez podłączenie do oczyszczalni za pośrednictwem ewentualnych przepompowni sąsiadujących wsi i tak np.
 - do oczyszczalni w Karpowiczach wsi Jatwież Mała i Jatwież Duża,
 - do oczyszczalni w Chodorówce wsi Poświętne.
 - w pozostałych miejscowościach o zwartej zabudowie takich jak np. Czerwonka, Pokośno, Kiersnówka, Trzyrzecze, Dryga, przyjęcie sposobu rozwiązania gospodarki ściekowej, czy w oparciu o oczyszczalnie ścieków i scentralizowane systemy kanalizacji sanitarnej, czy przyjmując przydomowe oczyszczalnie ścieków, powinno być poprzedzone szczegółową analizą techniczno-ekonomiczną.
- g) W długofalowym procesie porządkowania gospodarki ściekowej w gminie, szybki postęp techniczny w dziedzinie oczyszczania ścieków może zaowocować rozwiązaniami dziś nieprzewidywalnymi, a pozwalającymi oczyścić w ramach tych samych nakładów finansowych znacznie większe ilości ścieków, niż jest to możliwe przy obecnie znanych technologiach.
- h) Podjęcie decyzji co do budowy oczyszczalni ścieków i scentralizowanego systemu kanalizacji sanitarnej wymagać będzie każdorazowo dokonania:
- sondażu wśród mieszkańców co do chęci i możliwości partycypacji w kosztach inwestycji,
 - stosownych szczegółowych analiz techniczno-ekonomicznych,
 - rozeznania możliwości uzyskania zewnętrznego wsparcia finansowego,
 - wyznaczenie lokalizacji oczyszczalni ścieków (wskazane w części graficznej studium propozycje mają charakter orientacyjny) i kanałów sanitarnych w trybie planowania miejscowego.
- i) Na obszarach zabudowy rozproszonej i tam gdzie nieracjonalna jest budowa systemów scentralizowanych przewiduje się preferowanie indywidualnych przydomowych oczyszczalni ścieków dla jednorodzinnego budownictwa mieszkaniowego, a dla zakładów usługowych i

produkcyjnych kontenerowych oczyszczalni ścieków. Należy dążyć do eliminowania odprowadzania ścieków do szczelnych zbiorników bezodpływowych, gdyż jest to rozwiązanie nieekonomiczne, uciążliwe dla użytkowników i nie zapewnia ochronę środowiska, zwłaszcza wód gruntowych. Zbiorniki szczelne należy traktować jako rozwiązanie przejściowe, na terenach jeszcze nieuzbrojonych, ale przewidzianych do objęcia kanalizacją zbiorową.

- j) Wywóz ścieków z urządzeń lokalnych, których ilość w miarę rozwoju scentralizowanych systemów kanalizacyjnych i przydomowych oczyszczalni ścieków będzie sukcesywnie maleć, w dalszym ciągu przewiduje się do punktu zlewnego przy oczyszczalni w Suchowoli.

2.7.3. Kierunki działania i zadania w zakresie systemu gromadzenia, usuwania i unieszkodliwiania odpadów stałych.

2.7.3.1. Stworzenie systemu gromadzenia, usuwania i unieszkodliwiania odpadów stałych w sposób racjonalny, gwarantujący bezpieczeństwo środowiska i maksymalne wykorzystanie wtórne składników użytkowych, odpowiadającego nowym krajowym przepisom prawnym, w których uwzględniono wymogi Unii Europejskiej (ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach – Dz. U. Nr 132 poz. 622 z 1996 r. oraz ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o odpadach – Dz. U. Nr 96 poz. 592 z 1997 r.) wymagać będzie sukcesywnej realizacji opracowanego „Programu gospodarki odpadami komunalnymi dla miasta i wsi Suchowola” a przede wszystkim:

- a) budowy gminnego wysypiska odpadów stałych na gruntach wsi Poświętne, spełniającego obowiązujące normy w zakresie ochrony środowiska,
- b) prawidłowej, zgodnej z założeniami projektowymi eksploatacji gminnego wysypiska,
- c) rekultywacji istniejącego wysypiska na terenie miasta Suchowoli,
- d) wprowadzenie w gminie obowiązku selektywnej zbiórki odpadów z wydzieleniem surowców wtórnych i odpadów niebezpiecznych, poprzedzonej wśród mieszkańców kampanią promocyjną tego systemu,
- e) tworzenia warunków i zachęt do rozwoju lokalnego przetwarzania surowców wtórnych,
- f) prowadzenia w sposób ciągły pracy ze społeczeństwem w zakresie propagowanego systemu zbiórki odpadów.

2.7.3.2. System selektywnej zbiórki odpadów stałych.

W grudniu 1998 r. został opracowany „Program gospodarki odpadami komunalnymi dla Miasta i Gminy Suchowola”.

Przygotowanie organizacyjne systemu selektywnej zbiórki odpadów wymagać będzie podjęcia przez samorząd gminy uchwały o wprowadzeniu systemu selektywnej zbiórki odpadów. Uchwała Nr XXX/163/97 Rady Miejskiej w Suchowoli z dnia 19 października 1997 r. w sprawie ustalenia szczegółowych zasad utrzymania czystości i porządku na terenie gminy nie zobowiązuje mieszkańców do selektywnej zbiórki odpadów stałych.

Podjęta uchwała powinna szczegółowo regulować funkcjonowanie tego systemu ustalając „Regulamin gospodarki odpadami”, który przede wszystkim powinien określić:

- rodzaj pojemników jakie powinny być stosowane w systemie,
- miejsce lokalizacji pojemników,
- asortymenty surowców wtórnych oraz odpadów do unieszkodliwiania (toksyczne, szpitalne) jakie powinny być selektywnie odzyskiwane,
- sposób usuwania odpadów wielkogabarytowych – czy mieszkańcy we własnym zakresie wywożą do zbiornic odpadów, czy następuje zbiórka odpadów wystawionych przed posesją w określonych dniach np. raz w kwartale,
- graniczną częstotliwość wywozu pojemników z odpadami,
- co należy robić z odpadami nie zagospodarowanymi,
- zadania i odpowiedzialność przedsiębiorstwa obsługującego system,
- system opłat za wywóz i utylizację odpadów, z uwzględnieniem zachęt do selektywnej zbiórki odpadów,
- obowiązki mieszkańców, administracji budynków mieszkalnych i innych podmiotów gospodarczych objętych systemem,
- sankcje administracyjne i ekonomiczne w przypadku niewłaściwego wypełniania zadań przez uczestników selektywnej zbiórki odpadów.

2.7.3.3. Zadania przedsiębiorstwa zajmującego się obsługą systemu gospodarki odpadami w gminie.:

- współudział w organizowaniu systemu,
- zawieranie umów z mieszkańcami, zobowiązujących do selektywnego zbierania i odstawiania odpadów,
- rozstawianie pojemników do selektywnej zbiórki odpadów – zgodnie z regulaminem,
- dostarczanie mieszkańcom worków do selektywnej zbiórki,
- systematyczne odbieranie worków z zebranymi odpadami w cyklach określonych w zawartych umowach,
- systematyczna wymiana pojemników z zebranymi odpadami na puste,
- ewidencjonowanie odbieranych worków i pojemników z wyselekcjonowanymi surowcami wtórnymi i odpadami do unieszkodliwiania,
- wystawianie mieszkańcom rachunków za wywóz, utylizację odpadów, jeśli koszty nie są wliczone w cenę worka lub w podatek,
- segregowanie surowców wtórnych oraz odpadów do unieszkodliwiania na poszczególne odmiany,
- wywóz zebranych surowców wtórnych i odpadów do zakładów przetwarzających surowce wtórne, bądź na wysypisko,
- nadzorowanie i kontrolowanie prawidłowości selektywnego gromadzenia odpadów przez mieszkańców,
- obsługa rejonowych zbiornic odpadów,
- zgłaszanie w gminie wniosków o ewentualne sankcje wobec mieszkańców, którzy nie przestrzegają regulaminu gospodarki odpadami,
- okresowe konserwacje i czyszczenie pojemników we własnym zakresie, bądź przez przedsiębiorstwa usługowe,
- zabezpieczenie składowanych odpadów przed zamoczeniem, spalaniem, zabrudzeniem, a surowców wtórnych dodatkowo przed kradzieżą,

- poszukiwania odbiorców surowców wtórnych oraz zakładów utylizacyjnych pozostałe odpady,
- zgniatanie i belowanie surowców wtórnych, pozostałych odpadów przeznaczonych do dłuższego transportu,
- zawieranie umów z odbiorcami na dostawę surowców wtórnych i utylizację pozostałych odpadów,
- ewentualne prowadzenie procesów uzdatniających i przetwarzających odpady – surowce wtórne,
- ewentualna eksploatacja gminnego składowiska.

2.7.4. Kierunki rozwoju systemu elektroenergetycznego

2.7.4.1. Dostosowanie systemu do potrzeb odbiorców, wynikających z długofalowego rozwoju zagospodarowania województwa i gminy oraz dostarczenie energii elektrycznej w normatywnym standardzie jakościowym i ilościowym w sposób ciągły wymagać będzie:

a) rozbudowy systemu poprzez:

- budowy stacji transformatorowo-rozdzielczej RPZ 110/15 kV w okolicach ośrodka gminnego,
- budowy linii zasilającej w/w RPZ – WN 110 kV jako „wcięcie” do istniejącej linii WN 110 kV Dąbrowa Białostocka – Augustów,
- budowy wyjść liniowych SN 15 kV z w/w RPZ-tu w kierunkach:
 - Karpowicze – Goniądz,
 - Jatwież
 - Korycin (I wariant)
 - Laudańszczyzna
 - Chodorówka – Korycin
 - Pierścień miejski Suchowoli (2 linie)
 - Korycin (II wariant)
 - Korycin
 - Dąbrowa Białostocka (2 linie)
- budowy linii SN 15 kV Dąbrowa Białostocka – Dryga,
- budowy linii SN 15 kV zamykających pierścień miejski w Suchowoli,
- budowy odcinków linii SN 15 kV łączących ist linie SN 15 kV na terenie gminy, pozwalających na utworzenie nowych ciągów liniowych ,
- budowy linii SN 15 kV zasilających projektowane stacje transformatorowe na terenie całej gminy,
- zarezerwowanie terenów we wsiach: Krzywa – Poświętne, Chmielówka, Kiersnówka, Kopciówka, Chodorówka, Podostrówek, kol. Chodorówka, Dubasiewszczyzna, Podgrodzisk, Podhorodniana, Pokośno, kol. Głębończyzna, Podgrodzisk – pod budowę stacji transformatorowych.

Szczegółowe zestawienie prac w zakresie reelektryfikacji na terenie gminy Suchowola (z podziałem na poszczególne lata realizacji) przedstawia tabela:

Tabela nr 62

Lp.	Wieś	Stacje transformatorowe				Zakładane Lata realizacji
		do demonażu	do przeniesienia	do remontu	projektowane	
1.	Krzywa - Poświętne	1	1		2	1999
2.	Chmielnik II			1		1999
3.	Chmielówka			1	1	1999
4.	Kiersnówka	1	1		2	2000
5.	Kopciówka	1	1		1	2000
6.	Leszczany			1		2000
7.	Dryga I			1		2000
8.	Dryga II			1		2000
9.	Chodorówka I	1	1		1	2001
10.	Podostrówek			1	1	2001
11.	Kol.Chodorówka II			1		2001
12.	Kol.Chodorówka	1	1		1	2002
13.	Dubasiewsz- czyzna I	1	1		1	2003
14.	Dubasiewsz- czyzna IV	1	1		1	2003
15.	Dubasiewsz- czyzna V	1	1		1	2003
16.	Dubasiewsz- czyzna II	1	1		1	2004
17.	Podgrodzisk I kol.	1	1		1	2005
18.	Podhorodnianka			1	1	2005
19.	Pokośno	1	1		2	2005
20.	Kol.Głęboczyzna	1	1		1	2005
21.	Podgrodzisk	1	1		2	2005
	Razem	13	13	8	20	

- zarezerwowania miejsc na terenach potencjalnej działalności gospodarczej, produkcyjno-usługowej pod stacje transformatorowe linie SN 15 kV zasilające je.
- budowy linii n.n. z istniejących lub projektowanych stacji transformatorowych, w zakresie niezbędnym dla poszczególnych odbiorców.

b) modernizacji systemu poprzez:

- modernizację istniejącej linii WN 15 kV Dąbrowa Białostocka –Augustów,

- remontu stacji transformatorowych w miejscowościach: Chmielnik, Chmielówka, Leszczany, Dryga, Podostrówek, kol. Chodorówka, Podhorodniana,
- przeniesienia stacji transformatorowych w miejscowościach: Kiersnówka, Kopciówka, Chodorówka, kol. Chodorówka, Dubasiewszczyzna, kol. Podgrodzisk, Pokośno, kol. Głęboczyzna, Podgrodzisk,
- modernizacji lub remontu SN 15 kV w miejscach modernizacji lub przeniesienia stacji transformatorowych,
- modernizacji linii n.n. w miejscach jw.

c) utrzymania w należytej sprawności technicznej istniejących urządzeń elektroenergetycznych.

Teren pod budowę RPZ-tu 110/15 kV linii zasilającej WN 110 kV i wyjścia liniowe SN 15 kV – zostały zarezerwowane w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego gminy i wsi Suchowola i postuluje się utrzymać rezerwę terenów pod w/w potrzeby.

Budowa w/w urządzeń ma duże znaczenie nie tylko dla gminy Suchowola, ale również sąsiednich gmin oraz całego systemu elektroenergetycznego województwa podlaskiego

2.7.4.2. Zmniejszenie uciążliwości urządzeń systemu elektroenergetycznego dla otoczenia wymagać będzie:

- budowy linii elektroenergetycznych w sposób niekolizyjny z długofalowym rozwojem osadnictwa oraz chronionymi elementami środowiska przyrodniczego,
- stosowania w przypadku konieczności prowadzenia linii napowietrznych WN w sąsiedztwie zabudowy mieszkaniowej rozwiązań technicznych i normatywnych stref ochronnych, zmniejszających do minimum wpływ w/w linii na ludzi i środowisko,
- utrzymywanie rezerwy terenów pod urządzenia elektroenergetyczne w planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego ich przeznaczenia i warunków zagospodarowania,
- preferowania rozwiązań technicznych powodujących zmniejszenie zajętości terenu przez urządzenia elektroenergetyczne np. linii dwutorowych.

2.7.4.3. Kierunki rozwoju ciepłownictwa

Kierunki rozwoju ciepłownictwa w gminie to:

- a) sukcesywne zwiększanie udziału proekologicznych nośników energetycznych dla zmniejszenia zanieczyszczeń środowiska, takich jak: gaz, energia elektryczna, olej opałowy oraz energia słoneczna i wiatr,
- b) zmniejszanie strat ciepłych w konstrukcji nowych budynków i poprzez modernizację starych o złych warunkach termoizolacyjnych,
- c) wprowadzenie nowych rozwiązań technicznych i technologicznych dla nośników energetycznych określonych w pkt. „a”, zwiększających efektywność ich wykorzystania i ułatwiających obsługę i

zmniejszających w efekcie koszty eksploatacji. Dotyczy to instalacji wewnętrznych grzewczych, a w szczególności sprawności kotłów energetycznych a także stopnia automatyzacji obsługi oraz sprawności dostaw nośników energetycznych,

- d) ekologizacja nośników energetycznych powinna być wprowadzona w pierwszej kolejności (o ile to możliwe ze względów technicznych) w większych źródłach tj. komunalnych obiektach użyteczności publicznej (np. szkoły) i większych zakładach produkcyjnych, w których występują lokalne systemy ogrzewania scentralizowanego.

2.7.4.4. Główne zadania w zakresie rozwoju ciepłownictwa to:

- kontrola i restrykcje w stosunku do emitorów największych ponadnormatywnych zanieczyszczeń energetycznych,
- rozwój systemu elektroenergetycznego na potrzeby ciepłownictwa,
- propagowanie stosownych dociepleń budynków istniejących i projektowanych,
- propagowanie najnowszych osiągnięć techniki ciepłowniczej w zakresie instalacji wewnętrznych dla gazu, oleju opałowego itp.,
- propagowanie i ewentualna realizacja proekologicznych rozwiązań ciepłowniczych niekonwencjonalnych (bateria słoneczne, elektrownie wiatrowe itp.).

2.7.5. Kierunki rozwoju telekomunikacji

Dostosowanie systemu do potrzeb wynikających z rozwoju zagospodarowania przestrzennego gminy wymagać będzie:

- a) pełnego wykorzystania i utrzymania istniejących urządzeń, które odpowiadają obecnym standardom,
- b) rozbudowy istniejącej sieci rozdzielczej i abonenckiej na terenie ośrodka gminnego i gminy, tam gdzie występuje zapotrzebowanie na taki rodzaj usług,
- c) po wykorzystaniu rezerw istniejących central – wymiany na jednostki o większej pojemności lub rozbudowy istniejących central.

2.7.6. Kierunki rozwoju gazownictwa

Zapewnienie dostaw gazu ziemnego do roku 2000 dla gminy Suchowola było podstawowa przesłanka rozwoju, zakładana w koncepcji Gazoprojektu Wrocław wykonanej w 1995 r.

Po zmianie uwarunkowań zakładanej koncepcji – okres oczekiwania na gaz przez mieszkańców gminy wydłuży się znacznie. Obecnie nie ma ostatecznych rozstrzygnięć co do kierunków zasilania w gaz północnych terenów byłego województwa białostockiego w tym również gminy Suchowoli.

W związku z tą zmianą istnieją dwie koncepcje zasilania:

- z projektowanej tłoczni gazu w Kondratkach poprzez budowę gazociągu przesyłowego \varnothing 400 mm „dublera” od tłoczni do m. Białegostoku a dalej poprzez Knyszyn, Mońki, Grajewo do Elku, Olecka i Augustowa,

- z projektowanej tłoczni gazu w Zambrowie poprzez budowę gazociągu przesyłowego \varnothing 400 mm na kierunek Grajewo a następnie Elk, Olecko i Augustów.

Gmina Suchowola zasilana byłaby gazociągiem odgałęźnym od w/w głównego.

Ze względu na brak rozstrzygnięć koncepcji nie można wyznaczyć tras projektowanych gazociągów wysokiego ciśnienia.

Na rysunku studium pokazano tylko zakładaną trasę gazociągu w/c pomiędzy gminami Dąbrowa Białostocka – Suchowola i Jaświły, która jak zakłada się niezależnie od kierunku zasilania będzie miała racje bytu. Wskazano również potencjalne miejsce lokalizacji stacji redukcyjno-pomiarowej I^o (dwa warianty)

2.7.7. Kierunki rozwoju radiokomunikacji i teletransmisji

Podstawowym kierunkiem w tej dziedzinie będzie utrzymanie w planach miejscowych istniejących pasów ochronnych radiokomunikacji i teletransmisji, wolnych od zabudowy mogącej kolidować z prawidłowym funkcjonowaniem w/w urządzeń.

2.8. Obrona cywilna

- a) W budynkach przemysłowych, usługowych, użyteczności publicznej, mieszkalno-usługowych, mieszkalnych należy na etapie sporządzania planów realizacyjnych przewidzieć schrony i ukrycia.
W rejonach budownictwa jednorodzinnego należy przewidywać ukrycia typu II wykonane w budynkach (przez mieszkańców we własnym zakresie). W okresie podwyższonej gotowości RP
- b) Bez względu na typ zabudowy zarezerwować należy tereny pod budowę awaryjnych studni wody pitnej (7,5 l na 1 osobę na dobę). Odległość studni od budynków mieszkalnych lub zgrupowań ludności powinna wynosić najwyżej 800 m.
- c) Istniejące studnie powinny być zabezpieczone przed likwidacją i przystosowane do sprawnego uruchomienia i eksploatacji w sytuacjach kryzysowych.
- d) Oświetlenia zewnętrzne należy przystosować do zaciemniania i wygaszania
- e) Należy uwzględnić system alarmowania i powiadamiania mieszkańców w wypadku zagrożeń, poprzez syreny alarmowe, przyjmując promień słyszalności syreny do 300 m.
- f) Układ projektowanych i modernizowanych dróg i ulic powinien spełniać następujące warunki:
 - szerokość ulicy powinna uniemożliwić ewentualne zagruzowanie,
 - powinny być połączenia z traktami przelotowymi – zapewniające sprawną ewakuację ludności w okresie zagrożenia,
 - należy wyznaczyć trasy przejazdu dla pojazdów z toksycznymi środkami przemysłowymi.
- g) Przy opracowywaniu miejscowych planów wsi, osiedli w skali 1:1.000 należy na przedsięwzięcie obrony cywilnej wykonać aneks do planu.

- h) Należy zachować istniejące lub projektowane obiekty obrony cywilnej nie dopuszczając do ich likwidacji.
- k) Wszelkie plany zagospodarowania przestrzennego należy przed ich uchwaleniem uzgodnić z Wydziałem Zarządzania Kryzysowego Ochrony Ludności i Spraw Obronnych Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku

2.9. Kierunki działań i zadania władz samorządowych w celu realizacji polityki przestrzennej gminy

Rozwój lokalny powinien być rozumiany jako kompleks pozytywnych przeobrażeń jakościowych dotyczących obszaru gminy w zakresie poziomu życia ludności tu zamieszkanej.

Rozwój gminy jest procesem złożonym, ukierunkowanym na wykorzystanie zasobów ludzkich, potencjału produkcyjnego i usługowego oraz struktur instytucjonalnych.

W celu realizacji założonej polityki przestrzennej gminy władze samorządowe powinny:

- a) być rzeczywistym gospodarzem gminy i zajmować się wszystkim składnikami gospodarki, niezależnie od charakteru własności i rozwiązań instytucjonalnych.
- b) Odpowiadać za rozwój gminy, nie ograniczając się jedynie do działań doraźnych lecz zajmować się również tworzeniem i realizacją strategii rozwoju,
- c) Realizować zadania, do których jest powołana (zaspokojenia potrzeb wspólnoty gminy), nie tylko swoimi bezpośrednimi przedsięwzięciami, lecz także za pośrednictwem działań podmiotów innych, a więc podmiotów gospodarczych istniejących na terenie gminy. Władza gminy ma za zadanie kształtować zachowanie podmiotów gospodarczych pod kątem osiągania założonych celów strategii rozwoju gminy.

Zadaniem gminy służącym osiągnięciu celu jest przede wszystkim ożywienie gospodarki i tworzenia klimatu do lokalizacji i dobrego funkcjonowania podmiotów gospodarczych w gminie.

Realizacja zadań władz lokalnych może się odbywać poprzez:

- działania własne zmierzające do lokalizacji przedsięwzięć inwestycyjnych kapitału zewnętrznego na terenie gminy (mając wyznaczone w planie gminy tereny lub obiekty pod zainwestowanie),
- stworzenie ułatwień dla istniejących i powstających firm, zwłaszcza w początkowym okresie ich działalności.

Narzędziami w realizacji polityki przestrzennej gminy są:

- polityka finansowa realizowana w budżecie gminy (stwarzanie ulg podatkowych, zróżnicowanie opłat za korzystanie ze środowiska),
- współpraca z władzami regionalnymi,
- skuteczne funkcjonowanie instytucji wspierających biznes,
- programy rozwoju, w tym miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego,

- kontakty zawarte między Gminą a organem Państwa (np. umowa między Gminą a Wojewodą z udziałem podmiotów gospodarczych w sprawie pomocy gminie w rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw, budowa urządzeń kulturalnych, budowa sieci transportowych itp.,)

PUBLIKACJE I MATERIAŁY Z KTÓRYCH KORZYSTANO PRZY OPRACOWANIU „STUDIUM”

1. Roczniki statystyczne woj. białostockiego z różnych lat – wydawnictwo WUS Białystok,
2. Polska w nowym podziale terytorialnym, GUS, Warszawa 1998 r.,
3. Warunki życia ludności w latach 1990, 1995, 1996 – WUS Białystok,
4. Pracujący w województwie białostockim 1992 – 1994, WUS Białystok 1995 r.,
5. Sytuacja demograficzna województwa białostockiego w latach 1990-1994 WUS Białystok,
6. Podstawowe dane statystyczne wg miast i gmin z różnych lat – WUS Białystok,
7. Infrastruktura komunalna – mieszkania w woj. białostockim w latach 1990-1996 WUS Białystok,
8. Rynek pracy w województwie białostockim w latach 1996-1997 – WUS Białystok,
9. Ludność w woj. białostockim w różnych latach – WUS Białystok,
10. Powszechny Spis Rolny 1996 r. Urząd Statystyczny Białystok – zeszyty,
11. Zabytki architektury i budownictwa w Polsce – województwo białostockie – Ośrodek Dokumentacji Zabytków,
12. Wybrane zagadnienia – dane uzyskane z Urzędu Miasta i Gminy,
13. Wybrane dane bezpośrednio z Urzędu Statystycznego w Białymstoku,
14. Narodowy Spis Powszechny – Ludność, warunki mieszkaniowe GUS – Warszawa 1990 r.,
15. Tabulogramy ze spisu powszechnego 1988 r.,
16. Ze „Studium zagospodarowania przestrzennego województwa białostockiego” – Uwarunkowania, cele i kierunki polityki przestrzennej państwa na obszarze miasta i gminy Suchowola, Białystok 1997 r.,
17. Warunki przyrodnicze produkcji rolnej woj. białostockie – JUNG Puławy 1988 r.,
18. Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Białymstoku – dane uzyskane ustnie,
19. ODLP – Białystok – dane uzyskane bezpośrednio,
20. Materiały dotyczące wodociągów wiejskich, kanalizacji i oczyszczalni ścieków uzyskane z Warszawskiego Przedsiębiorstwa Robót Inżynieryjnych „Hydrocentrum” S.A. Oddział Białystok,
21. „Program gospodarki odpadami komunalnymi dla miasta i gminy Suchowola” autor mgr inż. chem. Józef Polkowski grudzień 1998 r.,
22. Materiały Zakładu Energetycznego Białystok S.A. – dot. reelektryfikacji.
23. Materiały z Telekomunikacji Polskiej S.A. Olsztyn – dotyczące głównych linii światłowodowych,
24. Materiały z MOZG Zakładu Gazowniczego Białystok,
25. Studium programowe możliwości rozwoju gazyfikacji woj. białostockiego,

26. Materiały dotyczące dróg krajowych uzyskane z Generalnej Dyrekcji Dróg Publicznych Oddział Północno-Wschodni w Białymstoku,
27. Materiały dotyczące dróg wojewódzkich uzyskane z Podlaskiego Zarządu Dróg Wojewódzkich,
28. Materiały dotyczące dróg powiatowych uzyskane z Powiatowego Zarządu Dróg w Sokółce,
29. Materiały dotyczące dróg gminnych i innych zagadnień komunikacji uzyskane z Urzędu Miasta i Gminy w Suchowoli,
30. Materiały dotyczące komunikacji autobusowej uzyskane z Przedsiębiorstwa Państwowej Komunikacji Samochodowej w Białymstoku,
31. Plan rozwoju infrastruktury transportowej w Polsce do roku 2015,
32. Ruch drogowy w 1995 r. – „Transprojekt – Warszawa” Biuro Projektowo-Badawcze Dróg i Mostów Sp. z o.o.
33. Prognoza ruchu na zamiejskiej sieci dróg krajowych do roku 2015 Biuro Projektowo-Badawcze Dróg i Mostów Sp. z o.o. „Transprojekt – Warszawa” we współpracy z firmą „TABLO” Projektowanie Dróg i Ulic.